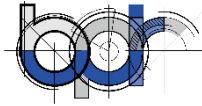

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO TEKST WPROWADZAJĄCY

Łódź, kwiecień 2025 r.

BIURO PLANOWANIA REGIONALNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Dyrektor

Marcin Pawlak

z-ca Dyrektora

Justyna Nowak

Opracowanie wykonano w Zespole Środowiska i Krajobrazu

Kierownik Zespołu – Marta Pabich-Makoska

Główni Projektanci:

Elżbieta Bąbka-Horbacz, Joanna Jarominek, Małgorzata Kucharska, Marta Pabich-Makoska

Zespół projektowy:

Renata Leśniak-Kordzińska, Piotr Rzeńca, Emilia Wcisło, Małgorzata Wrzosek, Michał Grzelak

Ekspertyzy branżowe/konsultacje naukowe:

dr Karolina Dmochowska-Dudek, dr inż. Aleksandra Gorączko, dr Marcin Gorączko, dr inż. Agnieszka Kowalewska, Danuta Lipińska, dr Anna Majchrowska, dr Dorota Michalska-Hejduk, dr Elżbieta Papińska, dr inż. arch. Aneta Tomczyk, dr inż. arch. Robert Warsza, prof. dr hab. Marcin Wójcik, dr Stanisław Krysiak

Wsparcie techniczne:

Julita Benda, Małgorzata Chrobak, Alina Dittberner, Wioletta Izdebska

Projekt okładki i ikonografiki: Patrycja Czarnecka

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	4
1. PODSTAWA PRAWNA	4
2. ZAKRES OPRACOWANIA.....	5
3. OPIS PRZYJĘTYCH METODYK ORAZ WYKORZYSTANYCH ŹRÓDEŁ DANYCH	6
4. STRUKTURA DOKUMENTU	13
5. INFORMACJE OGÓLNE O POŁOŻENIU OBSZARU WOJEWÓDZTWA	16
II. IDENTYFIKACJA I KLASYFIKACJA KRAJOBRAZÓW	21
1. IDENTYFIKACJA KRAJOBRAZÓW	21
2. KLASYFIKACJA TYPOLOGICZNA KRAJOBRAZÓW	22
III. KRAJOBRAZY W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM	25
IV. CHARAKTERYSTYKA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW	37
1. OKREŚLENIE CECH ANALITYCZNYCH DLA KRAJOBRAZÓW	37
2. KARTY CHARAKTERYSTYKI KRAJOBRAZÓW	43
V. OCENA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW	45
VII. KRAJOBRAZY PRIORYTETOWE W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM	47
1. WSKAZANIE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH	47
2. ANALIZA, REKOMENDACJE I WNIOSKI DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH	57
2.1. PODSTAWOWE ZASADY FORMUŁOWANIA REKOMENDACJI I WNIOSKÓW	57
2.2. REKOMENDACJE I WNIOSKI DOTYCZĄCE FORM OCHRONY PRZYRODY ORAZ ZABYTKÓW	59
2.3. REKOMENDACJE DLA POZIOMU REGIONALNEGO	69
2.4. REKOMENDACJE DLA POZIOMU LOKALNEGO	69
2.5. REKOMENDACJE POZIOM LOKALNY ZADAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZACHOWANIE DOTYCHCZASOWEGO STANU LUB DOPROWADZENIE DO STANU POŻĄDANEGO	70
2.6. OBSZARY ZABUDOWANE WYRÓZNIAJĄCE SIĘ LOKALNĄ FORMĄ ARCHITEKTONICZNĄ	70
2.7. POTENCJALNI ADRESACI REALIZACJI REKOMENDACJI I WNIOSKÓW	76
IX. KRAJOBRAZY W OBRĘBIE OBSZARÓW CHRONIONYCH.....	77
1. OBSZARY CHRONIONE UWZGLĘDNIONE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM	77
2. ANALIZA, REKOMENDACJE I WNIOSKI DLA KRAJOBRAZÓW W OBRĘBIE OBSZARÓW CHRONIONYCH	79
IX. AUDYT KRAJOBRAZOWY W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM	80
1. SKUTKI PRAWNE AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO	80
2. ROLA AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO W POLITYCE KRAJOBRAZOWEJ WOJEWÓDZTWA	82
X. SŁOWNIK TERMINÓW	83
XI. BIBLIOGRAFIA.....	89
XII. SPIS RYSUNKÓW, TABEL	92

I. WPROWADZENIE

W nawiązaniu do **Europejskiej Konwencji Krajobrazowej**, przyjąć należy, że **AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO** jest **wyrazem polityki** samorządu województwa w zakresie **krajobrazu jako dobra wspólnego**, ukierunkowanej na: **ochronę, gospodarowanie i planowanie krajobrazu**.

Nadrzędnym **celem audytu krajobrazowego** jest wskazanie krajobrazów priorytetowych, wymagających zachowania lub/i określenia zasad i warunków ich kształtowania. **Audyt krajobrazowy województwa łódzkiego** z założenia stanowi źródło wiedzy o krajobrazie i zawiera zbiór wytycznych oraz rekomendacji służących zachowaniu wartości krajobrazu.

Poniższy dokument, jest **tekstem wprowadzającym** do Audytu krajobrazowego województwa łódzkiego (dalej: AKWŁ). Zawiera zarówno elementy wynikające z podstawy prawnej opracowania, ale przede wszystkim jest **rodzajem instrukcji, która ma na celu przybliżyć odbiorcy sposób czytania AKWŁ**. Całość opracowania, jest udostępniana w formie elektronicznej i składa się łącznie z 7 folderów, zawierających podfoldery i pliki stanowiące poszczególne części AKWŁ.

1. PODSTAWA PRAWNA

Audyt krajobrazowy **stanowi narzędzie ochrony krajobrazu** wprowadzone do krajowego porządku prawnego na podstawie art. 7 pkt 7 ustawy z 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. 2015 poz. 774, tzw. ustawy krajobrazowej). Przyjęcie ustawy było skutkiem wdrażania **Europejskiej Konwencji Krajobrazowej**.

Zgodnie z obecnie obowiązującą definicją ustawową zawartą w art. 2 pkt 22) ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, w dalszej części zwanej „u.p.z.p.”) **audyt krajobrazowy jest aktem planowania przestrzennego, uchwalanym przez sejmik województwa**. Zgodnie z art. 38a ust. 1 zarząd województwa sporządza audyt krajobrazowy nie rzadziej niż raz na 20 lat.

Zakres oraz sposób opracowania audytów krajobrazowych regulują:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 537) (dalej: Rozporządzenie ws. AK)¹.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2308) (dalej: Rozporządzenie ws. AK).²

Wykonawcą **Audytu krajobrazowego województwa łódzkiego** (dalej: AKWŁ) jest Biuro Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego (dalej: BPRWL)³, które realizowało zadanie na podstawie uchwały nr 148/16 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 16 lutego 2016 r. w sprawie powierzenia do realizacji dla Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi zadań w zakresie opracowania i prowadzenia procedury sporządzania projektu audytu krajobrazowego oraz prowadzenia spraw dotyczących okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego i uchwały nr 480/16 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu audytu krajobrazowego województwa łódzkiego.

2. ZAKRES OPRACOWANIA

Zakres opracowania audytu krajobrazowego województwa łódzkiego jest bezpośrednio powiązany z poszczególnymi etapami opracowania, które zgodnie § 2 pkt 1 Rozporządzenia ws. AK obejmują:

- identyfikację i klasyfikację krajobrazów;
- charakterystykę zidentyfikowanych krajobrazów;
- ocenę zidentyfikowanych krajobrazów;
- wskazanie krajobrazów priorytetowych;
- wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy, w tym wskazanie obszarów: do objęcia ochroną formami ochrony przyrody, objętych formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności dalszej ich ochrony, do objęcia formami ochrony zabytków oraz do uzupełnienia stanu wiedzy, dla których na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu;

¹ Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz.U. 2024 poz. 537).

² J.w.

³ Przed 1 stycznia 2025 r. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

- określenie lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych.

Zakres przestrzenny audytu krajobrazowego województwa łódzkiego obejmuje obszar w jego granicach administracyjnych.

3. OPIS PRZYJĘTYCH METODYK ORAZ WYKORZYSTANYCH ŹRÓDEŁ DANYCH

Podczas opracowywania AKWŁ przyjęto zróżnicowane formy **metodyk**. Niektóre z nich wynikały z Rozporządzenia ws. AK. W przypadku, gdy nie wskazywało ono konkretnych wytycznych przyjmowano metody powszechnie stosowane przy opracowywaniu dokumentów waloryzacyjno-ocennych i planistycznych.

Tabela 1. Zestawienie metodyk zastosowanych na poszczególnych etapach opracowania AKWŁ

ETAP OPRACOWANIA	OPIS PRZYJĘTYCH METODYK ⁴
1. IDENTYFIKACJA I KLASYFIKACJA KRAJOBRAZÓW	Zgodnie z załącznikami nr 1 i 2 Rozporządzenia ws. AK dokonano szczegółowej analizy pokrycia i użytkowania terenu, a w dalszym etapie sklasyfikowano krajobrazy z uwzględnieniem jednolitości tła krajobrazowego, rzeźby, zachowania powiązań funkcjonalnych i/lub widokowych, powtarzalności lub unikatowości struktury przestrzennej oraz fizjonomii. Podstawę klasyfikacji stanowiła tabela 3 załącznika nr 2. Zastosowano metody: analizy i syntezy danych, ekspercką, grupowe wypracowywanie decyzji .
2. CHARAKTERYSTYKA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW	Charakterystyki jednostek krajobrazowych z wykorzystaniem metody analizy wskaźnikowej . Katalog wskaźników dla cech analityczno-przyrodniczych i kulturowych krajobrazu przyjęto za tabelami 1 i 2 z załącznika nr 3 Rozporządzenia ws. AK. Dla cech syntetycznych krajobrazu wypracowano autorski katalog wskaźników uwzględniając definicję klasy wskaźnika zgodnie z tabelą 3 z załącznika nr 3 Rozporządzenia ws. AK. Charakterystykę zaprezentowano w formie kart zgodnych ze wzorem (tabela 4 załącznik nr 3 Rozporządzenia ws. AK).
3. OCENA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW	Oceny dokonano zgodnie z załącznikiem nr 4 Rozporządzenia ws. AK z wykorzystaniem metody analizy statystycznej i porównawczej w obrębie wszystkich wydzielonych krajobrazów.
4. WSKAZANIE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH	Typowanie krajobrazów priorytetowych przeprowadzono w oparciu o analizę wielokryterialną oraz ekspertkę (w tym grupowe wypracowywanie decyzji) na zasadach wskazanych w załączniku nr 5 Rozporządzenia ws. AK.
5. WSKAZANIE ZAGROŻEŃ DLA MOŻLIWOŚCI ZACHOWANIA WARTOŚCI KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH ORAZ WARTOŚCI WYBRANYCH ⁵ KRAJOBRAZÓW	Przy określaniu zagrożeń wykorzystano metodę desk research z wykorzystaniem baz danych, ortofotomapy oraz zapisów aktów ustanawiających obszary lub obiekty, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, oraz metodę badań terenowych . Zagrożenia sklasyfikowano zgodnie z tabelą 1, 2, 3 i 4 z załącznika 6 Rozporządzenia ws. AK.

⁴ Szczegółowy opis przyjętych metodyk został zaprezentowany w poszczególnych rozdziałach prezentujących etapy opracowania.

⁵ W obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

6. SFORMUŁOWANIE REKOMENDACJI I WNIOSKÓW DOTYCZĄCYCH KSZTAŁTOWANIA I OCHRONY KRAJOBRAZÓW⁶	Przy określaniu rekomendacji i wniosków zastosowano metodę ekspercką (w tym grupowe wypracowywanie decyzji) formułując je w odniesieniu do poziomu regionalnego i lokalnego przyjmując zakres zgodny z załącznikiem 7 Rozporządzenia ws. AK.
7. OKREŚLENIE LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH (LFA) ZABUDOWY DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH	Określenie LFA zabudowy nastąpiło metodą ekspercką poprzez analizę istniejącej zabudowy, syntezę informacji w zakresie występujących form i ich ocenę pod kątem przydatności do wyznaczenia obszarów zabudowanych wyróżniających się LFA.

Ze względu na złożoność AKWŁ podczas jego opracowania wykorzystano zróżnicowany zakres **źródeł danych** dostosowanych do poszczególnych etapów. Źródła danych wykorzystane na potrzeby przygotowania dokumentu można podzielić zasadniczo na 3 grupy:

- **zewnętrzne:** w tym bazy danych pozyskane z instytucji branżowych, publikacje naukowe, źródła internetowe;
- **własne:** w tym bazy danych przygotowane w oparciu o publikacje, wykazy i kwerendę stron internetowych, wizję terenową;
- **zlecone analizy eksperckie** dedykowane pod konkretne zapotrzebowanie i stanowiące wkład merytoryczny do AKWŁ.

Tabela 2. Zestawienie baz danych wykorzystanych na poszczególnych etapach AKWŁ

BAZY DANYCH ZEWNĘTRZNE	FORMA POZYSKANIA/ INSTYTUCJA UDOSTĘPNIAJĄCA
BDOT10k (Baza Danych Obiektów Topograficznych)	– Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji, Geodezji i Kartografii
Rastrowa Mapa Topograficzna Polski	– www.geoportal.gov.pl
Ortofotomapy	– www.geoportal.gov.pl (WMTS)
Ortofotomapy historyczne	– https://geoportal.lodzkie.pl/
Numeryczny Model Terenu	– https://mapy.geoportal.gov.pl
Kataster	– Centralny Ośrodek Dokumentacji, Geodezji i Kartografii
Ewidencja gruntów i budynków (EGiB)	– Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji, Geodezji i Kartografii
Corine Land Cover	– https://clc.gios.gov.pl/
Portal map glebowo-rolniczych	– https://geoportal.lodzkie.pl/
Hydrografia, melioracje, rowy, jazy etc.	– Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
Obszary zagrożenia powodzią	– Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody	– Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska – https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/
System Informacji Przestrzennej o Mokrądlach	– Instytut Technologiczno-Przyrodniczy - PIB (ITP - PIB) w Falentach
Siedliska na obszarach Natura 2000	– Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi
Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce	– Instytut Biologii Ssaków PAN
Centralna Baza Danych Geologicznych	– Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy http://dm.pgi.gov.pl

⁶ Priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy.

Typy siedlisk lasu	<ul style="list-style-type: none"> – Bank Danych o Lasach, – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
Leśna Mapa Numeryczna	<ul style="list-style-type: none"> – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
Mezoregiony dla Polski (uszczegółowiona regionalizacja J. Kondrackiego, 2018 r.)	<ul style="list-style-type: none"> – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Dobra Kultury Współczesnej w Łodzi	<ul style="list-style-type: none"> – Miejska Pracownia Urbanistyczna w Łodzi
Struktura funkcjonalno-przestrzenna Łodzi	
Obszary zagrożenia suszą	<ul style="list-style-type: none"> – Plan przeciwdziałania skutkom suszy
Ekrany i przejścia dla zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
Owoce pamięci – sady tradycyjne	<ul style="list-style-type: none"> – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
„Rezerваты przyrody w województwie łódzkim. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość.” wydawnictwo Klub Przyrodników, Świebodzin 2020	
Proponowane przyrodnicze formy ochrony w Bolimowskim Parku Krajobrazowym	<ul style="list-style-type: none"> – Dyrekcja Bolimowskiego Parku Krajobrazowego
Obszary przekroczeń PM10, PM2,5	<ul style="list-style-type: none"> – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego nr 5/2003 w sprawie ustanowienia planu ochrony PKWł (Dz. Urz. W. Ł. Nr 231, poz. 2162 z dnia 21 sierpnia 2003 r.)	<ul style="list-style-type: none"> – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
Rozporządzenie Nr 4/2008 Wojewody Łódzkiego z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. W. Ł. z 2008 r. Nr 73, poz. 733)	<ul style="list-style-type: none"> – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
BAZY DANYCH WŁASNE	PODSTAWA OPRACOWANIA
Formy geomorfologiczne	<ul style="list-style-type: none"> – Turkowska K., Mapa geomorfologiczna regionu łódzkiego – Objasnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski wg arkuszy – Obiekty geoturystyczne w regionie łódzkim (Mapa UMWł, 1:270 000, 2016)
Wydzielenia geologiczne	<ul style="list-style-type: none"> – Szczegółowa mapa geologiczna Polski 1:50 000
Regiony geobotaniczne	<ul style="list-style-type: none"> – Matuszkiewicz J.M., Regiony geobotaniczne 1:2500000, Atlas Rzeczpospolitej Polskiej
Potencjalna roślinność naturalna	<ul style="list-style-type: none"> – Matuszkiewicz W., Degórska B., Potencjalna roślinność naturalna 1:1500000, Atlas Rzeczpospolitej Polskiej
Regionalizacja historyczno-kulturowa	<ul style="list-style-type: none"> – Plit J., Regionalizacja współczesnych krajobrazów historyczno-kulturowych Polski, 2015
Bioróżnorodność	<ul style="list-style-type: none"> – Czerwona Księga Roślin i Zwierząt Województwa Łódzkiego – Plany Zadań Ochronnych Natura 2000
Starorzecza	<ul style="list-style-type: none"> – Góralczyk A. i in., DZIAŁANIE C9 - Wsparcie inwestycji w zakresie odtworzenia lub aktywnej ochrony starorzeczy i mokradeł nadrzecznych, ERCE PAN – Ortofotomapy – Rastrowa Mapa Topograficzna Polski
Proponowane przyrodnicze formy ochrony	<ul style="list-style-type: none"> – Operaty do planów ochrony parków krajobrazowych (uchwalone i nieuchwalone) – Program Ochrony Środowiska Wł, 2008 r.
Zanieczyszczenie wód powierzchniowych	<ul style="list-style-type: none"> – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Obiekty i obszary zabytkowe	<ul style="list-style-type: none"> – Narodowy Instytut Dziedzictwa (https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/) (baza NID) – Wojewódzka Ewidencja Zabytków (WEZ) – Gminne Ewidencje Zabytków – Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin (SUIKZP)
Elementy wpisane na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (UNESCO)	<ul style="list-style-type: none"> – https://spycimierskiebozeczalo.pl/pl/spycimierska-droga/
Parki kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> – Uchwały Rad Gmin powołujące parki kulturowe
Pomniki historii	<ul style="list-style-type: none"> – Rozporządzenia Prezydenta RP w sprawie uznania za pomnik historii.
Stanowiska archeologiczne	<ul style="list-style-type: none"> – Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP)
Dobra kultury współczesnej w województwie łódzkim	<ul style="list-style-type: none"> – Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030 – Ekspertyza do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2010 (Salm J., Olenderek J.)
Sanktuaria	<ul style="list-style-type: none"> – Internet, strony archidiecezji
Układy ruralistyczne wg typu morfologicznego	<ul style="list-style-type: none"> – Tkocz J., 1998, Organizacja przestrzenna wsi w Polsce, UŚ, Katowice
Sieć unikatowych ośrodków historycznych wraz z obszarami priorytetowymi	<ul style="list-style-type: none"> – Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami województwa łódzkiego na lata 2024-2027
Obiekty i obszary zabytkowe uznane za reprezentatywne	
Proponowane kulturowe formy ochrony	
Skanseny i muzea	
Miejsca pamięci narodowej	<ul style="list-style-type: none"> – Narodowy Instytut Dziedzictwa – (https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/)
Elementy na Krajowej Liście Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego – wpisane i proponowane do wpisu	<ul style="list-style-type: none"> – Dane wg Narodowego Instytutu Dziedzictwa, – Oddział Terenowy w Łodzi
Produkty tradycyjne wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych	<ul style="list-style-type: none"> – ww.gov.pl/web/rolnictwo/woj-lodzkie
Twórcy ludowi	<ul style="list-style-type: none"> – Baza Łódzkiego Domu Kultury, Internet
Zespoły folklorystyczne	<ul style="list-style-type: none"> – Departament Kultury UMWŁ, Internet
Koła Gospodyń Wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> – Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich
Zasięg założeń miast-ogrodów	<ul style="list-style-type: none"> – Plany archiwalne
Obiekty świadczące usługi hotelarskie	<ul style="list-style-type: none"> – Centralny Wykaz Obiektów Hotelarskich https://turystyka.gov.pl/cwoh/index
Wioski tematyczne	<ul style="list-style-type: none"> – https://www.wioskitematyczne.org
Pomniki	<ul style="list-style-type: none"> – Dobra kultury współczesnej do PZPWŁ 2030 – Łódzki szlak rzeźb – https://lodzkiportal.pl/foldery/ – Jaworska-Mačkowiak C., Mačkowiak T., Pomniki łódzkie – Google maps
Miejsca/miejscowości związane z historycznymi postaciami	<ul style="list-style-type: none"> – Koter M., Liszewski S., Suliborski A., Łódź i region Polski środkowej – Internet

Cyklicznie odbywające się imprezy folklorystyczne, nawiązujące do wielokulturowości regionu, wydarzeń historycznych, tradycji artystycznych (m.in. filmowych, muzycznych i literackich)	<ul style="list-style-type: none">– Sprawozdania z Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim– Diagnoza do Strategii Rozwoju Kultury,– Departament Kultury UMWŁ,– Internet
Struktura funkcjonalno-przestrzenna (zabudowa mieszkaniowa, centra handlowe i logistyczne, tereny sportowo- rekreacyjne)	<ul style="list-style-type: none">– Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin
Zasięgi mpzp	<ul style="list-style-type: none">– INSPIRE HUB
Przesądzenia w zakresie inwestycji transportowych	<ul style="list-style-type: none">– Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021-2027
Tradycje filmowe	<ul style="list-style-type: none">– Szlak filmowy województwa łódzkiego
Szlaki turystyczne	<ul style="list-style-type: none">– Internet, publikacje kartograficzne o tematyce turystycznej

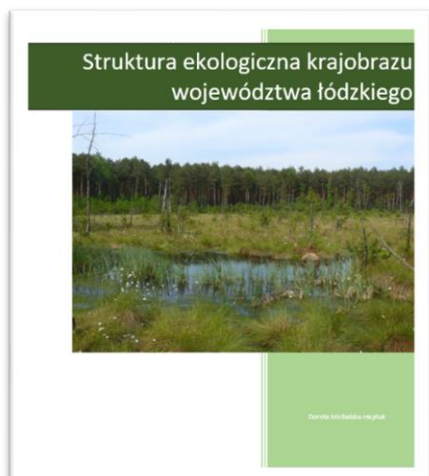
Ważnym źródłem zewnętrznym wykorzystywanym w procesie delimitacji krajobrazów były granice mezoregionów opracowane w ramach **nowej regionalizacji fizyczno-geograficznej** opracowanej w latach 2016-2018 r. na potrzeby prac nad audytami krajobrazowymi w Polsce⁷. Regionalizacja jest weryfikacją przebiegu granic regionów fizycznogeograficznych ostatniej wersji podziału J. Kondrackiego i A. Richlinga opublikowanej w 1994 r. w Atlasie Rzeczypospolitej Polskiej. Aktualny przebieg mezoregionów został opracowany w większej szczegółowości, co zaowocowało wydzieleniem nowych jednostek. Mezoregiony stanowią podstawę dla podziałów podtypów krajobrazów oraz numeracji jednostek krajobrazowych wydzielonych w audytach krajobrazowych województw.

Istotnym źródłem danych wykorzystywanym na wielu etapach opracowania AKWŁ było **9 opracowań eksperckich** realizowanych na zlecenie BPRWL. Zawierały one materiały w formie tekstowej, tabelarycznej, graficznej, dane geoprzestrzenne oraz aktualną dokumentację fotograficzną.

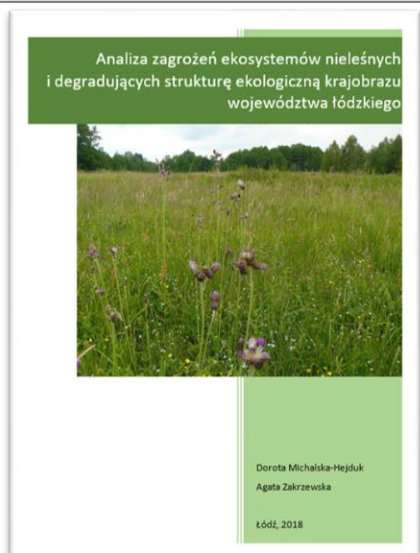
Tabela 3. Opracowania eksperckie przygotowane na potrzeby AKWŁ

 ANALIZY PRZYRODNICZE	
KRAJOBRAZY NATURALNE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO, A. Majchrowska, S. Krysiak, 2018 r.	
	Mapa cyfrowa będąca uszczegółowieniem typologii krajobrazów naturalnych województwa łódzkiego do skali 1:100 000 w oparciu o założenia typologii krajobrazów naturalnych J. Kondrackiego i A. Richlinga.

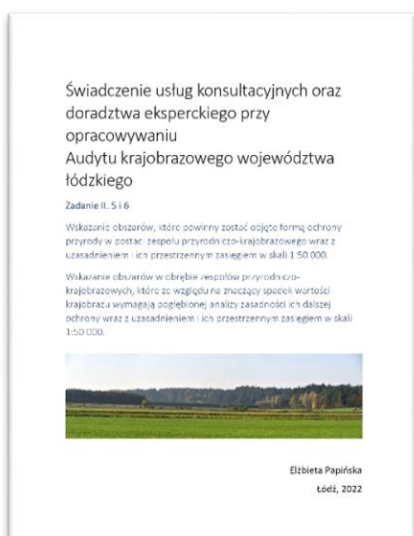
⁷ Majchrowska A., Papińska E., Charakterystyka makroregionów i mezoregionów w województwie łódzkim [w:] Solon J., Richling A., Macias A., Balon J., Borzykowski J., Kistowski M. (red.) Regionalna geografia fizyczna Polski, GDOŚ, Bogucki Wydawnictwo Naukowe Poznań 2021.

STRUKTURA EKOLOGICZNA KRAJOBRAZU, D. Michalska-Hejduk, 2018 r.

Opracowanie struktury ekologicznej województwa obejmującej obszary rdzeniowe, biocentra, wyspy ekologiczne, korytarze ekologiczne o różnej randze oraz wskazanie barier ekologicznych.

ANALIZA ZAGROŻEŃ EKOSYSTEMÓW NIELEŚNYCH I DEGRADUJĄCYCH STRUKTURĘ EKOLOGICZNĄ KRAJOBRAZU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO, D. Michalska-Hejduk, A. Zakrzewska, 2018 r.

Opracowanie wskazuje zagrożenia dla siedlisk nieleśnych oraz najcenniejsze obszary pod względem reprezentatywności oraz stanu zachowania zbiorowisk nieleśnych pretendujące do rangi krajobrazów priorytetowych.

OPRACOWANIE DOTYCZĄCE ZESPOŁÓW PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWYCH, Papińska E., 2022 r.

Przygotowane opracowanie zawiera karty zespołów przyrodniczo-krajobrazowych wraz z rekomendacjami dotyczącymi korekty granic, likwidacji części lub całości obiektu lub też pozostawienie obiektu bez zmian granic.

WYTYPOWANIE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH METODĄ EKSPERCKĄ, Papińska E., 2022 r.

Świadczenie usług konsultacyjnych oraz doradztwa eksperckiego przy opracowywaniu Audytu krajobrazowego województwa łódzkiego

Zadanie 1: wytypowanie krajobrazów priorytetowych metodą ekspercką zgodnie z kryterium ważności krajobrazu opisanym w załączniku 5, ust. 6, pkt 3, do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 października 2022 r. (Dz. U. poz. 2308)

Elżbieta Papińska
Łódź, 2022

Opracowanie zawiera karty krajobrazów priorytetowych wytypowanych metodą ekspercką zgodnie z kryterium ważności krajobrazu opisanym w załączniku 5 (ust. 6 pkt 3) do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 października 2022 r. (Dz. U. poz. 2308).

ANALIZY KRAJOBRAZOWE**DIAGNOZA WALORÓW WIDOKOWO-KOMPOZYCYJNYCH ORAZ ZAGROZEŃ DLA MOŻLIWOŚCI ICH ZACHOWANIA, Pracownia Projektowa URBIOŚIS Agnieszka Kowalewska, 2018 r.**

Analiza widokowo-kompozycyjna i waloryzacja elementów krajobrazu województwa zawiera karty z ocenami widokowo-kompozycyjnymi dla panoram z 124 punktów widokowych, 231 panoram, 207 historycznych jednostek osadniczych, 224 wnętrza krajobrazowych w 20 dolinach rzecznych, ocena tras przejazdu po 16 drogach krajowych, propozycje krajobrazów priorytetowych. Opracowanie składa się z 4 odrębnych części.

ANALIZY KULTUROWE**IDENTYFIKACJA UKŁADÓW RURALISTYCZNYCH O ISTOTNYCH WARTOŚCIACH KRAJOBRAZOWYCH I KULTUROWYCH W SKALI WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO, Globalpoint, Marcin Wójcik, Karolina Dmochowska-Dudek, 2018 r.**

Opracowanie zawierające identyfikację wsi, weryfikację typów morfologicznych wsi i ocenę stopnia zachowania układu przestrzennego jednostki osadniczej, tradycyjnej zabudowy (w szczególności siedlisk oraz wyróżników przestrzennych), a także rozłogów pól. Wynikiem opracowania jest waloryzacja 26 wsi o istotnych wartościach krajobrazowych wraz ze szczegółowymi metrykami wyselekcjonowanych miejscowości.

KATALOG LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH DLA WYBRANYCH KRAJOBRAZÓW W POWIECIE PODDĘBICKIM, M. Gorączko, A. Gorączko, 2022 r.

Katalog lokalnych form architektonicznych dla krajobrazów wiejskich zawiera karty obiektów (budynków mieszkalnych, gospodarczych, elementów małej architektury), których cechą charakterystyczną jest wykorzystanie kamienia wapiennego jako materiału budowlanego.

Katalog lokalnych form architektonicznych dla wybranych krajobrazów miejskich Łodzi i Piotrkowa Trybunalskiego, R. Warsza, A. Tomczak, D. Lipińska, 2022 r.

Katalog lokalnych form architektonicznych zawiera karty obiektów (kamienic, oficyn, elementów małej architektury) charakterystycznych dla krajobrazu wielkomiejskiego śródmieścia Łodzi oraz krajobrazu miejskiego centrum Piotrkowa Trybunalskiego. Dla obszarów zabudowanych LFA formułuje rekomendacje w odniesieniu do kształtowania nowej zabudowy.

Ponadto na potrzeby pozyskania danych wykonano **prospekcję terenową ponad 260 obszarów**, podczas której przeprowadzono naloty z wykorzystaniem drona i pozyskano dokumentację fotograficzną, będącą istotnym uzupełnieniem materiałów z inwentaryzacji przeprowadzonych w ramach zleconych opracowań eksperckich.

Uzupełnieniem w/w źródeł były również: Mapy Google, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, akty ustanawiające formy ochrony oraz publikacje i artykuły naukowe.

4. STRUKTURA DOKUMENTU

Struktura Audyt krajobrazowego województwa łódzkiego wynika z §4 Rozporządzenie ws. AK, który określa, że dokument **składa się z 3 głównych części**:

- opisowej i tabelarycznej;
- części graficznej zawierającej mapy sporządzone we właściwym układzie współrzędnych państwowego systemu odniesień przestrzennych, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 3 ust. 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1752, 1615, 1688 i 1762);
- dokumentacji audytu krajobrazowego.

Tabela 4. Obligatoryjne elementy struktury dokumentu

OBLIGATORYJNE SKŁADOWE AKWŁ WYNIKAJACE Z §4 ROZPORZĄDZENIA W SPRAWIE SPORZĄDZANIA AUDYTÓW KRAJOBRAZOWYCH		
PODSTAWA PRAWNA	ELEMENTY SKŁADOWE STRUKTURY	ODEŚLANIE DO DOKUMENTU/ NAZWA KATALOGU
CZĘŚĆ OPISOWA I TABELARYCZNA		
§4 ust. 1 pkt 1a)	Informacje ogólne o położeniu obszaru województwa, dla którego audyt jest sporządzany	1 TEKST_WPROWADZAJACY
§4 ust. 1 pkt 1b)	Zestawienie zidentyfikowanych krajobrazów oraz ich klasyfikacja	2_ZESTAWIENIE_KLASYFIKACJA_KRAJOBRAZOW
§4 ust. 1 pkt 1c)	Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów	3_CHARAKTERYSTYKA_KRAJOBRAZÓW
§4 ust. 1 pkt 1d)	Ocena zidentyfikowanych krajobrazów	4_OCENA_KRAJOBRAZÓW
§4 ust. 1 pkt 1e)	Wykaz krajobrazów priorytetowych	5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE
§4 ust. 1 pkt 1f)	Wykaz obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 u.p.z.p.	6_KRAJOBRAZY_W_FORMACH_OCHRONY
§4 ust. 1 pkt 1g)	Zestawienie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie obszarów i obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 u.p.z.p.	Zestawienia przygotowane w ramach kart rekomendacji: 5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE 6_KRAJOBRAZY_W_FORMACH_OCHRONY
§4 ust. 1 pkt 1h)	Wykaz rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 u.p.z.p.	5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE 6_KRAJOBRAZY_W_FORMACH_OCHRONY
§4 ust. 1 pkt 1i)	Katalog lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych	W kartach rekomendacji: 5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE
CZĘŚĆ GRAFICZNA ZAWIERAJĄCA MAPY		
§4 ust. 1 pkt 2a)	Mapa zidentyfikowanych krajobrazów	2_ZESTAWIENIE_KLASYFIKACJA_KRAJOBRAZOW 2_1_GRANICE_KRAJOBRAZOW
§4 ust. 1 pkt 2b)	Mapa obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 u.p.z.p.	6_KRAJOBRAZY_W_FORMACH_OCHRONY/ 6_3_GRANICE_FOCH
§4 ust. 1 pkt 2c)	Mapa przedstawiającą lokalizację krajobrazów priorytetowych	5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE\5_2_GRANICE_PRIORYTETOW
§4 ust. 1 pkt 2d)	Mapy, o których mowa w pkt 2 ppkt 3–5 załącznika nr 7 do rozporządzenia	7_PROPOZYCJE_FORM_OCHRONY
§4 ust. 1 pkt 2e)	Mapy, o których mowa w pkt 1 załącznika nr 8 do rozporządzenia	5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE\5_5_LOKALNE_FORMY_ARCHIT_ZABUDOWY
DOKUMENTACJA AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO		
§4 ust. 3 pkt 1)	Opis przyjętych metodyk oraz wykorzystanych źródeł danych	1 TEKST_WPROWADZAJACY
§4 ust. 3 pkt 2)	Opis przebiegu przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz zestawienie i stanowisko wobec nieuwzględnionych uwag do projektu audytu krajobrazowego	8_OPIS_PRZEBIEGU_PRZEPROWADZONYCH_KONSULTACJI
§4 ust. 3 pkt 3)	Informacje o badaniach ankietowych, jeżeli takie przeprowadzono	Nie prowadzono badań ankietowych
§4 ust. 3 pkt 4)	Dane przestrzenne map, o których mowa w §4 ust. 1 pkt 2 – format shp i GML	2_ZESTAWIENIE_KLASYFIKACJA_KRAJOBRAZOW 2_1_GRANICE_KRAJOBRAZOW 5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE\5_2_GRANICE_PRIORYTETOW 6_KRAJOBRAZY_W_FORMACH_OCHRONY\6_2_GRANICE_FOCH 7_PROPOZYCJE_FORM_OCHRONY 9_DANE_PRZESTRZENNE_DLA_MAP
§4 ust. 3 pkt 5)	Zestawienia tabelaryczne dla danych, o których mowa w §4 ust. 1 w pkt 1 lit. b–g	2_ZESTAWIENIE_KLASYFIKACJA_KRAJOBRAZOW 2_2_GRANICE_KRAJOBRAZOW 3_CHARAKTERYSTYKA_KRAJOBRAZÓW\3_3_KARTY_CHARAKTERYSTYKI 4_OCENA_KRAJOBRAZÓW 5_KRAJOBRAZY_PRIORYTETOWE\5_1_ZESTAWIENIE 6_KRAJOBRAZY_W_FORMACH_OCHRONY\6_1_ZESTAWIENIE_FOCH Zestawienie zagrożeń znajduje się w kartach rekomendacji (patrz: 5.4 i 6.4.)

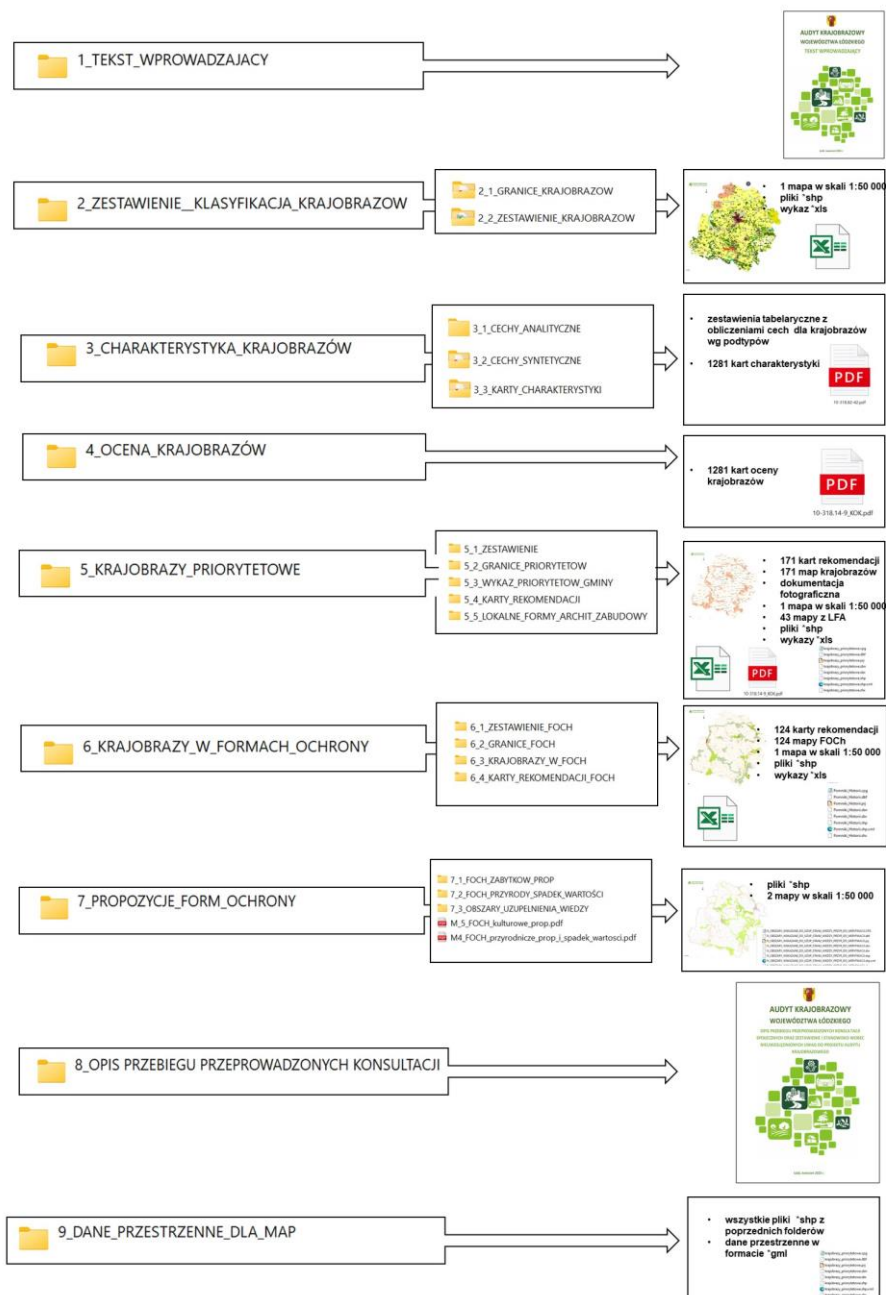

Dodatkowo w strukturze dokumentu, w ramach tekstu wprowadzającego, wprowadzono rozdziały o charakterze wyjaśniającym lub uzupełniającym tj.:

- podstawa prawna,
- skutki prawne audytu krajobrazowego,
- rola audytu w polityce krajobrazowej województwa,
- słownik pojęć,
- bibliografia.

Dokument ze względu na swoją złożoność i obszerność materiału sporządzony został w formie elektronicznej w układzie katalogów zawierających poszczególne elementy w plikach o formatach: *pdf, *xls, *shp w układzie PUWG 1992, *jpg, wg poniższej struktury.

Tabela 5. Struktura folderów zawierających poszczególne elementy AKWł

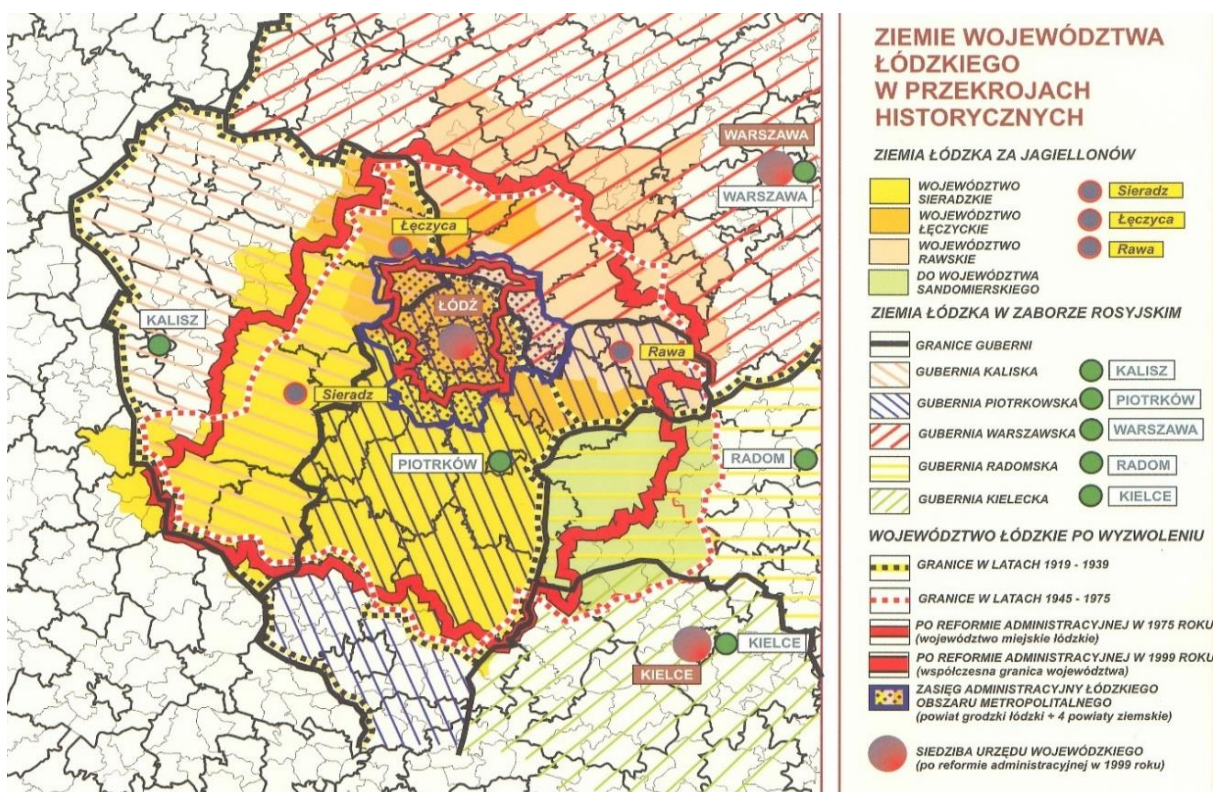

5. INFORMACJE OGÓLNE O POŁOŻENIU OBSZARU WOJEWÓDZTWA

Województwo łódzkie położone jest w centrum Polski i graniczy z województwami: mazowieckim, świętokrzyskim, śląskim, opolskim, wielkopolskim oraz kujawsko-pomorskim, obejmując obszar pogranicza regionów historycznie ukształtowanych - Mazowsza, Małopolski i Wielkopolski. Zajmuje obszar 18 219 km², co stanowi 5,83% powierzchni kraju (9. miejsce). Administracyjnie województwo obejmuje 177 gmin (18 miejskich, 42 miejsko-wiejskich oraz 117 wiejskich), podzielone jest na 24 powiaty, w tym 3 miasta na prawach powiatu (Łódź, Piotrków Trybunalski, Skierniewice)

Obecny podział administracyjny nie pokrywa się z granicami historyczno-geograficznymi, które determinują krajobraz kulturowy. Dawne podziały graniczne są akcentowane obecnością m.in. średniowiecznych warowni na szlakach handlowych, czytelnymi liniami frontu działań wojennych z okresu I wojny światowej.

Rysunek 1. Położenie administracyjne w aspekcie historycznym

Źródło: Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2008-2011.

Województwo łódzkie leży w obrębie trzech głównych **jednostek tektonicznych** Polski, które przebiegają z północnego zachodu na południowy wschód:

- **antyklinorium śródpolskiego** (mającego kontynuację w województwach: wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, mazowieckim i świętokrzyskim),
- **synklinorium szczecińsko-miechowskiego** (mającego kontynuację w województwach: wielkopolskim, świętokrzyskim i śląskim),
- **monokliny przedsudeckiej** (mającej kontynuację w województwach: wielkopolskim, śląskim i opolskim).

Województwo położone jest na pograniczu dwóch dużych jednostek geomorfologicznych: pasa nizin (Niż Środkowoeuropejski) oraz obszaru wyżyn (Wyżyny Polskie). W północnej jego części dominują równiny morenowe i sandrowe urozmaiczone morenowymi wzgórzami ostańcowymi. Większe zróżnicowanie ukształtowania powierzchni związane jest z dolinami rzek (Warty, Pilicy) oraz z centralną (Garb Łódzki)

i południową częścią łódzkiego (Pasma Przedborsko-Małogoskie). Najwyższym naturalnym wzniesieniem jest Fajna Ryba (347 m n.p.m.), stanowiąca kulminację Pasma Przedborsko-Małogoskiego oraz Góra Kamieński pochodzenia antropogenicznego (386 m n.p.m.), będąca zwałowiskiem zewnętrznym Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów”. Najniżej położony punkt w województwie znajduje się poniżej ujścia Rawki do Bzury (77 m n.p.m.).

O specyfice hydrograficznej województwa decyduje jego wododziałowe położenie pomiędzy dorzecziami rzek Wisły i Odry. Głównymi rzekami regionu, tworzącymi jego sieć hydrograficzną, są: Pilica, Warta i Bzura, a największymi zbiornikami retencyjnymi: Zbiornik Sulejowski oraz Zbiornik Jeziorsko. Ponadto w łódzkim znajduje się wiele małych cieków o stosunkowo niedużych przepływach oraz niewielkich zlewniach o bardzo małej zdolności retencyjnej. Dodatkowo sytuację pogarsza niewystarczająca liczba obiektów retencyjnych.

Pod względem hydrogeologicznym znajduje się w zasięgu regionów: Kaliskiego, Kujawsko-Mazowieckiego, Południowo-Mazowieckiego, Śląskiego, Świętokrzyskiego, Niecki Łódzkiej i Niecki Miechowskiej.

Według zaktualizowanej **regionalizacji fizycznogeograficznej** Polski województwo łódzkie usytuowane jest na pograniczu dwóch **provincji**⁸:

1. pasa nizin - **Niż Środkowoeuropejski**:

- podprovincje: Niziny Środkowopolskie; makroregiony: Nizina Środkowomazowiecka, Nizina Południowowielkopolska, Wzniesienia Południowomazowieckie; mezoregiony: Wzniesienia Łódzkie, Kotlina Sieradzka, Międzyrzecze Pysznaj i Niecieczy, Wysoczyzna Kłodawska, Wysoczyzna Bełchatowska, Dolina Białobrzaska, Wysoczyzna Żłoczewska, Kotlina Kolska, Równina Kutnowska, Kotlina Szczercowska, Kotlina Grabowska, Równina Piotrkowska, Wysoczyzna Łaska, Równina Radomska, Wysoczyzna Turecka, Równina Łowicko-Błońska, Wysoczyzna Wieruszowska, Wysoczyzna Rawska;
- podprovincje: Pojezierza Południowobałtyckie; makroregiony: Pojezierze Wielkopolskie; mezoregiony: Pojezierze Kujawskie;

2. obszaru wyżyn - **Wyżyny Polskie**:

- podprovincje: Wyżyna Śląsko-Krakowska; makroregiony: Wyżyna Woźnicko-Wieluńska; mezoregiony: Obniżenie Krzepickie, Wyżyna Wieluńska;
- podprovincje: Wyżyna Małopolska; makroregiony: Wyżyna Kielecka, Wyżyna Przedborska; mezoregiony: Wzgórza Radomszczańskie, Niecka Włoszczowska, Garb Gielniowski, Wzgórza Łopuszańskie, Pasma Przedborsko-Małogoskie, Wzgórza Opoczyńskie, Niecka Przyrowska.

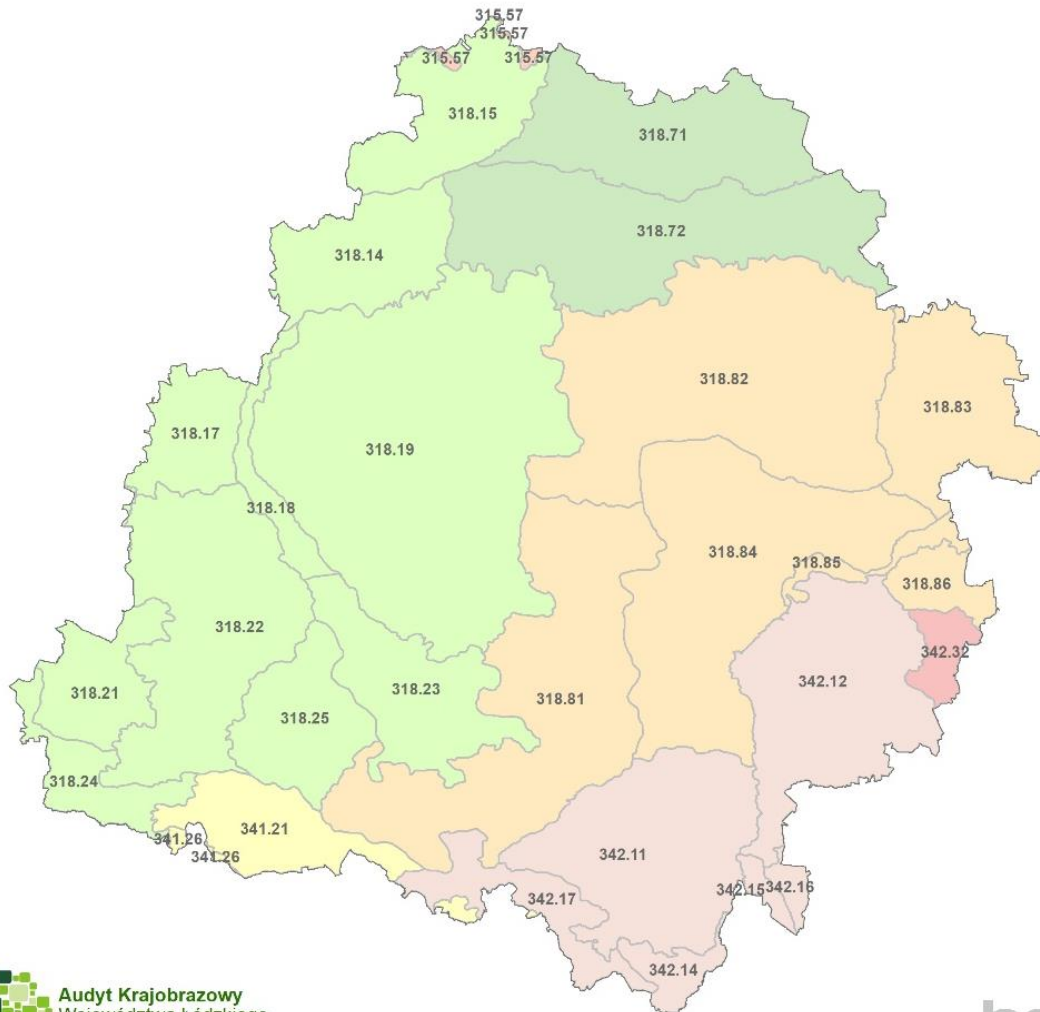
Przeważająca część województwa łódzkiego położona jest w obrębie mezoregionu Nizina Południowowielkopolska, co powoduje nizinny charakter regionu. Centralna i wschodnia część województwa łódzkiego leży w granicach Wzniesień Południowomazowieckich. Obszar ten urozmaicony jest niewielkimi wzniesieniami, które osiągają maksymalne wysokości w strefie krawędziowej Wzniesień Łódzkich (284 m n.p.m.). Południowe fragmenty województwa łódzkiego znajdują się na terenie Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej i Wyżyny Przedborskiej, gdzie w ramach Pasma Przedborsko – Małogoskiego znajduje się najwyższe naturalne wzniesienie łódzkiego Fajna Ryba (347 m n.p.m.).

Kontekst położenia fizyczno-geograficznego ma bezpośredni związek **typami krajobrazów naturalnych** województwa, wśród których dominują starogłacialne glacialne równinne i faliste oraz fluwiogłacialne równinne i faliste. Na tym tle wyróżnia się ruszt krajobrazów zalewowych i nadzalewowych związanych z dolinami rzek.

⁸ Weryfikacja granic mezoregionów fizycznogeograficznych w Polsce, J. Solon, E. Papińska, A. Majchrowska, i in., 2018 r.

Rysunek 2. Położenie na tle podziału fizyczno-geograficznego

Audyt Krajobrazowy
Województwa Łódzkiego

MAKROREGIONY

- 318.1-2 Nizina Południowowielkopolska
- 318.7 Nizina Środkowomazowiecka
- 315.5 Pojezierze Wielkopolskie
- 342.3 Wyżyna Kielecka
- 342.1 Wyżyna Przedborska
- 341.2 Wyżyna Woznicko-Wieluńska
- 318.8 Wzniesienia Południowomazowieckie

□ Granice mezoregionów

- 318.85 Dolina Białobrzaska
- 342.32 Garb Giełnowski
- 318.21 Kotlina Grabowska
- 318.14 Kotlina Kolska
- 318.18 Kotlina Sieradzka
- 318.23 Kotlina Szczercowska
- 318.25 Międzyrzecze Pyszynej i Niecieczy
- 342.17 Niecka Przyrowska
- 342.14 Niecka Włoszowska
- 341.26 Obniżenie Krzepickie
- 342.15 Pasma Przedborsko-Malogoskie
- 315.57 Pojezierze Kujawskie
- 318.71 Równina Kutnowska
- 318.84 Równina Piotrkowska
- 318.86 Równina Radomska
- 318.72 Równina Łowicko-Błońska
- 318.81 Wysoczyzna Bełchatowska
- 318.15 Wysoczyzna Kłodawska
- 318.83 Wysoczyzna Rawska
- 318.17 Wysoczyzna Turecka
- 318.24 Wysoczyzna Wieruszowska
- 318.22 Wysoczyzna Złoczewska
- 318.19 Wysoczyzna Łaska
- 341.21 Wyżyna Wieluńska
- 342.12 Wzgórze Opoczyńskie
- 342.11 Wzgórze Radomszczańskie
- 342.16 Wzgórze Łopuszańskie
- 318.82 Wzniesienia Łódzkie

Źródło: opracowanie BPRW.

Rysunek 3. Położenie na tle typów krajobrazów naturalnych

Audyt Krajobrazowy
Województwa Łódzkiego

Typy krajobrazów naturalnych

antropogeniczne eksploatacyjne	młodoglacjalne wodnolodowcowe równinne i faliste	staroglacjalne glacialne pagórkowate
eoliczne pagórów wydmowych	nadzalewowe	staroglacjalne glacialne równinne i faliste
eoliczne równinne i faliste	peryglacialne	staroglacjalne glacialne wzniesienia
ilowcowe	równin bagiennych	wody
krzemianowe	staroglacjalne fluwioglacjalne pagórkowate	wychodnie węglanowe
limniczne	staroglacjalne fluwioglacjalne równinne i faliste	wzniesienia węglanowe
młodoglacjalne glacialne równinne i faliste	staroglacjalne fluwioglacjalne wzniesienia	zalewowe

Przez teren województwa przebiega 8 głównych (międzynarodowych) oraz 7 uzupełniających (krajowych) korytarzy ekologicznych, które są ważnym elementem dla zapewnienia łączności i spójności ekologicznej⁹:

- **główne korytarze ekologiczne** (międzynarodowe): Bory Stobrawskie - Lasy Przedborskie, Dolina Dolnej Pilicy, Dolina Drzewiczki, Lasy Przedborskie, Puszcza Świętokrzyska - Dolina Pilicy, Stawy Milickie - Bory

⁹ W 2012 r. opracowano mapę korytarzy ekologicznych (Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, PAN), uwzględniając korytarze główne (międzynarodowe) i uzupełniające (krajowe). Rolą korytarzy głównych jest zapewnienie łączności ekologicznej w skali całego kraju oraz włączenie obszaru Polski w paneuropejską sieć ekologiczną. Korytarze uzupełniające łączą obszary siedliskowe położone wewnątrz kraju z korytarzami głównymi oraz zapewniają wariantowość dróg przemieszczania się gatunków o znaczeniu krajowym.

Stobrawskie, Załęczański łuk Warty, Załęczański łuk Warty - Lasy Przedborskie. Przez te korytarze (za wyjątkiem Doliny Drzewiczki) przebiega oś korytarza ekologicznego o znaczeniu paneuropejskim;

- **uzupełniające korytarze ekologiczne** (krajowe): Dolina Bzury - Dolina Pilicy, Dolina Bzury - Neru, Dolina Górnej Prosnicy, Dolina Warty, Dolina Warty - Dolina Pilicy, Lasy Kaliskie i Sieradzkie, Lasy Łowickie - Puszcza Bolimowska.

Województwo łódzkie jest dobrze wyposażone w infrastrukturę drogową. Przebiegają tu drogi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, będące elementami transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T), a powiązania międzyregionalne i regionalne zapewniają drogi krajowe i wojewódzkie. W środkowej części województwa krzyżują się autostrady: A1 relacji Gdańsk - Łódź - Katowice - Gorzyczki (Ostrawa) z A2 relacji (Berlin) Świecko - Poznań - Stryków - Warszawa. Ponadto istotnymi elementami strategicznego układu transportowego województwa są: droga ekspresowa S8 relacji Piotrków Trybunalski - Warszawa i Łódź - Wrocław (E67) oraz droga ekspresowa S14.

Województwo charakteryzuje się również korzystnym położeniem kolejowym na przecięciu dwóch korytarzy bazowej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T), w ramach której uwzględniono linie kolejowe sieci bazowej: pasażerskie – E65/CE65 Gdynia – Warszawa – Centralna Magistrala Kolejowa – Katowice – Zebrydowice i linia dużych prędkości Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław, przeznaczone głównie dla ruchu towarowego – CE65 Gdynia – Tczew – Zduńska Wola Karsznice – Chorzów Batory – Zwardoń, E20/CE20 Kunowice – Poznań – Kutno – Warszawa – Terespol, CE20 Kunowice – Poznań – Kutno – Pilawa – Terespol i C65/1 Zduńska Wola Karsznice – Łódź – Skierniewice oraz linie kolejowe rozszerzonej sieci bazowej: pasażerskie – Nr 25 na odcinku Łódź – Centralna Magistrala Kolejowa, towarowe – C65/2 – Chorzew Siemkowice – Częstochowa – Zawiercie – Czechowice-Dziedzice, Nr 14 na odcinku Zduńska Wola – Głogów. Uzpełnieniem sieci bazowej jest linia kolejowa Nr 25 na odc. Opoczno (CMK) – granica z województwem świętokrzyskim, będąca w sieci kompleksowej.

II. IDENTYFIKACJA I KLASYFIKACJA KRAJOBRAZÓW

1. IDENTYFIKACJA KRAJOBRAZÓW

Identyfikacji krajobrazów dokonano zgodnie z wytycznymi wskazanym w załączniku nr 1 Rozporządzenia ws. AK. Był to proces wydzielenia krajobrazów przez wyznaczenie ich granic, sklasyfikowanie ich pod względem typologicznym oraz nadanie im oznaczeń identyfikacyjnych. Odbywało się to w następujących etapach:

ETAP 1: analiza pokrycia i użytkowania terenu w obrębie mezoregionu geograficznego, przeprowadzona przede wszystkim na podstawie: BDOT_10k, ortofotomap, Corine Land Cover. Dodatkowo wykorzystano dane pomocnicze tj. m.in.: obszary lokalizacji złóż kopalin, siedliska NATURA 2000, Bank Danych o Lasach, obszary zagrożenia powodzią (na których zagrożenie powodzią jest średnie - P=1%, woda stuletnia oraz wysokie – P=10% woda dziesięcioletnia), wojewódzką ewidencję zabytków, kataster.

ETAP 2: podział mezoregionu na krajobrazy w sposób rozłączny i wyczerpujący, z uwzględnieniem:

- **jednolitości tła krajobrazowego** – pokrycia lub użytkowania terenu dominującego powierzchniowo w obrębie krajobrazu i stanowiącego otoczenie większości pozostałych elementów krajobrazu;
- **typu rzeźby**, którą określano zgodnie z załącznikiem nr 2 Rozporządzenia ws. AK na podstawie mapy krajobrazów naturalnych w skali 1:100 000, danych geoprzestrzennych form geomorfologicznych, mapy topograficznej w skali 1:50 000, hipsometrii dla NMT rozdzielczości 1 m.
- **zachowania powiązań funkcjonalnych lub widokowych**, co znalazło zastosowanie zwłaszcza w odniesieniu do delimitacji wielkoobszarowych zespołów pałacowo-parkowych, dworsko-parkowych i klasztornych (8e), terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (6g), miejskich (9a), wielkomiejskich (10a, 10b). Wówczas przy wydzieleniu granic krajobrazów uwzględniano również struktury przestrzenne związane bezpośrednio z danym krajobrazem np. wielkoobszarowe działki oraz systemy stawów gospodarczych w otoczeniu założeń folwarcznych, rozłogi pól bezpośrednio przylegające do wsi (tzw. zawsia), tereny zieleni i rekreacji powiązane z daną jednostką osadniczą.

ETAP 3: oznaczenie krajobrazów zgodnie z formatem: AA-XXX.XX-YY. Przykład:

Kod jest oznaczeniem indywidualnym, powtarzalnym we wszystkich wykazach i stanowi podstawę do wyszukiwania danej jednostki krajobrazowej w dokumencie.

ETAP 4: wskazanie podtypu wydzielonego krajobrazu na podstawie klasyfikacji typologicznej krajobrazów z załącznika nr 2 (patrz rozdział II.2. KLASYFIKACJA TYPOLOGICZNA KRAJOBRAZÓW).

ETAP 5: weryfikacja granic krajobrazów w uzasadnionych przypadkach (patrz rozdział II.2. KLASYFIKACJA TYPOLOGICZNA KRAJOBRAZÓW).

2. KLASYFIKACJA TYPOLOGICZNA KRAJOBRAZÓW

Na podstawie poszczególnych etapów identyfikacji krajobrazów wyodrębnione jednostki krajobrazowe przyporządkowano do konkretnego podtypu krajobrazu, w ramach grup i typów krajobrazów. Podstawą przyporządkowania jednostki było **spełnienie przez krajobraz cech wskazanych w charakterystyce danego podtypu** (wg tabeli 3. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów w załączniku nr 2 Rozporządzenia ws. AK). Klasyfikacja krajobrazów ma formę hierarchiczną, a typologia obejmuje:

- **3 grupy krajobrazów**, będące nadrzędnymi kategoriami systematyki krajobrazów wydzielonymi na podstawie stopnia przekształcenia przez działalność antropogeniczną;
- **15 typów krajobrazów**, wskazywanych na podstawie dominującego pokrycia terenu. Jest to podstawowa kategoria systematyki krajobrazów stosowana w procedurze delimitacji i identyfikacji krajobrazów;
- **51 podtypów krajobrazów**, wyróżnionych na podstawie różnic w strukturze przestrzennej oraz charakteru dominujących w krajobrazie czynników i funkcji.

Tabela 6. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów

GRUPY	TYP	PODTYP
 <p>A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE KULTUROWO (ZAZWYCZAJ EKSTENSYWNIE) UŻYTKOWANE, FUNKCJONUJĄCE GŁÓWNIEM W WYNIKU DZIAŁANIA PROCESÓW NATURALNYCH</p>	1. WÓD POWIERZCHNIOWYCH	1A. JEZIORA 1B. SYSTEMY WÓD PŁYNĄCYCH 1C. WODY PRZEJŚCIOWE
	2. BAGIENNO-ŁĄKOWE – GŁÓWNIEM BEZLEŚNE	2A. Z UDZIAŁEM EKSTENSYWNIE UŻYTKOWANYCH ŁĄK 2B. Z DOMINACJĄ SZUWARÓW I TURZycOWISK 2C. Z UDZIAŁEM NADMORSKICH ŁĄK SŁONOLUBNYCH 2D. Z DOMINACJĄ TORFOWISK NISKICH 2E. Z UDZIAŁEM TORFOWISK WYSOKICH
	3. LEŚNE	3A. Z PRZEWAGĄ SIEDLISK BOROWYCH 3B. Z PRZEWAGĄ SIEDLISK LASOWYCH 3C. Z PRZEWAGĄ SIEDLISK ŁĘGOWYCH, BAGIENNYCH I OLSOWYCH
	4. BEZLEŚNE: MURAWOWE, PIASZCZYSTE I SKALNE	4A. MURAWY I ZAROŚLA KSEROTERMICZNE ORAZ INNE CIEPŁOLUBNE 4B. WRZOSOWISKA I MURAWY NAPIASKOWE 4C. BEZLEŚNE WYDMY ŚRÓDLĄDOWE ORAZ WYDMY I PLAŻE NADMORSKIE 4D. BEZLEŚNE SKAŁKI I MURAWY NASKALNE
	5. GÓRSKIE PONAD GRANICĄ LASU	5A. POŁONINY 5B. HALE WYSOKOGÓRSKIE 5C. WYSOKOGÓRSKIE NAGIE SKAŁY, PIARGI I ŚNIEGI
 <p>B. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZO-KULTUROWE UKSZTAŁTOWANE W WYNIKU WSPÓLNEGO DZIAŁANIA PROCESÓW NATURALNYCH ORAZ ŚWIADOMYCH MODYFIKACJI POKRYCIA TERENU I STRUKTURY PRZESTRZENNEJ PRZEZ CZŁOWIEKA</p>	6. WIEJSKIE	6A. SZTUCZNE ZBIORNIKI WODNE 6B. Z PRZEWAGĄ WSTĘGOWO UŁOŻONYCH ZESPOŁÓW NIEWIELKICH PÓL ORNYCH, ŁĄK I PASTWISK 6C. Z PRZEWAGĄ MOZAIKOWO ROZMIESZCZONYCH UŻYTKÓW ROLNYCH, TWORZĄCYCH MAŁE POLA 6D. Z PRZEWAGĄ MOZAIKOWO ROZMIESZCZONYCH UŻYTKÓW ROLNYCH, TWORZĄCYCH POLA ŚREDNIEJ WIELKOŚCI 6E. Z PRZEWAGĄ WIELKOBSZAROWYCH PÓL I/LUB ŁĄK I PASTWISK 6F. Z PRZEWAGĄ WIELKOBSZAROWYCH SĄDÓW I PLANTACJI 6G. Z PRZEWAGĄ TERENÓW ZABUDOWANYCH O CHARAKTERZE WIEJSKIM
	7. MOZAIKOWE	7A. Z PRZEWAGĄ TERENÓW POROLNYCH 7B. PODMIEJSKIE
	8. PODMIEJSKIE I OSADNICZE	8A. LEŚNO-OSADNICZE O CHARAKTERZE WILLOWYM 8B. WIELKIE KOMPLEKSY HOTELOWO-SPORTOWE 8C. MIEJSCOWOŚCI O ZWARTEJ, WIELORZĘDOWEJ ZABUDOWIE O CHARAKTERZE WIEJSKIM 8D. ZRÓŻNICOWANA TYPOLOGICZNIE I PRZESTRZENNIE ZABUDOWA NIEROLNICZA NA TERENACH WCZEŚNIEJ ROLNICZYCH 8E. WIELKOBSZAROWE ZESPOŁY PAŁACOWO-PARKOWE I KLASZTORNE ORAZ INNE KOMPONOWANE UKŁADY ARCHITEKTURY, ZIELENI I WÓD

 <p>C. KRAJOBRAZY KULTUROWE, W KTÓRYCH STRUKTURA I FUNKCJA SĄ W PEŁNI UKSZTAŁTOWANE PRZEZ DZIAŁALNOŚĆ CZŁOWIEKA</p>	9. MIEJSKIE	9A. MIEJSCOWOŚCI Z ZACHOWANYM UKŁADEM HISTORYCZNYM 9B. MIEJSCOWOŚCI O CHARAKTERZE WSPÓŁCZESNYM 10A. ZESPOŁY URBANISTYCZNE O ZACHOWANYCH ZAŁOŻENIACH HISTORYCZNYCH 10B. NOWOCZESNE CENTRA MIAST 10C. OBSZARY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ 10D. WIELKIE CENTRA HANDLOWE, LOGISTYCZNE I SKŁADOWO-MAGAZYNOWE 10E. TERENY SPORTOWO- REKREACYJNE 10F. WIELKIE NEKROPOLIE 11A DUŻYCH SZTUCZNYCH ZBIORNIKÓW WODNYCH O RÓŻNYCH FUNKCJACH 11B. NABRZEŻA PORTOWE, STOCZNIE, PORTY MORSKIE I RZECZNE
	10. WIELKOMIEJSKIE	12A DUŻE KOMPLEKSY PRZEMYSŁOWE 12B. WIELKIE KOMPLEKSY ELEKTROWNI KONWENCJONALNYCH ORAZ WIELKIE FARMY FOTOWOLTANICZNE (POWYŻEJ 100 HA)
	11. WODNOGOSPODARCZE	13A. TERENY CZYNNEJ WIELKOPOWIERZCHNIOWEJ EKSPLOATACJI ODKRYWKOWEJ 13B. TERENY ZAKOŃCZONEJ WIELKOPOWIERZCHNIOWEJ EKSPLOATACJI ODKRYWKOWEJ 13C. TERENY CZYNNEJ EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ 13D. TERENY ZAKOŃCZONEJ EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ
	12. PRZEMYSŁOWE I ENERGETYCZNE	14A. WĘZŁÓW KOMUNIKACYJNYCH I TRANSPORTOWYCH 14B. KOMPLEKSY LOTNISKOWE
	13. GÓRNICZE	PARKI ROZRYWKI
	14 KOMUNIKACYJNE	
	15. LUDYCZNE	

W województwie łódzkim **spośród 51 podtypów** krajobrazu występujących w klasyfikacji **wyodrębniono 37**. Nie wystąpiło w Łódzkiem, z oczywistych względów, 9 krajobrazów typowych dla innych obszarów Polski związanych z pasem Pobrzeży, Pojezierzy i terenami górkimi. Nie zdelimitowano także, parków rozrywki (w ramach podtypu 15. Krajobrazu ludycznego) oraz żadnego krajobrazu spośród 4 podtypów w typie 4. Bezleśnym: murawowym, piaszczystym i skalnym. Pomimo, iż lokalnie w województwie występują przykłady muraw i zarośli kserotermicznych, napiaskowych oraz wydmy śródlądowe, to ze względu na ich relatywnie niewielką powierzchnię stanowiły element tła krajobrazowego.

Delimitacja granic jednostek, przeprowadzona zgodnie z kryteriami wskazanymi w charakterystyce danego podtypu, w odniesieniu do województwa łódzkiego wymagała zastosowania dodatkowych przesłanek, nie wskazanych w rozporządzeniu, tj.:

- **Kryterium skali opracowania.** Skala opracowania danych geoprzestrzennych określona na poziomie dokładności 1:50 000 (§4 ust. 1 Rozporządzenia ws. AK) nie pozwalała na wyznaczenie granic krajobrazu w sposób nie generujący błędów delimitacji. O ile była przydatna na etapie określenia typów krajobrazu, to na etapie wyznaczenia podtypów o powierzchni 50 ha i mniejszej, wymagała większej szczegółowości. Dlatego też, w zależności od podtypu krajobrazu, delimitację przeprowadzono w skalach pozwalających na dokładniejszą precyzję – w przedziale od 1:10 000 do 1:1000;
- **Podziały własnościowe działek** stanowiły podstawę do uszczegółowienia granic dla podtypów dedykowanych obszarom zabudowanym (7a, 8c, 8d, 8e, 6g, 9a, 9b, 10). Znalazły zastosowanie zwłaszcza przy wyznaczaniu krajobrazów osadniczych - wiejskich i miejskich;
- **Podział granicami mezoregionów fizycznogeograficznych** nie był stosowany w odniesieniu do krajobrazów:
 - krajobrazów obejmujących wieś z rozłogami pól tzw. zawsiem (podtyp 6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim),
 - krajobrazów miejskich i wielkomiejskich (typ 9, 10),
 - krajobrazów wodnogospodarczych (11a),
 - krajobrazów przemysłowych i energetycznych (typ 12),
 - krajobrazów górniczych (typ 13),

- krajobrazów komunikacyjnych (typ 14);
- **Granice obrębów jednostek osadniczych miast i wsi** stosowane były przy określaniu zasięgów w odniesieniu do krajobrazów (6g, 9a, 9b, 10) i konieczności rozstrzygnięcia granicy pomiędzy krajobrazami miejskimi i podmiejskimi;
- **Kryterium powierzchni** wskazane dla niektórych podtypów w rozporządzeniu zostało przyjęte na innym poziomie wartości, jeżeli:
 - dany krajobraz w sposób wyraźny wyodrębniał się z tła krajobrazowego, był specyficzny lub wyjątkowy i w związku z tym wymagał wydzielenia;
 - wydzielenie krajobrazu leśnego było skutkiem przecięcia granicami mezoregionu i mniejszy jego fragment stanowił kontynuację tego samego typu leśnego z mezoregionu sąsiedniego;
 - krajobraz został podzielony granicą województwa, a stanowił kontynuację danego podtypu i nie mógł zostać włączony do odmiennego podtypu w województwie łódzkim;
 - powierzchnia wydzielonej jednostki była zbliżona do wskazanej w rozporządzeniu;
 - istniały przesłanki do wskazania konkretnej powierzchni, mimo że rozporządzenie jej nie określało.
- **Klasyfikacja krajobrazów naturalnych** stosowana była przy wydzieleniu granic między tymi samymi podtypami wiejskimi (np. 6c) oraz wyodrębnianiu rusztu dolin rzek nie zakwalifikowanych do 1b, a stanowiących istotny wyróżnik krajobrazu województwa łódzkiego (np. rzeka Mroga, Grabia, Proсна, Widawka, Drzewiczka).

Tabela 7. Wykaz podtypów krajobrazu, dla których zastosowano odstępstwo od kryterium powierzchni

PODTYP KRAJOBRAZU	POWIERZCHNIA MINIMALNA JEDNOSTKI KRAJOBRAZOWEJ	
	WYNIKAJĄCA Z ROZPORZĄDZENIA WS. AK ¹⁰ [ha]	WYZNACZONEJ W AKWŁ [ha]
3a. Z przewagą siedlisk borowych	100	78,34
3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych	100	52,99
8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym	100	41,98
10e. Tereny sportowo-rekreacyjne	50	36,17
12a. Duże kompleksy przemysłowe	100	98,15
14a. Węzły komunikacyjne i transportowe	100	97,44

¹⁰ Wg tabeli 3. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów w załączniku nr 2 Rozporządzenia ws. AK.

III. KRAJOBRAZY W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

W krajobrazie województwa łódzkiego **dominują tereny równinne i faliste** ukształtowane w wyniku działalności lądolodu, porozcinane siecią **dolin rzecznych Warty, Pilicy i Bzury** oraz ich dopływów. Centralną część regionu urozmaicają niewielkie wzniesienia pochodzenia polodowcowego osiągające maksymalne wysokości w strefie krawędziowej Wzniesień Łódzkich (284 m n.p.m), zaś od południa wkraczają najdalej w Polsce wysunięte fragmenty wyżyn – Wyżyna Woźnicko-Wieluńska i Wyżyna Przedborska, na której w ramach Pasma Przedborsko-Małogoskiego znajduje się najwyższe naturalne wzniesienie łódzkiego – Fajna Ryba (347 m n.p.m.).

Rysunek 4. Typy rzeźby terenu województwa łódzkiego

Typy rzeźby terenu

- antropogeniczne eksploatacyjne
- krajobrazy dolin
- krajobrazy pagórkowate
- krajobrazy równinne, krajobrazy faliste

- Granice gmin
- Granica województwa

Źródło: opracowanie własne.

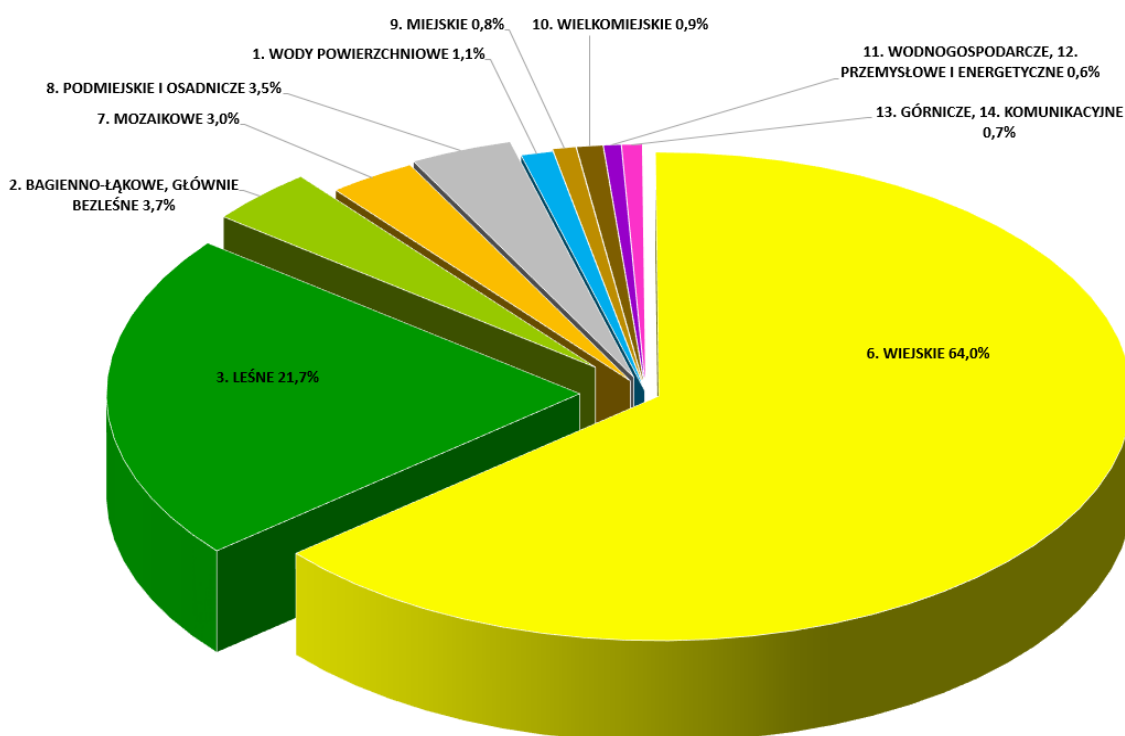

Położenie w pasie nizin, z niewielkim udziałem wyżyn na południu, wpłynęło na to, że w Łódzkiem **dominują krajobrazy przyrodniczo-kulturowe rolnicze**, urozmaicone osadnictwem wiejskim, enklawami zadrzewień i lasów. Najcenniejsze **krajobrazy przyrodnicze** związane są dolinami rzek Warty, Pilicy i Bzury, które od czasów pradziejowych stwarzały dogodne warunki dla rozwoju osadnictwa. Nadal w regionie zachowały się krajobrazy przyrodnicze o znacznym stopniu naturalności, które oparły się antropopresji. W centralnej części regionu dominuje **krajobraz kulturowy**, ukształtowany przede wszystkim w okresie XIX-wiecznego uprzemysłowienia.

W ramach przeprowadzonej klasyfikacji krajobrazów województwa łódzkiego wyznaczono **1281 jednostek krajobrazowych**. Największy udział w powierzchni województwa mają krajobrazy wiejskie i leśne, które łącznie zajmują blisko 86% powierzchni.

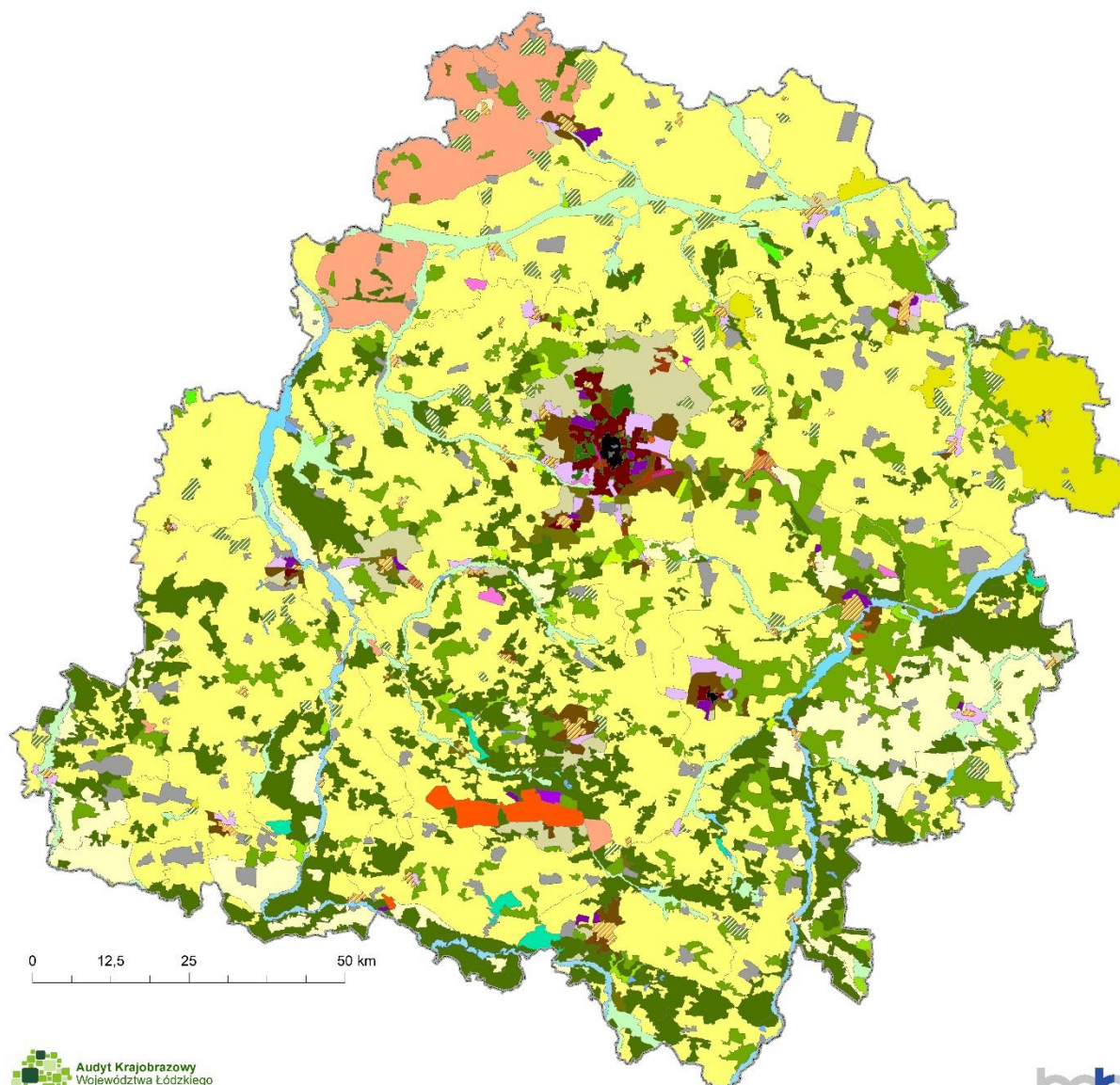
Rysunek 3. Udział powierzchni wyznaczonych typów krajobrazu w województwie łódzkim

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Zidentyfikowane krajobrazy w województwie łódzkim

KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE

- 1. Wód powierzchniowych**
 - 1b. Systemy wód płynących
- 2. Bagiennie-łąkowe –głównie bezleśne**
 - 2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk
 - 2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk
 - 2d. Z dominacją torfowisk niskich
 - 2e. Z udziałem torfowisk wysokich
- 3. Leśne**
 - 3a. Z przewagą siedlisk borowych
 - 3b. Z przewagą siedlisk lasowych
 - 3c. Z przewagą siedlisk łęgowych, bagiennych i olsowych

KRAJOBRAZY PRZYRODNICZO-KULTUROWE

- 6. Wiejskie**
 - 6a. Sztuczne zbiorniki wodne
 - 6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk
 - 6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola
 - 6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości
 - 6e. Z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk
 - 6f. Z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji
 - 6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim
- 7. Mozaikowe**
 - 7a. Z przewagą terenów porolnych
 - 7b. Podmiejskie
- 8. Podmiejskie i osadnicze**
 - 8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym
 - 8b. Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe
 - 8c. Miejscowości o zwartej, wsiolzdowej zabudowie o charakterze wiejskim
 - 8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wczesnej rolniczych
 - 8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne kompozycje usłasy architektury, zieleni i wód

KRAJOBRAZY KULTUROWE

- 9. Miejskie**
 - 9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym
 - 9b. Miejscowości o charakterze współczesnym
- 10. Wielkomiejskie**
 - 10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych
 - 10b. Nowoczesne centra miast
 - 10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej
 - 10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe
 - 10e. Tereny sportowo-rekreacyjne
 - 10f. Wielkie nekropolie
- 11. Wodnogospodarcze**
 - 11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach
- 12. Przemysłowe i energetyczne**
 - 12a. Duże kompleksy przemysłowe
 - 12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne
- 13. Górnicze**
 - 13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej
 - 13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej
- 14. Komunikacyjne**
 - 14a. Wezły komunikacyjne i transportowe
 - 14b. Kompleksy lotniskowe

Źródło: opracowanie własne.

Krajobrazy przyrodnicze zajmują ponad 27% powierzchni województwa i związane są z terenami leśnymi oraz dolinami rzek, które do dziś na niektórych odcinkach zachowały swój naturalny meandrujący charakter. W dolinach często występują ekstensywnie użytkowane łąki. W krajobrazach przyrodniczych występują w formie elementów tła pojedyncze elementy antropogeniczne: związane z zabytkowym dziedzictwem kulturowym (m.in. stanowiska archeologiczne, młyny, zamki), infrastrukturalne (drogi, farmy wiatrowe i fotowoltaiczne).

Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe zajmują 71% powierzchni województwa. Ukształtowane w wyniku jednoczesnego działania zarówno czynników naturalnych, jak i antropogenicznych, tworzą mozaikę użytków rolnych z elementami kulturowymi w postaci sylwet wiejskich ośrodków osadniczych z dominantami wież kościelnych, historycznie bądź współcześnie ukształtowanych podziałów pól, siecią dróg, a także zadrzewieniami śródpolnymi i przydrożnymi.

Krajobrazy kulturowe zajmują nieco ponad 2% powierzchni województwa. Zostały ukształtowane przez działalność człowieka i związane są z: ośrodkami miejskimi, terenami przemysłowymi, wodno-gospodarczymi, górniczymi oraz komunikacyjnymi. W tej grupie znalazły się historyczne miasta, również te które utraciły prawa miejskie, ale ich układ przestrzenny nadal wykazuje cechy miejskie. W województwie wyodrębniono 2 struktury wielkomiejskie z zespołami urbanistycznymi o zachowanych założeniach historycznych (Łódź i Piotrków Trybunalski). Ze względu na złożoność struktur funkcjonalno-przestrzennych miast wydzielano w ich obrębie od kilku do kilkunastu podtypów.

Rysunek 5. Zidentyfikowane krajobrazy w województwie łódzkim wg liczby podtypów w danych grupach krajobrazu

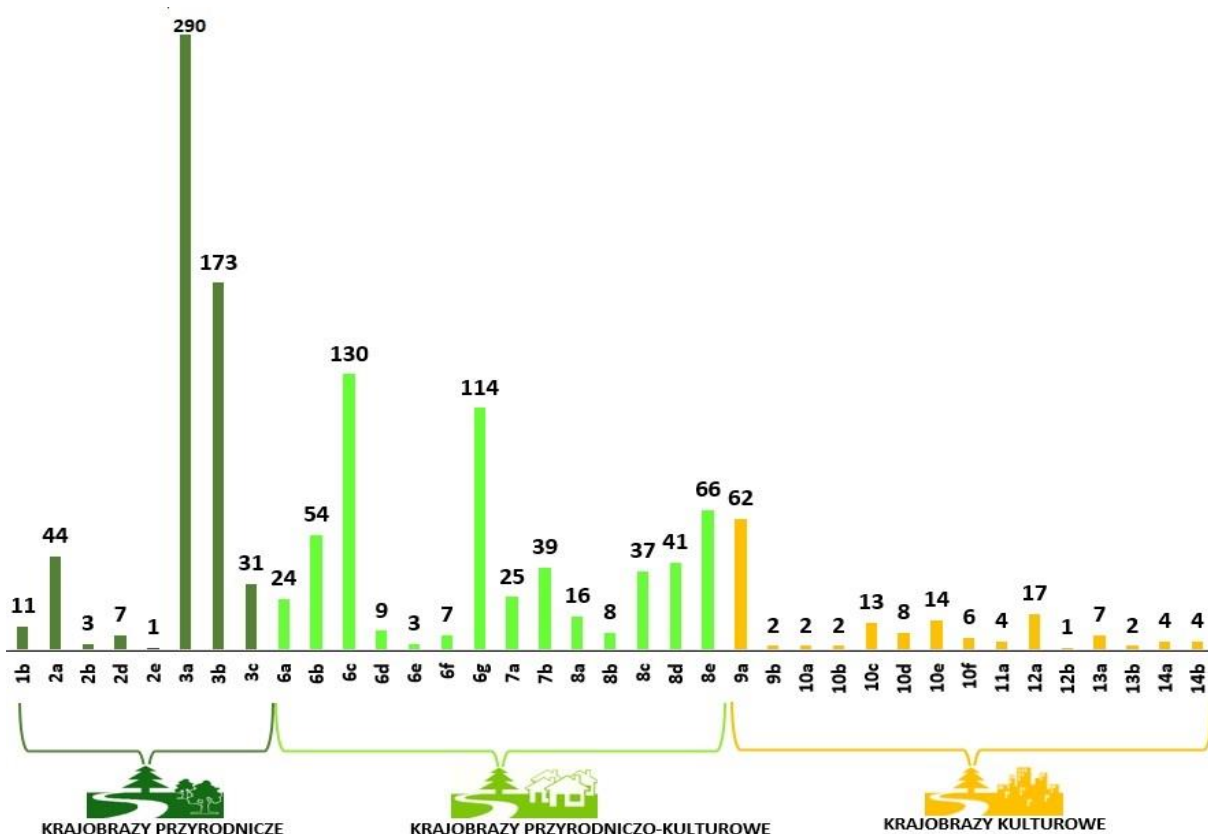

Tabela 8. Zestawienie podtypów krajobrazu wraz z charakterystyką

GRUPA KRAJOBRAZÓW: A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE						
PODYPY WG GRUP, PODTYPÓW I TYPÓW KRAJOBRAZU	OPIS KRAJOBRAZU	LICZBA KRAJOBRAZÓW	UDZIAŁ W POWIERZCHNI WOJEWÓDZTWA	POWIERZCHNIA WYZNACZONEGO KRAJOBRAZU [HA]		
				CAŁKOWITA	MINIMALNA	MAKSYMALNA
TYP KRAJOBRAZU: 1. WÓD POWIERZCHNIOWYCH						
1b. Systemy wód płynących	Naturalne odcinki koryt dużych rzek (skalą przestrzenną odpowiadające geokompleksowi rangi uroczyska) lub ich systemy anastomozujące, wraz z wyspami, łaciami piaszczystymi, nanosami mułowymi, a także tereny systematycznie zalewane wodami roztopowymi i powodziowymi.	11	1,09	19761,53	347,86	4000,16
TYP KRAJOBRAZU: 2. BAGIENNO-ŁĄKOWE – GŁÓWNIEMIE BEZLEŚNE						
2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	Krajobrazy przyrzeczne związane z dolinami dużych i średnich rzek, w których tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne, w szczególności ekstensywnie użytkowanych łąk z rzędu Molinietales caeruleae, oraz torfowisk niskich i przejściowych (Scheuchzeria-Caricetea nigrae) i szuwarów lub turzycowisk (Phragmitetalia), a także łąki świeże (Arrhenatheretalia latioris) oraz starorzecza i inne obniżenia trwale lub czasowo wypełnione wodą. Stałym elementem (niewchodzącym do tła krajobrazowego) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów łąkowych oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	44	3,40	61913,23	88,90	10917,30
2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk	Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych, w szczególności szuwarów i turzycowisk (Phragmitetalia) oraz torfowisk niskich i przejściowych (Scheuchzeria-Caricetea nigrae) i ekstensywnie użytkowanych łąk (Molinietales caeruleae) oraz obniżenia trwale lub czasowo wypełnione wodą. Stałym elementem (niewchodzącym do tła krajobrazowego) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	3	0,05	988,61	61,51	553,31

<p>2d. Z dominacją torfowisk niskich</p>	<p>Tłó krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych z dominacją torfowisk niskich (Scheuchzeria - Caricetea nigrae) i udziałem szuwarów i turzycowisk (Phragmitetalia) oraz zmiennowilgotnych ekstensywnie użytkowanych łąk (Molinietalia caeruleae) na rozległych równinach bagiennych. Stałym elementem (niewchodzącym do tła krajobrazowego) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów łąkowych oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.</p>	7	0,29	5181,11	167,21	1661,27
<p>2e. Z udziałem torfowisk wysokich</p>	<p>Krajobrazy zlokalizowane w obniżeniach i kotlinach, w których tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych (Scheuchzeria - Caricetea nigrae, Phragmitetalia, Molinietalia caeruleae) w dowolnej kombinacji ilościowej, z udziałem torfowisk wysokich (Oxycocco-Sphagnetea). Stałym elementem (niewchodzącym do tła krajobrazowego) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.</p>	1	0,01	112,02	112,02	112,02
TYP KRAJOBRAZU: 3. LEŚNE						
<p>3a. Z przewagą siedlisk borowych</p>	<p>Tłó krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych lasu): Bs, Bśw, Bw, BMśw, BMw, BMwyżśw, BMwyżw, BWG, BGśw, BMGśw, BMGw oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione, w szczególności wody, zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu). Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 50 ha.</p>	290	13,6	247495,95	78,34	11357,8
<p>3b. Z przewagą siedlisk lasowych</p>	<p>Tłó krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych): Lw, Lśw, LMw, LMśw, LMwyżśw, LMwyżw, Lwyżśw, Lwyżw, LGśw, LGw, LMGśw, LMGw oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione, np. w szczególności wody, zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu). Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 50 ha.</p>	173	7,61	138410,11	100,32	10583,70
<p>3c. Z przewagą siedlisk łąkowych, bagiennych i olsowych</p>	<p>Tłó krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych lasu5): Bb, BMb, Lmb, Ol, Lł, Oll, Ollwyż, LłG, Bgb, BMGb, OllG oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione, w szczególności zabudowania, oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu). Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 50 ha.</p>	31	0,44	8036,22	52,99	654,66

GRUPA KRAJOBRAZÓW: B. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZO-KULTUROWE

PODYTYPY WG GRUP, PODTYPÓW I TYPÓW KRAJOBRAZU	OPIS KRAJOBRAZU	LICZBA KRAJOBRAZÓW	UDZIAŁ W POWIERZCHNI WOJEWÓDZTWA	POWIERZCHNIA WYZNACZONEGO KRAJOBRAZU [HA]		
				CAŁKOWITA	MINIMALNA	MAKSYMALNA
TYP KRAJOBRAZU: 6. WIEJSKIE						
6a. Sztuczne zbiorniki wodne	Tłem krajobrazowym są kompleksy zbiorników, w szczególności stawów hodowlanych, zbiorników przeciwpowodziowych, retencyjnych, rekreacyjnych, z regulowanym przez człowieka poziomem wody, wraz z bezpośrednio z nimi związanymi obwałowaniami (groble) i systemami zasilania lub odwadniania. <i>Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni minimum 20 ha.</i>	24	0,12	2096,45	38,77	290,46
6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk	Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być zmiennej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone równolegle o wydłużonym kształcie (stosunek dłuższego boku do krótszego najczęściej przekracza 15) i powierzchni najczęściej do 2 ha. W obrębie tak opisanego tła krajobrazowego mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne).	54	5,81	105714,71	56,31	28816,7
6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola	Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo („szachownica pól”) o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej poniżej 3 ha. W obrębie tak opisanego tła krajobrazowego mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia, oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne, poza terenami zabudowanymi).	130	49,62	902809,80	47,60	95870,40

<p>6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości</p>	<p>Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo („szachownica pól”) o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej powyżej 3 ha i poniżej 30 ha. W obrębie tak opisanego tła krajobrazowego mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia, oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne, poza terenami zabudowanymi).</p>	9	3,52	63998,58	32,67	43430,10
<p>6e. Z przewagą wielkoobszarych pól lub łąk i pastwisk</p>	<p>Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują większe niż 30 ha. W obrębie tak opisanego tła krajobrazowego mogą występować obszary zabudowane o różnym charakterze i stopniu skupienia oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny.</p>	3	0,04	707,55	166,98	359,89
<p>6f. Z przewagą wielkoobszarych sadów i plantacji</p>	<p>Tłem krajobrazowym są wielkopowierzchniowe sady lub plantacje roślin (o powierzchni powyżej 100 ha), w tym krzewów owocowych lub przemysłowych (mogą być podzielone na stosunkowo niewielkie lub średniej wielkości działki własnościowe rozdzielone drogami). Inne typy gruntów rolniczych tworzą niewielkie enklawy w obrębie tła krajobrazowego. Udział pozostałych form pokrycia terenu jest najczęściej niewielki. Zwykle obszary zabudowane stanowią obiekty punktowe, np. zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego i obiekty towarzyszące.</p>	7	2,41	43820,64	112,25	37227,40
<p>6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim</p>	<p>Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa o charakterze wiejskim, o układzie siedliska wraz z ogrodami przydomowymi, otoczona funkcjonującymi obszarami polnymi. Każdorazowo należy rozpatrzyć różnice i zbieżność z podtypem 8c i odpowiednio dokonać klasyfikacji krajobrazu.</p>	114	2,51	45694,70	33,47	1900,07
TYP KRAJOBRAZU: 7. MOZAIKOWE						
<p>7a. Z przewagą terenów porolnych</p>	<p>Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu: sadów, nieużytków, zagajników (żadna z nich nie stanowi dominującej formy) oraz rozproszonej zabudowy: zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, magazynów i składów oraz obiektów infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej, lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej.</p>	25	2,1	38238,43	107,16	15460,70

7b. Podmiejskie	Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu (nieużytki, zagajniki), na którym dominują wieloprzestrzenne zabudowania magazynowo-składowe oraz rozproszona zabudowa centrów handlowych, zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, sortowni składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.	39	0,84	15250,60	32,62	1928,58
TYP KRAJOBRAZU: 8. PODMIEJSKIE I OSADNICZE						
8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym	Tłem krajobrazowym są wieloobszarowe kompleksy zabudowy willowej, w otoczeniu leśnym (najczęściej powyżej 100 ha), perforowanym przez budownictwo jednorodzinne, w sąsiedztwie krajobrazów miejskich. <i>Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 40 ha, w celu uwzględnienia specyficznych zespołów tzw. „miast-ogrodów” zakładanych w XIX i XX w. wg koncepcji Ebenezer Howarda.</i>	16	0,26	4713,14	41,98	833,59
8b. Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe	Tłem krajobrazowym są duże kompleksy zabudowy hotelowej (o powierzchni powyżej 10 ha), przeważnie wielkogabarytowej, w otoczeniu zabudowy towarzyszącej (parkingi, drogi dojazdowe, tereny sportowo-rekreacyjne i inne tereny zieleni urządzonej).	8	0,02	319,49	11,93	63,05
8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa, głównie o charakterze wiejskim, z dominującą funkcją mieszkaniową. Z dawnego funkcjonalnego układu rolniczego zachowały się głównie: układ siedliska, ogrody przydomowe oraz zarastające ugory.	37	0,67	12226,29	28,02	1755,05
8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych	Tłem krajobrazowym są pofragmentowane i perforowane kompleksy zabudowy osadniczej, zarówno starsze, jak i współczesne (tzw. osiedla deweloperskie) złożone w szczególności ze standaryzowanych architektonicznie zespołów obiektów mieszkalnych, z systemem dróg dojazdowych w mozaice z gruntami rolnymi (mogą być nadal użytkowane rolniczo), tzw. urbanizacja łanowa lub urbanizacja skupiona.	41	1,21	21931,37	26,79	2570,17
8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód	Tło krajobrazowe tworzą mozaikowe kompozycje przestrzenne złożone z historycznych, wielkopowierzchniowych leśno-wodno-rolniczo-osadniczych kompozycji przestrzennych (powyżej 50 ha), w tym: zespoły pałacowo-parkowe, kalwarie, położone w strefach podmiejskich ogrody botaniczne, arboreta, skanseny, ogrody zoologiczne; występowanie zabudowy architektury sakralnej, klasztornej, dworskiej i rezydencjalnej oraz zabudowy towarzyszącej (stajnie, młyny, browary, gorzelnie, zabudowania mieszkalne, czworaki), w otoczeniu parkowym z udziałem stawów i starodrzewia, w szczególności grodzone i wyizolowane przestrzennie z terenów otaczających (najczęściej rolniczych lub leśnych).	66	1,33	24155,77	61,59	909,79

GRUPA KRAJOBRAZÓW: C. KRAJOBRAZY KULTUROWE

TYP KRAJOBRAZU: 9. MIEJSKIE

PODYTYPY WG GRUP, PODTYPÓW I TYPÓW KRAJOBRAZU	OPIS KRAJOBRAZU	LICZBA KRAJOBRAZÓW	UDZIAŁ W POWIERZCHNI WOJEWÓDZTWA	POWIERZCHNIA WYZNACZONEGO KRAJOBRAZU [HA]		
				CAŁKOWITA	MINIMALNA	MAKSYMALNA
9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otwartego otoczenia intensywna i zwarta, wielkoobszarowa zabudowa o cechach miejskich; występowanie rynku i koncentryczny układ ulic, obecność historycznych obiektów architektonicznych o cechach osadniczych (w szczególności kilkukondygnacyjnych), funkcjach publicznych i sakralnych (kościół, ratusz, urząd miasta lub gminy, szkoła).	62	0,71	12975,80	16,23	1162,42
9b. Miejscowości o charakterze współczesnym	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otwartego otoczenia intensywna i zwarta, wielkoobszarowa zabudowa o cechach osadniczych miejskich (w szczególności kilkukondygnacyjna); jednostka złożona ze współczesnych obiektów architektury osadniczej oraz zabudowań o funkcjach publicznych, możliwy plac centralny o funkcjach rynku.	2	0,07	1323,82	291,19	1032,63

TYP KRAJOBRAZU: 10. WIELKOMIEJSKIE

10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych	Tłem krajobrazowym są historyczne, wielkopowierzchniowe zespoły miejskie z wykształconym przestrzennie centrum (o powierzchni powyżej 100 ha), wyodrębnione stare miasto (np. fragmenty murów miejskich) z otoczenia zabudowy wielkomiejskiej o innych cechach przestrzennych; występowanie obiektów użyteczności publicznej o typowej dla określonej epoki historycznej architekturze (w tym obiektów sakralnych); wielokondygnacyjna, kwartałowa zabudowa, która może posiadać charakter zabytkowy, o funkcjach mieszkaniowych i usługowych; możliwe zachowane fragmenty dawnych umocnień i fortyfikacji – architektura militaris; także tereny reprezentacyjnych zespołów rezydencjalnych i sakralnych pełniących funkcje publiczne.	2	0,09	1617,97	213,1 2	1404,85
10b. Nowoczesne centra miast	Tłem krajobrazowym jest wyodrębnione przestrzennie centrum, o skupionych obiektach o nowoczesnej architekturze, wielokondygnacyjnej zabudowie, która w szczególności pełni funkcje usługowe (finanse, handel i kultura) i metropolitalne.	2	0,00	87,07	35,58	51,49

10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej	Tłem krajobrazowym jest skupiona zabudowa mieszkalna, w ramach której można wyróżnić kilka odmian architektonicznych, w szczególności: osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych o zróżnicowanej lub standaryzowanej architekturze, oraz zabudowa innego rodzaju, w szczególności zabudowa biurowa, w otoczeniu zieleni urządzonej oraz osiedla patronackie (osiedla robotnicze położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów przemysłowych o charakterystycznej stylistyce i układzie, zabudowa z cegły lub kamienia).	13	0,56	10230,85	75,24	3375,87
10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe	Tłem krajobrazowym są wielkoobszarowe tereny zajęte pod niską zabudowę centrów handlowych (o powierzchni powyżej 100 ha) oraz hal magazynowych i składowych, drogi dojazdowe i wielkopowierzchniowe parkingi, na których mogą występować również obiekty małej architektury reklamowej.	8	0,10	1810,53	116,37	534,88
10e. Tereny sportowo-rekreacyjne	Tłem krajobrazowym są wyodrębnione duże zespoły przestrzenne (o powierzchni powyżej 50 ha), w szczególności tereny stadionów, hal sportowych, kortów tenisowych i basenów oraz tereny towarzyszące w postaci form zieleni urządzonej (parki miejskie, ogrody działkowe); ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, lasy komunalne i tereny parków rozrywki. Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 35 ha.	14	0,17	3014,99	36,17	1410,46
10f. Wielkie nekropole	Tłem krajobrazowym są wyodrębnione wielkopowierzchniowe cmentarze o specyficznej zabudowie z obiektami małej architektury religijnej (kaplice, figury, sarkofagi), o uporządkowanym układzie zieleni komponowanej.	6	0,01	197,68	20,73	39,78
TYP KRAJOBRAZU: 11. WODNOGOSPODARCZE						
11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	Tłem są wielkopowierzchniowe zbiorniki wodne (o powierzchni powyżej 100 ha) wraz z terenami przyległymi oraz zaporami i tamami wodnymi i obwałowaniami, urządzeniami dużych elektrowni wodnych i infrastrukturą przesyłową oraz towarzyszącymi zabudowaniami; zbiorniki retencyjne dla miast i wielkich zakładów produkcyjnych; zbiorniki przeciwpowodziowe; zabudowa inżynierska i hydrotechniczna dolin o wysokim stopniu wyizolowania podłoża materiałem nieprzepuszczalnym.	4	0,32	5901,21	208,30	3545,72
TYP KRAJOBRAZU: 12. PRZEMYSŁOWE I ENERGETYCZNE						
12a. Duże kompleksy przemysłowe	Tłem krajobrazowym są wyodrębniające się wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe (o powierzchni powyżej 100 ha), położone w mieście lub poza nim. Tereny zabudowy zwartej o typowej architekturze przemysłowej: wysokie kominy lub wieże wyciągowe i szyby kopalń, wielkogabarytowe hale produkcyjne, systemy chłodzące, zabudowa pieców hutniczych i koksowni, hałdy, urządzenia transportowe; tereny składowania i sortowania odpadów komunalnych i przemysłowych, występowanie infrastruktury towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parkingów; tereny trwale wyłączone z użytkowania przemysłowego –krajobrazy poprzemysłowe. Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 95 ha.	17	0,26	4713,48	98,15	745,30

12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne	Tłem krajobrazowym są wielkopowierzchniowe (powyżej 100 ha) zabudowania elektrowni i elektrociepłowni konwencjonalnych z systemem charakterystycznych chłodni kominowych i urządzeń przesyłowych oraz urządzeń i systemów zbiorników chłodzących lub wielkopowierzchniowe (powyżej 100 ha) systemy urządzeń fotowoltaicznych.	1	0,04	638,71	638,71	638,71
TYP KRAJOBRAZU: 13. GÓRNICZE						
13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta roślinnością szczątkową lub niestabilizowaną pod względem typologicznym i użytkowym. Przekształcenie obejmuje zmieniające się w czasie wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku; wielkie zwałowiska skały płonnej, niecki osiadania, przełożone sztuczne koryta rzek. Ponadto występuje zabudowa złożona z infrastruktury naziemnej w postaci wież wyciągowych, szybów wiertniczych, osadników, rowów odwadniających oraz obiekty infrastruktury towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parku maszynowego.	7	0,52	9388,11	62,51	8520,22
13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta świadomie kształtowaną roślinnością, w obrębie której mogą znajdować się kompleksy zbiorników wodnych powyroboiskowych. Przekształcenie obejmuje ustabilizowane i kierunkowo rekultywowane wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku. Nowe formy i ukształtowanie terenu najczęściej nie odpowiadają wcześniejszym cechom charakterystycznym regionu.	2	0,09	1703,66	67,71	1635,95
TYP KRAJOBRAZU: 14. KOMUNIKACYJNE						
14a. Węzły komunikacyjne i transportowe	Tłem krajobrazowym są obszary o przekształconej powierzchni ziemi, pokryte materiałem nierodzimy lub sztucznym, wieloprzestrzenne (o powierzchni powyżej 100 ha) układy powiązań drogowych i węzłów kolejowych. <i>Na etapie delimitacji przyjęto kryterium powierzchni powyżej 95 ha.</i>	4	0,03	496,94	97,43	174,76
14b. Kompleksy lotniskowe	Tłem krajobrazowym są obszary o przekształconej powierzchni ziemi, pokryte nieprzepuszczalnym materiałem sztucznym, kompleksy wieloprzestrzenne (o powierzchni powyżej 100 ha) o niskiej zabudowie, tereny pasów startowych, towarzyszących parkingów i zabudowy wysokiej – systemu wież kontroli lotów.	4	0,10	1766,50	224,57	700,671

IV. CHARAKTERYSTYKA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

Charakterystykę zidentyfikowanych krajobrazów przygotowano zgodnie z załącznikiem nr 3 Rozporządzenia ws. AK. Składała się ona z dwóch etapów: przygotowania zestawień cech analitycznych, a następnie sporządzenia kart charakterystyki krajobrazów. W tym celu do analiz wykorzystano łącznie ok. 130 wskaźników, przygotowanych w układzie przestrzennych baz danych.

1. OKREŚLENIE CECH ANALITYCZNYCH DLA KRAJOBRAZÓW

Punktem wyjścia dla charakterystyki zidentyfikowanych krajobrazów było przygotowanie zestawu cech analitycznych w trzech kategoriach: przyrodniczych, kulturowych, syntetycznych. Dla każdej z kategorii przygotowano bazy danych uwzględniając wskaźniki obligatoryjne, a w przypadku dostępności danych również fakultatywne (wskazane w tabelach 1–3 z załącznika nr 3 Rozporządzenia ws. AK).

W zakresie **cech analitycznych przyrodniczych** uwzględniono 23 na 40 zaproponowanych, w tym 11 fakultatywnych.

Tabela 9. Wykaz cech analitycznych przyrodniczych wykorzystanych do charakterystyki krajobrazów

CECHY PRZYRODNICZE			
OZNACZENIE	NAZWA	LICZBA ANALIZOWANYCH WSKAŹNIKÓW W RAMACH CECHY	ŹRÓDŁO DANYCH
A1	Obszary chronione i ochrona gatunkowa	5	– BDOT10k – http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP
A2	Cenne obiekty przyrodnicze nieuwzględnione w ramach cechy A1	2	– Państwowy Instytut Geologiczny – Ortofotomapa – Mapa Geologiczna Polski – Obiekty geoturystyczne w regionie łódzkim (Mapa UMWŁ, 1:270 000, 2016) – Turkowska K., Mapa geomorfologiczna regionu łódzkiego – Objąsnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski wg arkuszy – Rastrowa Mapa Topograficzna Polski
A3	Typy siedliskowe lasu i drzewostanu	3	– Leśna Mapa Numeryczna
A4	Granice z wodami morskimi	nie analizowane ze względu na brak w województwie	
A5	Korytarze ekologiczne	1	– Mapa korytarzy ekologicznych w Polsce
A6	Zadrzewienia lub zakrzewienia liniowe	1	– BDOT10k – Ortofotomapa – http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP
A7	Rozczłonkowanie powierzchni	2	– dane Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych – Turkowska K., Mapa geomorfologiczna regionu łódzkiego – Objąsnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski wg arkuszy
A8	Pokrycie terenu	8	– BDOT10k
A9	Pojedyncze pole (działka rolna)	nie analizowane ze względu na fakultatywność wskaźnika	
A10	Struktura przestrzenna	1	Wskaźnik obliczany ze wzoru $R_p = \frac{\sum p_i \log 2 p_i}{\sum p_i}$, gdzie kolejne p_i – to udziały (nie procent, lecz ułamek dziesiętny całości) form pokrycia terenu określonych we wszystkich wskaźnikach z cechy A8
JEDNOSTKI, W KTORYCH STOSOWANE BYŁY WSKAŹNIKI:		% powierzchni krajobrazu, liczba, liczba/km ² , km/km ²	

W zakresie **cech analitycznych kulturowych** uwzględniono 50 na 65 zaproponowanych, w tym 20 fakultatywnych. Łącznie w ramach cech analitycznych kulturowych przygotowano bazę danych obejmującą **17212 obiektów i obszarów**, w ramach których wzięto pod uwagę zabytki i obiekty, które nie noszą cech zabytkowych (nie spełniają m.in. takich kryteriów jak dawność i historyczność), ale charakteryzują je wartości estetyczne lub emocjonalne lub są istotne dla wartości danego krajobrazu (obiekty wyróżniające się).

Tabela 10. Wykaz cech analitycznych kulturowych wykorzystanych do charakterystyki krajobrazów

CECHY KULTUROWE				
OZNACZENIE	NAZWA	LICZBA ANALIZOWANYCH WSKAŹNIKÓW W RAMACH CECHY	ŹRÓDŁA DANYCH	
B1	Obiekty archeologiczne	6	– Archeologiczne Zdjęcie Polski – Narodowy Instytut Dziedzictwa (https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/) (baza NID) – Wojewódzka Ewidencja Zabytków (WEZ)	
B2	Układy ruralistyczne i obiekty zabudowy wiejskiej i podmiejskiej	7	– Narodowy Instytut Dziedzictwa (https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/)	
B3	Obiekty dawnych granic i relikwiny formy własności	1	– Wojewódzka Ewidencja Zabytków (WEZ)	
B4	Obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej	5	– Gminne Ewidencje Zabytków – Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin (SUiKZP) – Wizja terenowa	
B5	Obiekty górnictwa, hutnictwa i energetyki	3	– Narodowy Instytut Dziedzictwa (https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/) – Wojewódzka Ewidencja Zabytków (WEZ) – Gminne Ewidencje Zabytków – Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin (SUiKZP)	
B6	Obiekty rzemiosła i przemysłu	6		
B7	Kompleksy religijne i obiekty kultu	5		
B8	Miejsca martyrologii i pamięci	3		
B9	Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	6		
B10	Historyczne obiekty infrastruktury komunikacyjnej	3		
B11	Obiekty architektury uzdrowskiej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	4		
B12	Obiekty chronione	1		
JEDNOSTKI, W KTÓRYCH STOSOWANE BYŁY WSKAŹNIKI:		liczba/km ²		

Cechy syntetyczne określają w sposób ogólny zjawiska bezpośrednio niemierzalne, mające charakter złożony i zależne od bardzo wielu cech szczegółowych (analitycznych). W zakresie tych cech odniesiono się wyłącznie do 2 spośród 4 zaproponowanych cech: **C1 Tradycja** i **C4 Funkcje podstawowe krajobrazu**.

Cecha **C1 tradycja**, w rozporządzeniu została zdefiniowana jako **krajobraz tradycyjny**, czyli „*obszar charakteryzujący się materialnymi lub niematerialnymi dowodami tradycji, w szczególności budowlanej, architektonicznej, lub tradycji użytkowania terenu i stylu życia społeczności zamieszkującej obszar danego krajobrazu (...)*”. Definicja stanowiła punkt wyjścia do przygotowania baz danych, które

pozwoły na przestrzenne zaprezentowanie zjawiska tradycji. Złączenie przestrzenne wszystkich obiektów i obszarów (bez dublowania się obiektów powierzchniowych) zostało wykorzystane do określenia udziału jaki zajmują w danej jednostce krajobrazowej obiekty lub zjawiska, świadczące o zachowaniu tradycji. Jeżeli łącznie, występujące punktowo, w formie ciągów, nieregularnych zbiorów lub obszarów, zajmowały ponad 50% jednostki krajobrazowej, wówczas krajobraz uznano za tradycyjny. Natomiast wartość mniejsza niż 50% wskazywała na słabo zachowane ślady tradycji. Dla określenia krajobrazu tradycyjnego przyjęto **41 autorskich wskaźników**, które odpowiadały kryteriom definiującym krajobraz tradycyjny, niektóre z nich stanowiły syntezę cech analitycznych kulturowych i przyrodniczych.

Tabela 11. Wykaz wskaźników przyjętych dla cechy syntetycznej wykorzystanych do charakterystyki krajobrazów

CECHY SYNTETYCZNE		
KRYTERIA	NAZWA WSKAŹNIKA	ŹRÓDŁA DANYCH
KRYTERIUM: ZACHOWANA TRADYCYJNA FIZJONOMIA REGIONU/MATERIALNE DOWODY TRADYCJI	Najcenniejsze fragmenty układów przestrzennych w ośrodkach historycznych	<ul style="list-style-type: none"> – Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023 – Baranowska M., Włodarczyk B., Makowska-Iskierka M., Podmiejskie lotniska Łodzi w okresie dwudziestolecia międzywojennego – Rozporządzenia Prezydenta RP w sprawie uznania za pomniki historii – Uchwały Rad Gmin ws. powołania parków kulturowych – AZP – Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (CRFOP) – PZPWŁ 2030 – WEZ, GEZ – Atlas Miasta Łodzi (www.mapa.lodz.pl) – Ekspertyza: Wójcik M., Dmochowska-Dudek K., „Identyfikacja układów ruralistycznych o istotnych wartościach krajobrazowych i kulturowych w skali województwa łódzkiego i ich waloryzacja pod kątem rekomendacji do wyznaczania krajobrazów priorytetowych”
	Miasta ogrody	
	Pomniki historii	
	Parki kulturowe	
	Proponowane pomniki historii	
	Proponowane parki kulturowe	
	Tereny charakterystyczne dla historii i tradycji osadniczej regionu proponowane do stanowienia form ochrony obszarowej	
	Obiekty i obszary reprezentatywne	
	Tradycje osadnictwa pradziejowego i historycznego m.in. stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i in. o własnej formie krajobrazowej (na podstawie cech analitycznych kulturowych B1a-B1f)	
	Obszary krajobrazów otwartych, które w znacznym stopniu zachowały sposób dotychczasowego zagospodarowania terenu i reprezentują szczególne wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe	
	Ciągłość wiejskich tradycji osadniczych charakteryzująca się występowaniem zachowanych i cennych układów tradycyjnej zabudowy wiejskiej (na podstawie cech analitycznych kulturowych B2c) oraz układów przestrzenne wsi	
Tradycje przemysłu włókienniczego związane z zachowanymi zespołami produkcyjnymi, rzemiosłem i przemysłem włókienniczym (na podstawie cech analitycznych kulturowych B6d)		

CECHY SYNTETYCZNE		
KRYTERIA	NAZWA WSKAŹNIKA	ŹRÓDŁA DANYCH
KRYTERIUM: TRADYCJA WYNIKAJĄCA ZE SPOSOBU UŻYTKOWANIA ZIEMI	Tradycja gospodarki folwarczno-dworskiej - zachowane zespoły folwarczno-dworskie wraz układem wielkopowierzchniowych pól charakterystycznych dla tej historycznej formy użytkowania terenu (na podstawie cech analitycznych kulturowych B2d)	<ul style="list-style-type: none"> – WEZ, GEZ – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego – prospekcja terenowa – BDOT10k – Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych – PGW Wody Polskie
	Tradycje przetwórstwa i przemysłu rolno- spożywczego - zachowane zespoły produkcyjne, z elementami mieszkalnymi i infrastrukturą towarzyszącą, związane z przetwórstwem rolno-spożywczym (w tym młyny wodne) (na podstawie cech analitycznych kulturowych B6e i B6b)	
	Tradycje pozyskiwania surowców oraz przetwórstwa skalnego - zachowane obszary eksploatacji surowców i obiekty przetwórstwa skalnego (m.in. wapienniki, cegielnie) (na podstawie cech analitycznych kulturowych B5a i B6f)	
	Obszary związane z tradycyjną gospodarką rolną lub hodowlaną - sady tradycyjne, wybrane hodowle zwierząt wypasanych ekstensywnie (m.in. owiec w Krzętowie, koni w Bogusławicach, Walewicach, Gajownikach oraz bydła ekstensywnie wypasanego w dolinach rzek Warty i Rawki), zbiorniki wodne, w tym stawy hodowlane	
KRYTERIUM: SYMBOLIKA PRZESTRZENI – SACRUM/ MATERIALNE DOWODY TRADYCJI	Obszary, w których współcześnie lub historycznie istniały przejawy kultu religijnego w tym: <ul style="list-style-type: none"> - katolickie zespoły sakralne (kościóły i klasztory) oraz świątynie innych wyznań (w tym: kościoły ewangelickie i mariawickie, cerkwie i synagogi) (na podstawie cech analitycznych kulturowych B7a i B7b), - sanktuaria istotne dla tradycji pielgrzymkowej, - cmentarze, w tym wyznań innych niż katolickie (na podstawie cech analitycznych kulturowych B7c) 	baza BPPWŁ na podstawie stron www archidiecezji
KRYTERIUM: SYMBOLIKA PRZESTRZENI - GENIUS LOCI	Skanseny	<ul style="list-style-type: none"> – Baza BPRWŁ – „Łódzki szlak rzeźb" Stare miasto mapa z przewodnikiem – https://lodzkidetal.pl/foldery/ – "Pomniki łódzkie", autorzy: Celina Jaworska-Maćkowiak, Tadeusz Maćkowiak – https://lodzkidetal.pl/foldery/ – http://produkcjehollylodzkie.pl/metalowe-drzewo-dzianina-uchodzaca-za-ser-znajdziecie-to-na-widzowie-hollykadry/ – https://dzienniklodzki.pl/andrzej-jocz-artysta-ktory-zmienil-krajobraz-lodzi/ar/1042497 – https://www.traseo.pl/trasa/szlakiem-pabianickich-rzezb – „Łódź i region Polski środkowej" M. Koter, S. Liszewski, A. Suliborski – Internet – DKW do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030 – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. Łodzi – Program Sieci Miast Kreatywnych UNESCO (https://www.unesco.pl) – https://tup.org.pl/
	Muzea	
	Obszary kształtujące tożsamość narodową i regionalną tj. miejsca pamięci narodowej związane z wydarzeniami historycznymi i martyrologią (cmentarze wojenne, mogiły, Litzmanstadt Getto, miejsca masowych straceń, obozów nazistowskich dla dzieci w Łodzi i Dzierżącej) i symbolicznego upamiętnienia (m.in. Park Ocalałych w Łodzi) (na podstawie cech analitycznych kulturowych B8b i B8c).	
	Pomniki będące miejscem upamiętnienia postaci, wydarzeń lub stanowiące element małej architektury o wymiarze artystycznym – rzeźby	
	Miejsca/miejscowości związane z historycznymi postaciami m.in.: pisarzami, duchownymi, artystami, działaczami politycznymi, sportowcami, oraz wybitnymi żyjącymi, którzy ze względu w swój wkład w polską historię i kulturę, stanowią o tożsamości miejsca i są istotni dla lokalnej społeczności	
	Miejsca, w których cyklicznie odbywają się imprezy o zróżnicowanym charakterze tj.: folklorystyczne, nawiązujące do wielokulturowości regionu, wydarzeń historycznych, tradycji artystycznych (m.in. filmowych, muzycznych i literackich), kulinarnych i rolniczych	
	Przestrzenie symboliczne - obszary i obiekty uznane za dobra kultury współczesnej	
	Szlaki kulturowe o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym decydujące o kształtowaniu tożsamości miejsca w skali lokalnej i ponadlokalnej	

	<p>Tradycje filmowe. Łódź Miasto Filmu w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO, w ramach którego funkcjonuje Narodowe Centrum Kultury Filmowej, Łódź Film Commission, PWSTiTv, Łódzkie Centrum Filmowe, dawny kompleks Wytwórni Filmów Fabularnych w Łodzi (obecnie Opus Film, Klub Wytwórnia, Telewizja Toya i Toya Studios), Wytwórnia Filmów Oświatowych, Muzeum Kinematografii. Odwołaniem do tradycji filmowych jest Aleja Gwiazd Łódzkiej Drogi Sławy oraz skwer im. Pawła Królikowskiego, aktora filmowego i teatralnego urodzonego w Zduńskiej Woli. wyróżniony w konkursie na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w woj. łódzkim w 2022 r.</p> <p>Tradycje filmowe manifestujące się poprzez wykorzystywanie przestrzeni regionu jako miejsc plenerów filmowych/lokacji filmowych. Przestrzeń województwa stanowiła plener dla realizacji wielu produkcji filmowych, z których część znalazła się na Szlaku Filmowe Łódzkie (Łódź, Piotrków Trybunalski, Inowódz, Lipce Reymontowskie, Nieborów, Poświętne, Skierniewice, Sulejów, Wolbórz i Zgierz).</p>	<p>– https://regiocentrum.pl/media/pages/onas/zrealizowane-projekty/potencjal-filmowy-województwa-lodzkiego/1a2f849e3d-1664362990/szlak-filmowy-województwa-lodzkiego-web-2022-09-27.pdf</p>
--	--	--

Cecha **C4 Funkcje podstawowe krajobrazu** zgodnie z rozporządzeniem to „dominujące przeznaczenie obszaru wynika z występującego zestawu cech i elementów przyrodniczych lub wprowadzonych na danym obszarze przez człowieka dla realizacji określonych celów.” Dla określenia podstawowej funkcji krajobrazu wybrano maksymalnie dwie z katalogu.

Tabela 12. Cecha syntetyczna – funkcja krajobrazu wykorzystana do charakterystyki krajobrazów

CECHA SYNTETYCZNA – FUNKCJE PODSTAWOWE KRAJOBRAZU			LICZBA KRAJOBRAZÓW, DLA KTÓRYCH PRZYPISANO DANĄ FUNKCJĘ
NAZWA FUNKCJI	OZNACZENIE	OPIS	
1. SCHRONIENIA	1A	osadnicza	623
	1B	obronna (warowna)	9
2. EKOLOGICZNA			401
3. OCHRONY PRZYRODY			309
4. MATERIALNO-ZAOPATRZENIOWA	4A	rolna	511
	4B	leśnej	514
	4C	gospodarki wodnej i rybackiej	55
	4D	górnicza	12
	4E	przemysłowa	57
	4F	magazynowo-składowa	53
5. USŁUGOWA			0
6. ENERGOZAOPATRZENIOWA (PRODUKCJI ENERGII)	6A	energetyczna	20
	6B	górnicza	1
7. KOMUNIKACYJNA	7A	transportowa	202
	7B	zapewnienia łączności	8
8. KULTURALNA			5
9. REKREACYJNA	9A	rozrywkowo-wypoczynkowa	76
	9B	turystyczna	206
	9C	rekreacyjno-sportowa	87
10. DUCHOWA	10A	sakralna, w tym religijna	293
	10B	symboliczna	5
11. ESTETYCZNA			171
12. INNA NIŻ WYMIENIONE			3

Na podstawie wskaźników wszystkich zidentyfikowanych cech analitycznych i syntetycznych dla każdego podtypu przygotowano arkusze obliczeń, które stanowiły podstawę sporządzenia karty charakterystyki. W arkuszu na podstawie odchylenia standardowego dokonano **selekcjonowania cech** pod kątem uznania ją za **typologiczną** lub **unikatową**, gdyż tylko te cechy znalazły się w karcie charakterystyki danej jednostki krajobrazowej. Wszystkie pozostałe cechy/wartości wskaźnika były na tym etapie odrzucone.

Tabela 13. Przykładowy arkusz obliczeń, przygotowany na potrzeby charakterystyki krajobrazów

PODTYP_KRA	kod_jednos	B1a	tak/nie	porównanie	B2c	tak/nie	porównanie
7a	10-318.14-22	0,00	0	-0,01	0,43	1	0,26
7a	10-318.15-17	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-123	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-14	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-15	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-159	0,10	1	0,10	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-16	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-166	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-175	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.19-196	0,00	0	-0,01	0,37	1	0,19
7a	10-318.22-8	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.22-9	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.71-1	0,00	0	-0,01	3,51	1	3,34
7a	10-318.81-107	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.81-6	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.81-82	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.82-132	0,03	1	0,02	0,07	1	-0,10
7a	10-318.82-18	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.82-19	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.84-13	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.84-80	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-318.86-1	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-342.11-2	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
7a	10-342.17-2	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
6c	10-318.82-30	0,00	0	-0,01	0,00	0	-0,18
większe bądź równe standardowe		0,0205	8,00		0,7042	16,00	
CECHY TYPOLOGICZNE (T/N)		N			N		
CECHY UNIKATOWE (T/N)		N			N		
średnia		0,01			0,18		
ocena stanu zachowania cech typologicznych		I	większe bądź równe	0,0255	I	większe bądź równe	0,8795
		II			II		
		III	mniejsze	-0,0154	III	mniejsze	-0,5288
ocena stanu zachowania cech unikatowych		I			I		
		II			II		
I		wpływ cechy na niepowtarzalność krajobrazu					
II		brak wpływu cechy na niepowtarzalność krajobrazu					

2. KARTY CHARAKTERYSTYKI KRAJOBRAZÓW

W ramach prac na audytem krajobrazowym sporządzono **1281 Kart Charakterystyki**, które przygotowano zgodnie ze wzorem wskazanym w tabeli 4 w załączniku nr 3 Rozporządzenia ws. AK. Każda karta składa się z czterech odrębnych modułów. W odniesieniu do krajobrazów priorytetowych przygotowano również elementy do modułu V, które znajdują się w dokumentacji kartograficznej i fotograficznej w kartach rekomendacji poszczególnych jednostek.

Tabela 14. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ I

		AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO KARTA CHARAKTERYSTYKI KRAJOBRAZU GRUPA KRAJOBRAZÓW: A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE
		MODUŁ I. METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU
Kod krajobrazu	10-318.23-9	
Typ krajobrazu	2. Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne	
Podtyp krajobrazu	2d. Z dominacją torfowisk niskich	
Typ rzeźby terenu	krajobrazy pagórkowate (C)	
	krajobrazy dolin (G)	
Kod i nazwa mezoregionu fizycznogeograficznego	318.23 - Kotlina Szczercowska	
Krajobraz priorytetowy (tak/nie)	tak	
Typ krajobrazu naturalnego	eoliczne pagórów wydmych	
	nadzalewowe	
	równin bagiennych	
Nazwa podokręgu geobotanicznego (kod)	Szczercowski (C.1.2.c)	
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej	suboceaniczny bór sosnowy	
	kontynentalny bór bagienny	
	mszary wysokotorfowiskowe	
Typ regionu historyczno-kulturowego (kod)	Ziemia Sieradzka i Wieluńska, Ziemia Opoczyńska (II.A.23)	
Położenie administracyjne	Powiat	bełchatowski
	Gmina	Szczerców
		Zelów
Obszary i obiekty chronione, o których mowa w art. 38a ust 3 pkt 2 u.p.z.p	Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki	
Powierzchnia krajobrazu (ha)	167,21	
Data opracowania zidentyfikowanego krajobrazu	2023 r.	

Tabela 15. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ II

		AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO	
		KARTA CHARAKTERYSTYKI KRAJOBRAZU	
		GRUPA KRAJOBRAZÓW: A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE	
		MODUŁ II. CECHY ANALITYCZNE	
Kod krajobrazu		10-318.23-9	
Typ krajobrazu		2. Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne	
Podtyp krajobrazu		2d. Z dominacją torfowisk niskich	
Cecha	Wskaźnik	Wartość	Informacje dodatkowe
Blok 1. Cechy charakterystyczne typologiczne			
A2	A2a	5,00	
	A2b	4,78	
A3	A3b	14,36	
A6	A6a	0,95	
A7	A7a	0,00	
A10	A10a	1,79	
Blok 2. Cechy unikatowe			
brak	brak	brak	

Tabela 16. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ III

		AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO	
		KARTA CHARAKTERYSTYKI KRAJOBRAZU	
		GRUPA KRAJOBRAZÓW: A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE	
		MODUŁ III. CECHY SYNTETYCZNE	
Kod krajobrazu		10-318.23-9	
Typ krajobrazu		2. Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne	
Podtyp krajobrazu		2d. Z dominacją torfowisk niskich	
Cecha	Wartość wskaźnika		Informacje dodatkowe
Tradycja	43,67		
Tożsamość	Nie analizowane ze względu na fakultatywność wskaźnika.		
Swojskość	Nie analizowane ze względu na fakultatywność wskaźnika.		
Funkcje podstawowe krajobrazu	3		
Funkcje uzupełniające krajobrazu	Nie analizowane ze względu na fakultatywność wskaźnika.		

Tabela 17. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ IV

		AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO	
		KARTA CHARAKTERYSTYKI KRAJOBRAZU	
		GRUPA KRAJOBRAZÓW: A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE	
		MODUŁ IV. WYNIKI PORÓWNANIA Z INNYMI KRAJOBRAZAMI	
Kod krajobrazu		10-318.23-9	
Typ krajobrazu		2. Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne	
Podtyp krajobrazu		2d. Z dominacją torfowisk niskich	
Cecha	Wskaźnik	Porównanie ze wszystkimi krajobrazami tego samego podtypu w województwie	Informacje dodatkowe
Blok 1. Cechy charakterystyczne typologiczne			
A2	A2a	-5,29	
	A2b	2,03	
A3	A3b	11,61	
A6	A6a	-0,05	
A7	A7a	-0,60	
A10	A10a	0,38	
Blok 2. Cechy unikatowe			
brak	brak	brak	

V. OCENA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

Ocenę zidentyfikowanych krajobrazów sporządzano na podstawie informacji zebranych w **1281 Kartach Oceny Krajobrazu (KOK)**, które przygotowano zgodnie ze wzorem wskazanym w tabeli 1 w załączniku nr 4 Rozporządzenia ws. AK. W odniesieniu do komponentu karty „Walory krajobrazowe ogólnie – ocena opisowa” przygotowano go wyłącznie dla krajobrazów priorytetowych i zamieszczono w kartach rekomendacji poszczególnych jednostek.

Ocena zidentyfikowanych krajobrazów została przygotowana zgodnie z metodą wskazaną w załączniku nr 4 Rozporządzenia ws. AK i polegała na:

- **przypisaniu wybranym cechom** analitycznym wskazanym w module IV w Karcie Charakterystyki Krajobrazu oraz wybranym cechom syntetycznym wskazanym w module III Karty Charakterystyki Krajobrazu **odpowiedniego stanu zachowania** lub **wykształcenia** w skali trzystopniowej: I – stan bardzo dobry lub dobry, II – stan przeciętny, III – stan niewystarczający lub zły (patrz blok I KOK);
- porównaniu cech analitycznych przyrodniczych (A) i kulturowych (B) charakterystycznych typologicznie z cechami innych krajobrazów tego samego podtypu w województwie;
- nadaniu cechom unikatowym konkretnych wartości w skali I-II;
- nadaniu cechom syntetycznym (C) konkretnych wartości w skali I lub III.

Tabela 18. Przykładowa karta oceny krajobrazu (KOK)

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO			
GRUPA KRAJOBRAZÓW: A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE			
KARTA OCENY KRAJOBRAZU			
Kod krajobrazu		10-318.23-9	
Typ krajobrazu		2. Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne	
Podtyp krajobrazu		2d. Z dominacją torfowisk niskich	
Data oceny		GRUDZIEŃ 2023 r.	
Autorzy oceny		E. Bąbka-Horbacz, J. Jarominek, M. Kucharska, M. Pabich-Makoska, M. Wrzosek	
Cecha	Wskaźnik	Stan zachowania lub wykształcenia	Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego (T (Tak)/ N(Nie))
Blok 1. Cechy charakterystyczne typologiczne			
A2	A2a	II	N
	A2b	II	N
A3	A3b	I	T
A6	A6a	II	N
A7	A7a	III	N
A10	A10a	II	N
Blok 2. Cechy unikatowe			
brak	brak	brak	
Cechy syntetyczne			
Tradycja		II	N
Walory krajobrazowe ogólnie - ocena opisowa			
Walory przyrodnicze	Krajobraz typowany jako unikatowy - priorytetowy , ze względu na fakt, że należy do podtypu krajobrazu reprezentowanego przez mniej niż 10 jednostek w województwie łódzkim. Ocena opisowa zawarta w karcie rekomendacji krajobrazu priorytetowego.		
Walory kulturowe			
Fizjonomia krajobrazu			
Walory akustyczne, zapachowe i sanitarne			
Dynamika krajobrazu			
Ocena zmian, jakie zaszły w okresie od przeprowadzenia poprzedniego audytu krajobrazowego - ocena opisowa.	Analiza zostanie wykonana w następnych edycjach audytu.		

VII. KRAJOBRAZY PRIORYTETOWE W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

1. WSKAZANIE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Na podstawie oceny krajobrazu i analiz eksperckich wyznaczono, zgodnie z kryteriami wskazanymi w załączniku nr 5 Rozporządzenia ws. AK. rozporządzenia, **171 krajobrazów priorytetowych**, w tym 61 uzyskano na podstawie obiektywnych przesłanek - metody statystyczno-analitycznej. Pod względem **liczby stanowią one 13,35%** wszystkich wyznaczonych w województwie jednostek krajobrazowych i zajmują **14,7%** powierzchni województwa. Zatem zarówno pod względem liczby, jak i powierzchni spełniły kryterium z Rozporządzenia ws. AK¹¹.

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY – to krajobraz szczególnie **cenny dla społeczeństwa** ze względu na swoje **wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne** lub **estetyczno-widokowe**, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania.

Krajobrazy priorytetowe spełniające **co najmniej jedno z poniższych kryteriów**.

1. **Kryterium unikatowości występowania**, które oznacza, że: krajobraz cechują niepowtarzalne cechy analityczne świadczące o jego indywidualności, odrębności i wyjątkowości lub krajobraz taki jest bardzo rzadko spotykany; jest to krajobraz o wyrazistym i doskonale zachowanym stylu lub wyrazie krajobrazowym (w tym fizjonomicznym i funkcjonalnym). Kryterium unikatowości spełniały te krajobrazy, które:
 - w Karcie Oceny Krajobrazu przynajmniej dla jednej cechy unikatowej miały wskazanie TAK w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”¹² lub przynależały do podtypu krajobrazu reprezentowanego w województwie przez nie więcej niż 10 krajobrazów¹³. W odniesieniu do niektórych podtypów spełniających to kryterium odstąpiono od uznania ich jednostek za priorytet ze względu na:
 - brak walorów krajobrazowych, co dotyczyło wszystkich jednostek z 10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe, 12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne, 14a. Węzły komunikacyjne i transportowe, 14b. Kompleksy lotniskowe, 3 spośród 6 jednostek 10f. Wielkie nekropolie;
 - powszechność występowania odsłoneń danych struktur skalnych, możliwych do obserwowania w innych krajobrazach, w związku z tym nie było przesłanek do wskazania szczególnych rekomendacji gospodarowania krajobrazem w odniesieniu do 4 spośród 7 jednostek 13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej.
2. **Kryterium reprezentatywności**¹⁴, co oznacza, że krajobraz stanowi modelowy, klasyczny przykład danego podtypu krajobrazu. W przypadku **krajobrazów o przewadze wartości przyrodniczych**

¹¹ zgodnie z pkt. 1 załącznik 5 Rozporządzenia ws. AK: liczba wskazanych krajobrazów priorytetowych nie może być mniejsza niż 5 % wszystkich krajobrazów w województwie lub powierzchnia wskazanych krajobrazów priorytetowych nie może być mniejsza niż 5 % powierzchni województwa.

¹² zgodnie z pkt. 3, ppkt. 1 załącznik 5 Rozporządzenia ws. AK.

¹³ zgodnie z pkt. 3, pkt. 3, ppkt. 2 załącznik 5 Rozporządzenia ws. AK.

¹⁴ zgodnie z pkt. 5, pkt. 4, załącznik 5 rozporządzenia.

o bardzo wysokiej naturalności i zgodności ekosystemu z uwarunkowaniami abiotycznymi krajobraz obejmuje obszar optymalny pod względem funkcjonowania krajobrazu. W przypadku **krajobrazów o przewadze wartości kulturowych** (grupy B i C) krajobraz reprezentuje zestaw cech charakterystycznych zachowanych w stanie co najmniej dobrym – typowym dla danej epoki historyczno-stylistycznej lub cywilizacyjno-kulturowej; jednocześnie jest to krajobraz, który charakteryzuje się czystością formy rozumianej jako fizjonomicznie nieprzekształcona forma użytkowania. Kryterium reprezentatywności spełniły krajobrazy, jeżeli w Karcie Oceny Krajobrazu wszystkie cechy analityczne charakterystyczne dla danego podtypu krajobrazu miały TAK w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”;

3. **Dotychczasowa ochrona prawna** stosowana do krajobrazów, które w co najmniej 50% powierzchni są objęte ochroną w formie parku narodowego lub rezerwatu przyrody lub obszaru z listy światowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego UNESCO pomnika historii lub parku kulturowego;¹⁵
4. **Kryterium ważności krajobrazu** stosowane do krajobrazów, które:
 - **otrzymały wysoką wartość we wszystkich kategoriach oceny cech analitycznych i syntetycznych**, czyli w Karcie Oceny Krajobrazu odnotowano co najmniej 75 % wskazań TAK w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”¹⁶; lub
 - **w swoich granicach zawierają elementy ekspozycji**, takie jak przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe istotne dla sąsiedniego krajobrazu priorytetowego wskazanego na podstawie pozostałych kryteriów¹⁷; lub
 - **zostały wytypowane ekspercko**¹⁸, w wyniku dodatkowych analiz¹⁹ prowadzonych z uwzględnieniem cech analitycznych niewymienionych w rozporządzeniu, jeżeli te cechy są istotne dla charakterystyki krajobrazów, lub z zastosowaniem zestawu cech, które są adekwatne do danego podtypu krajobrazu, w tym typu rzeźby. Typowanie z tego kryterium ważności wynikało z analiz własnych (uwzględniające wyniki z ekspertyz przygotowanych na potrzeby audytu przez podmioty zewnętrzne) oraz wskazań Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Analizy własne brały pod uwagę:
 - wyjątkowość danego krajobrazu w skali województwa (np. występowanie siedlisk wilgotnych, form geomorfologicznych, stopień zachowania historycznego układu przestrzennego oraz jego potencjał jakościowy),
 - istniejące pokrycie ochroną - jeżeli krajobraz nie był objęty obszarową ochroną prawną, a posiadał istotny potencjał przyrodniczo-krajobrazowy dla uzupełnienia Regionalnego Systemu Obszarów Chronionych,
 - istotność zachowania krajobrazu dla adaptacji regionu do zmian klimatu i przeciwdziałania niedoborowi wody,
 - konieczność zachowania enklaw leśnych ważnych dla społeczeństwa i położonych w obszarach silnie zurbanizowanych, poddawanych dużej presji osadniczej.

¹⁵ zgodnie z pkt. 5 załącznik 5 Rozporządzenia ws. AK.

¹⁶ zgodnie z pkt. 6, ppkt. 1 załącznik 5 rozporządzenia ws. AK.

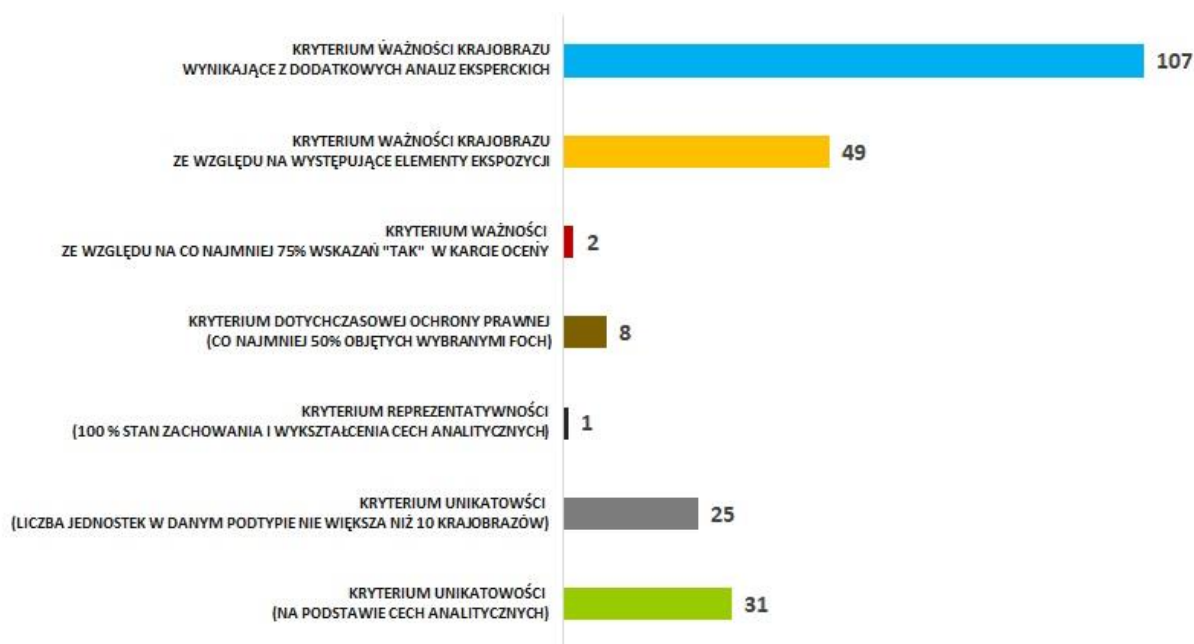
¹⁷ zgodnie z pkt. 6, ppkt. 2 załącznik 5 rozporządzenia ws. AK.

¹⁸ zgodnie z pkt. 6, ppkt. 3 załącznik 5 rozporządzenia ws. AK.

¹⁹ liczba krajobrazów priorytetowych wskazanych w oparciu o tę przesłankę nie może być większa niż 10 % wszystkich krajobrazów w województwie

Rysunek 6. Liczba krajobrazów priorytetowych w województwie łódzkim wg kryterium wytypowania

Krajobraz priorytetowy mógł **spełniać kilka kryteriów jednocześnie**. Jedynie krajobraz z kryterium ważności wynikającym z dodatkowych analiz mógł uzupełniać kryterium ważności ze względu na występujące kryterium ekspozycji. Najwięcej krajobrazów priorytetowych (62,57%) zostało wytypowane z analiz eksperckich (8,35% wszystkich jednostek krajobrazowych w województwie). Najmniej krajobrazów spełniło kryterium ważności (wskazane na podstawie KOK) oraz reprezentatywności. Ponad 18% krajobrazów priorytetowych spełniło kryterium unikatowości wskazane na podstawie cech analitycznych. Istotną liczebnie grupę (45,79%) stanowiły krajobrazy, które posiadały walory ekspozycyjne istotne dla sąsiedniego krajobrazu priorytetowego.

Tabela 19. Zestawienie krajobrazów priorytetowych

Wyjaśnienie skrótów kryteriów typowania: **U** - kryterium unikatowości (na podstawie cech analitycznych); **U10** - kryterium unikatowości (liczba jednostek w danym podtypie nie większa niż 10 krajobrazów), **R** - kryterium reprezentatywności (100 % stan zachowania i wykształcenia cech analitycznych), **OCHR** - kryterium dotychczasowej ochrony prawnej (co najmniej 50% objętych wybranymi FOCH), **W** - kryterium ważności ze względu na co najmniej 75% wskazań "TAK" w Karcie Oceny, **WEKS** - kryterium ważności krajobrazu ze względu na występujące elementy ekspozycji, **EKSP** - kryterium ważności krajobrazu wynikające z dodatkowych analiz eksperckich.

LP.	KOD JEDNOSTKI KRAJOBRAZOWEJ	NAZWA KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO	KRYTERIUM TYPOWANIA
TYP: 1. Wód powierzchniowych			
PODTYP: 1b. Systemy wód płynących			
1.	10-318.14-20	Dolina Warty w okolicach Uniejowa	EKSP
2.	10-318.18-12	Dolina Warty powyżej zbiornika Jeziorsko	WEKS/EKSP
3.	10-318.18-5	Dolina Warty na odcinku Strońsko-Warta	WEKS/EKSP
4.	10-318.23-51	Dolina Warty na odcinku Burzenin-Pstrokonie	EKSP
5.	10-318.25-21	Dolina Warty na odcinku Kochlew-Burzenin	EKSP
6.	10-318.84-93	Dolina Pilicy w rejonie Sulejowa	WEKS/EKSP
7.	10-318.85-11	Dolina Pilicy poniżej Zalewu Sulejowskiego	WEKS/EKSP
8.	10-341.21-1	Załączański łuk Warty	WEKS/EKSP
9.	10-342.11-45	Dolina Pilicy w rejonie Przedborza	WEKS/EKSP
10.	10-342.17-10	Dolina Warty - łuk Pławiński	WEKS/EKSP
11.	10-342.17-19	Dolina Warty na południe od Nowej Brzeźnicy	WEKS/EKSP

LP.	KOD JEDNOSTKI KRAJOBRAZOWEJ	NAZWA KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO	KRYTERIUM TYPOWANIA
TYP: 2. Bagienno-łąkowe – głównie bezleśne			
PODTYP: 2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk			
12.	10-318.14-27	Pradolina Bzury - Neru (Łęka-Dobrogosty)	EKSP
13.	10-318.18-3	Nadwarciańskie łąki w rejonie Warty	WEKS/EKSP
14.	10-318.19-124	Dolina Grabi (Drużbice-Kolonia Ldzań-Łask)	WEKS/EKSP
15.	10-318.19-28	Dolina Neru (Łódź-Lutomiersk-Poddębice)	U/WEKS
16.	10-318.19-29	Dolina Grabi (Bilew-Marzenin-Grabno)	EKSP
17.	10-318.21-22	Dolina Proсны (Wieruszów-Węglewice)	EKSP
18.	10-318.23-65	Dolina Widawki	WEKS/EKSP
19.	10-318.24-11	Dolina Proсны (Wróblew-Dzietrzkowice)	EKSP
20.	10-318.24-12	Dolina Proсны (Krupka-Gola)	EKSP
21.	10-318.24-15	Dolina Proсны (Chróścín-Wieruszów)	U/WEKS
22.	10-318.71-6	Złakowskie łąki w Dolinie Słudwi	WEKS/EKSP
23.	10-318.72-20	Dolina Rawki (Samice-Grabie)	U/WEKS
24.	10-318.72-54	Dolina Rawki z ujściem do Bzury	WEKS/EKSP
25.	10-318.72-66	Dolina Bzury (Łęczycza-Tum-Łowicz)	U/WEKS
26.	10-318.72-68	Dolina Mrogi (Główno-Ziewanice-Stary Waliszew)	EKSP
27.	10-318.83-31	Dolina Środkowej Rawki (Rawa Mazowiecka-Suliszew)	WEKS/EKSP
28.	10-318.84-103	Dolina Łuciąży (Szczepanowice, Przygłów)	WEKS/EKSP
29.	10-318.85-5	Spalskie łąki	EKSP
30.	10-318.86-6	łąki nad Drzewiczką w rejonie Zakościela	WEKS/EKSP
31.	10-342.12-15	Dolina Czarnej (Kolonia Rusznice-Dąbrowa nad Czarną)	WEKS/EKSP
32.	10-342.12-82	Dolina Drzewiczki (Wola Załęzna-Zameczek)	WEKS/EKSP
33.	10-342.16-9	łąki Przedborskie (Góry Mokre - Zagacie)	WEKS
34.	10-342.17-28	łąki wzdłuż kanału Warty w rejonie Gidel	WEKS/EKSP
35.	10-342.32-11	łąki nad Drzewiczką (odcinek N) - Libiszowskie	EKSP
TYP: 2. Bagienno-łąkowe – głównie bezleśne			
PODTYP: 2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk			
36.	10-318.17-2	Lipickie Mokradła	U10
37.	10-318.72-16	Jeziora Okręt i Rydwan	U10
38.	10-318.72-55	Silne Błota	U10
TYP: 2. Bagienno-łąkowe – głównie bezleśne			
PODTYP: 2d. Z dominacją torfowisk niskich			
39.	10-318.23-62	Przyrębiec	U10
40.	10-318.23-9	Święte Ługi	U10/WEKS
41.	10-318.85-8	Błota Brudzewickie	U10
42.	10-342.11-9	łąki Bęczkowickie	U10
43.	10-342.17-29	Górki Torfowe	U10
TYP: 2. Bagienno-łąkowe – głównie bezleśne			
PODTYP: 2e. Z dominacją torfowisk wysokich			
44.	10-342.16-5	Stawy Piskorzeniec	U10/OCHR/WEKS
TYP: 3. Leśne			
PODTYP: 3a. Z przewagą siedlisk borowych			
45.	10-318.19-120	Dolina Grabi (Las Przepaśniki - Karczmy - Teodory)	WEKS/EKSP
46.	10-318.19-75	Las Rafałówka	EKSP
47.	10-318.23-52	Las nad stawami Święte Ługi	EKSP
48.	10-318.24-7	Las Chrościński	U
49.	10-318.25-26	Las w dolinie Oleśnicy	EKSP
50.	10-318.25-8	Las Osjakowski z doliną Wierznicy	U/WEKS
51.	10-318.81-73	Las Tuszyński	U
52.	10-318.83-28	Dolina Środkowej Rawki (Las Dolecki)	WEKS/EKSP
53.	10-318.84-55	Las Gałkowski	U
54.	10-318.84-60	Lasy Nadpilickie okolic Windugi	WEKS/EKSP
55.	10-318.85-17	Las w dolinie Słomianki	EKSP
56.	10-318.86-9	Las w dolinie Brzuśni i Drzewiczki	EKSP
57.	10-341.21-10	Lisowice-Dzietrzniki - las wokół Załęczańskiego łuku Warty	WEKS/EKSP
58.	10-341.21-12	Działoszyn-Kochlew - las w Załęczańskim łuku Warty	U
59.	10-342.12-32	Las Skotniki-Szarbsko - skarpa widokowa	WEKS
60.	10-342.12-71	Las Inowłodzki	U

61.	10-342.15-1	Las Gór Przedborskich	WEKS/EKSP
62.	10-342.16-6	Las Żelaźce (w rejonie Stawów Piskorzaniec)	WEKS
63.	10-342.17-20	Las Nadwarciański (Łązek - Jankowice)	WEKS/EKSP
64.	10-342.17-21	Dolina Kocinki	WEKS/EKSP
65.	10-342.32-7	Las w Dolinie Brzuśni	EKSP
TYP: 3. Leśne			
PODTYP: 3b. Z przewagą siedlisk lasowych			
66.	10-318.14-9	Pierwszy Las koło Uniejowa	U
67.	10-318.19-110	Las Grotnicki	EKSP
68.	10-318.19-164	Las Okręglicki	U
69.	10-318.72-26	Puszcza Bolimowska (cz. zach.)	U
70.	10-318.72-27	Puszcza Bolimowska (Joachimów Mogiły)	EKSP
71.	10-318.82-107	Dolina Mrogi w Tworzyankach	U
72.	10-318.82-35	Las Justynów	EKSP
73.	10-318.82-38	Las Wiączyński	U
74.	10-318.82-42	Las Tadziński	U
75.	10-318.82-44	Las Janinowski	EKSP
76.	10-318.82-50	Las Zwierzyniecki	EKSP
77.	10-318.84-41	Lasy Spalskie (Konewka, Inowłódz, Spała)	U
78.	10-318.85-16	Lasy Spalskie (Spała-Teofilów)	EKSP
79.	10-318.85-9	Lasy Spalskie (Spała Południe)	EKSP
80.	10-342.11-13	Góra Chełmo	U
81.	10-342.12-23	Las w okolicach Smardzewic	U/WEKS
TYP: 3. Leśne			
PODTYP: 3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych			
82.	10-318.19-157	3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych	OCHR
83.	10-318.24-4	Las Poręby w dolinie Proсны	EKSP
84.	10-318.25-30	Las Hołda	EKSP
85.	10-318.72-36	Las Zak	WEKS/EKSP
86.	10-318.82-141	Dolina Mrogi (Tworzyanki - Nagawki)	WEKS/EKSP
87.	10-318.83-29	Olsy Doleckie	EKSP
88.	10-318.84-33	Las w dolinie Gaci Spalskiej (Jasień-Spała)	OCHR
89.	10-318.84-34	Las w dolinie Gaci Spalskiej (od źródeł do Jasienia)	EKSP
90.	10-318.85-7	Las Brudzewicki	EKSP
91.	10-341.21-29	Las Krzeczowski	EKSP
92.	10-342.12-77	Las w dolinie Czarnej	EKSP
93.	10-342.16-1	Las Czarna Różga	EKSP
94.	10-342.16-4	Las Wierzchowina	OCHR/WEKS
TYP: 6. Wiejskie			
PODTYP: 6a. Sztuczne zbiorniki wodne			
95.	10-318.19-22	Stawy w Zielęcicach	EKSP
96.	10-318.82-28	Rawa Mazowiecka - zbiorniki na Rawce	OCHR
97.	10-342.11-5	Stawy Bęczkownicke	EKSP
98.	10-342.11-6	Stawy Jasień	EKSP
TYP: 6. Wiejskie			
PODTYP: 6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk			
99.	10-318.14-3	Krajobraz wiejski wokół Spycimierza	WEKS/EKSP
100.	10-318.24-3	Chróscin, Łubnice, Wójcin - krajobraz wiejski	EKSP
101.	10-318.71-20	Złaków Kościelny i Złaków Borowy - krajobraz wiejski	EKSP
102.	10-318.72-61	Arkadia	EKSP
103.	10-341.21-21	Grębień-Kałub-Łaszew-Popowice - krajobraz wiejski z drewnianymi kościołami	U
104.	10-342.11-47	Majkowice - krajobraz wiejski	U
105.	10-342.15-2	Stara Wieś - krajobraz wiejski przedpoła Gór Przedborskich	EKSP
106.	10-342.16-2	Borowa - Piskorzaniec	WEKS/EKSP
107.	10-342.16-7	Góry Mokre - krajobraz wiejski przedpoła Gór Przedborskich	WEKS
TYP: 6. Wiejskie			
PODTYP: 6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola			
108.	10-318.14-4	Wilamów-Lekaszyn-Czepów	EKSP
109.	10-318.23-48	Grabno-Pstrokonie	WEKS
110.	10-318.23-56	Dolina Niecieczy	EKSP

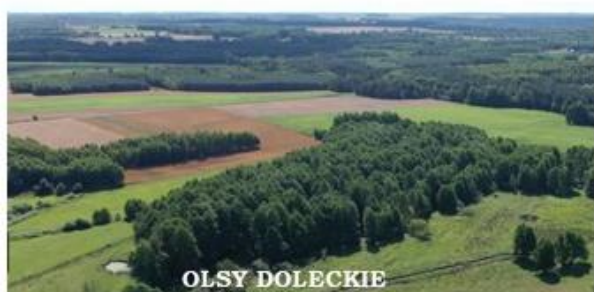

111.	10-318.25-17	Wielka Wieś - Brzyków - Strobin - Felinów	EKSP
112.	10-318.25-2	Mała Wieś	EKSP
113.	10-318.83-6	Doleck Stary-Psary-Lisna - wąwozy w krajobrazie wiejskim	WEKS/EKSP
114.	10-318.84-18	Inowódz - Królowa Wola - krajobraz z kościołem św. Idziego	WEKS
115.	10-318.84-21	Koło - krajobraz wiejski	EKSP
116.	10-318.84-78	Liciężna-Żądłowice - krajobraz wiejski	EKSP
117.	10-341.21-34	Krajobraz Wzgórz Ożarowskich	EKSP
118.	10-342.11-73	Zagórze - przedpole Góry Chełmo	WEKS
119.	10-342.17-23	Włynice-Piaski, Ojrzeń - krajobraz wiejski	EKSP
TYP: 6. Wiejskie			
PODTYP: 6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim			
120.	10-318.14-24	Spycimierz - wieś	WEKS/EKSP
121.	10-318.19-152	Strońsko i okolice - krajobraz wiejski	EKSP
122.	10-318.21-33	Węglewice - krajobraz wiejski	EKSP
123.	10-318.71-16	Oporów	U
124.	10-318.72-59	Nieborów - krajobraz wiejski	WEKS
125.	10-318.86-10	Stuzianna-Poświętne i okolice - krajobraz wiejski	EKSP
126.	10-341.21-23	Raciszyn - wapienniki	U
127.	10-342.11-46	Bąkowa Góra - krajobraz wiejski	U
128.	10-342.11-59	Chełmo i okolice - krajobraz wiejski	WEKS/EKSP
129.	10-342.12-57	Żarnów	U
130.	10-342.12-62	Skórkowice i okolice - krajobraz wiejski	EKSP
131.	10-342.12-64	Skotniki - krajobraz wiejski	EKSP
TYP: 7. Mozaikowe			
PODTYP: 7a. Z przewagą terenów polnych			
132.	10-318.82-132	Kulminacja Wzniesień Łódzkich	EKSP
TYP: 8. Podmiejskie i osadnicze			
PODTYP: 8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym			
133.	10-318.19-10	Łask - Kolumna	EKSP
134.	10-318.82-114	Ruda-Popioły - osiedle willowe	EKSP
135.	10-318.85-2	Spała	EKSP
TYP: 8. Podmiejskie i osadnicze			
PODTYP: 8b. Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe			
136.	10-318.18-9	Sieradz - dolina Żegliny	U10
TYP: 8. Podmiejskie i osadnicze			
PODTYP: 8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim			
137.	10-342.17-24	Gidle - Pławno	EKSP
TYP: 8. Podmiejskie i osadnicze			
PODTYP: 8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych			
138.	10-342.12-55	Sulejów-Podklasztorze z założeniem klasztornym cystersów	U
TYP: 8. Podmiejskie i osadnicze			
PODTYP: 8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód			
139.	10-318.19-128	Zgniłe Błoto - założenie dworskie ze stawami w dolinie Bełdówki	EKSP
140.	10-318.19-20	Bełdów - założenie dworskie ze stawami w dolinie Bełdówki	EKSP
141.	10-318.72-1	Walewice - założenie pałacowo-folwarczne	U
142.	10-318.72-2	Nieborów - założenie pałacowe	EKSP
143.	10-318.72-9	Leśmierz - zespół cukrowni	U
144.	10-318.82-97	Byszewy - założenie dworsko-parkowe	EKSP
145.	10-318.84-1	Wolbórz - zespół pałacowy	EKSP
146.	10-342.11-4	Chełmo - założenie dworsko-folwarczne	WEKS/EKSP
147.	10-342.12-52	Białaczków - założenie pałacowo-folwarczne	EKSP
TYP: 9. Miejskie			
PODTYP: 9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym			
148.	10-318.17-6	Warta - krajobraz miejski	EKSP
149.	10-318.19-135	Ozorków - krajobraz miejski	EKSP
150.	10-318.19-96	Kazimierz nad Nerem - krajobraz miasteczka	U
151.	10-318.22-40	Sieradz - krajobraz miejski	EKSP
152.	10-318.72-3	Łowicz - krajobraz miejski	EKSP
153.	10-318.72-44	Łęczycza - krajobraz miejski	U

154.	10-318.83-24	Rawa Mazowiecka - krajobraz miejski	U
155.	10-341.21-14	Wieluń - krajobraz miejski	U
TYP: 9. Miejskie			
PODTYP: 9b. Miejscowości o charakterze współczesnym			
156.	10-318.19-93	Zduńska Wola-Karsznice	U10
TYP: 10. Wielkomięskie			
PODTYP: 10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych			
157.	10-318.19-169	Łódź - krajobraz wielkomięski	U10
158.	10-318.84-74	Piotrków Trybunalski - miasto	U10
TYP: 10. Wielkomięskie PODTYP: 10b. Nowoczesne centra miast			
159.	10-318.82-133	Łódź - EC1 - Brama Miasta	U10/WEKS
TYP: 10. Wielkomięskie PODTYP: 10e. Tereny sportowo-rekreacyjne			
160.	10-318.82-79	Łódź - Las Łągiewnicki	EKSP
TYP: 10. Wielkomięskie PODTYP: 10f. Wielkie nekropolie			
161.	10-318.19-170	Łódź - zespół cmentarzy przy ul. Ogrodowej	U10/OCHR
162.	10-318.82-77	Łódź - cmentarz żydowski	U10/OCHR
163.	10-318.84-70	Piotrków Trybunalski - zespół cmentarzy	U10/W
TYP: 11. Wodnogospodarcze			
PODTYP: 11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach			
164.	10-318.18-8	Zbiornik Jeziorsko	U10/OCHR
165.	10-318.84-75	Zalew Sulejowski	U10
166.	10-342.11-29	Zbiornik Cieszanowice	U10
167.	10-342.12-44	Zbiornik Wąglanka Miedzna	U10
TYP: 13. Górnicze			
PODTYP: 13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej			
168.	10-318.23-37	Bełchatów KWB	U10
169.	10-318.84-66	Inowódz - kopalnia chalcedonitu	U10
170.	10-318.85-13	Biała Góra - kopalnia piasków szklarskich	U10/R/W
TYP: 13. Górnicze			
PODTYP: 13a. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej			
171.	10-318.84-65	Kurnędz - zbiorniki poeksploatacyjne	U10

Dokumentacja fotograficzna przykładowych krajobrazów priorytetowych (fot. BPRWŁ)

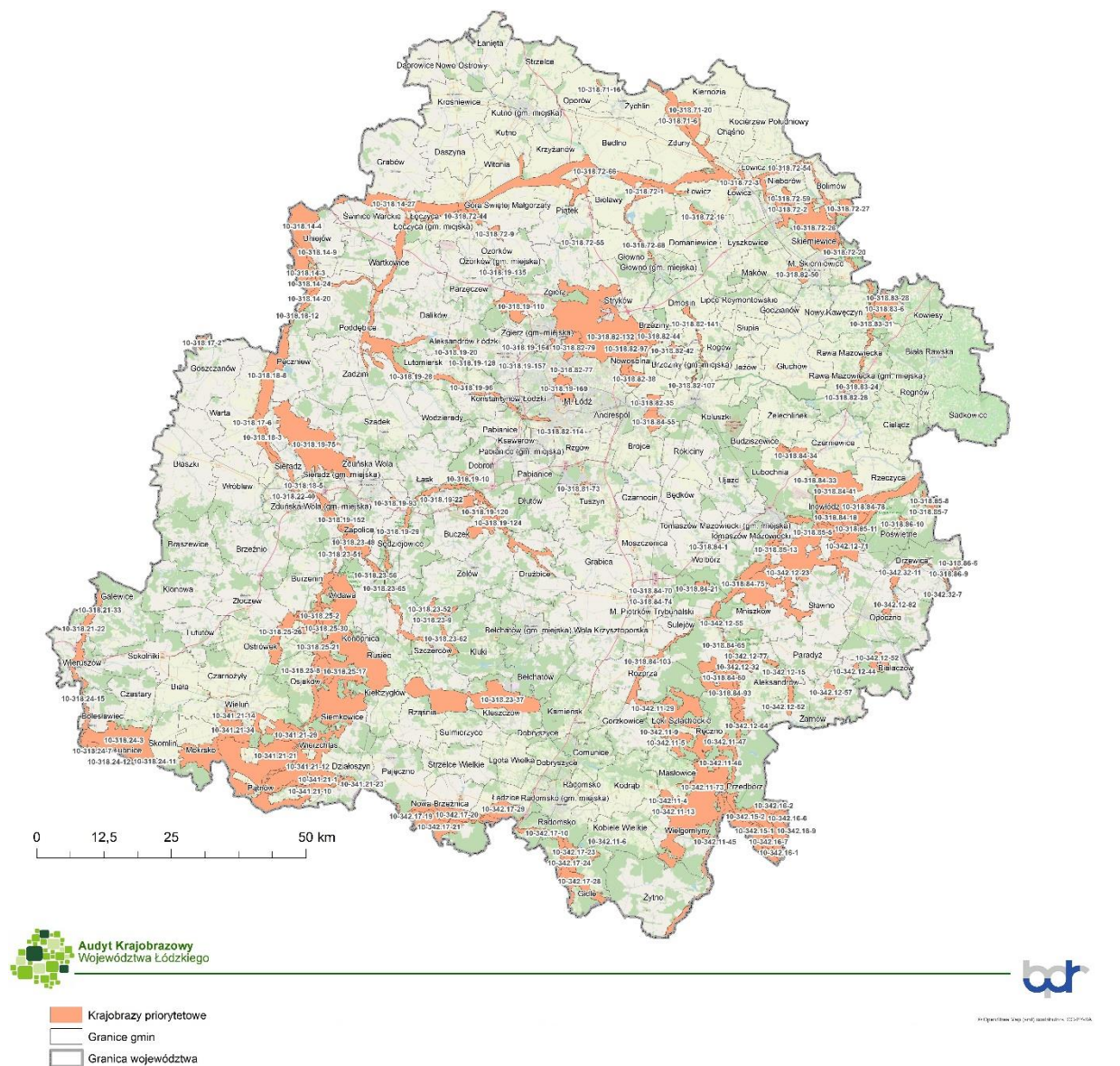

Dokumentacja fotograficzna przykładowych krajobrazów priorytetowych (fot. BPRWŁ w Łodzi)

Rysunek 7. Krajobrazy priorytetowe w województwie łódzkim

Źródło: opracowanie własne.

Spośród wyznaczonych krajobrazów priorytetowych **największą powierzchnię** zajmują **krajobrazy przyrodnicze**, a wśród nich leśne i bagienno-łąkowe. Prawie 1/3 stanowią krajobrazy wiejskie. Struktura krajobrazów priorytetowych wykazuje analogię do struktury krajobrazów ogółem, jednak odzwierciedla potrzebę ochrony krajobrazów związanych z obszarami wód powierzchniowych, ekstensywnych łąk i terenów podmokłych. Wybór tych krajobrazów jest związany z koniecznością odpowiedzi na problem niedoboru wody i wskazania sposobów na adaptację województwa do zmian klimatu. 30% udział powierzchni krajobrazów leśnych jest skutkiem uznania, że jednym z istotnych wyzwań regionu jest niska lesistość. Położenie **nacisku na ochronę, kształtowanie i właściwe gospodarowanie krajobrazami przyrodniczymi i rolniczymi** jest formą zwrócenia uwagi, na konieczność **zachowania ich zdolności jako źródła usług ekosystemowych** w myśl Europejskiego Zielonego Ładu.

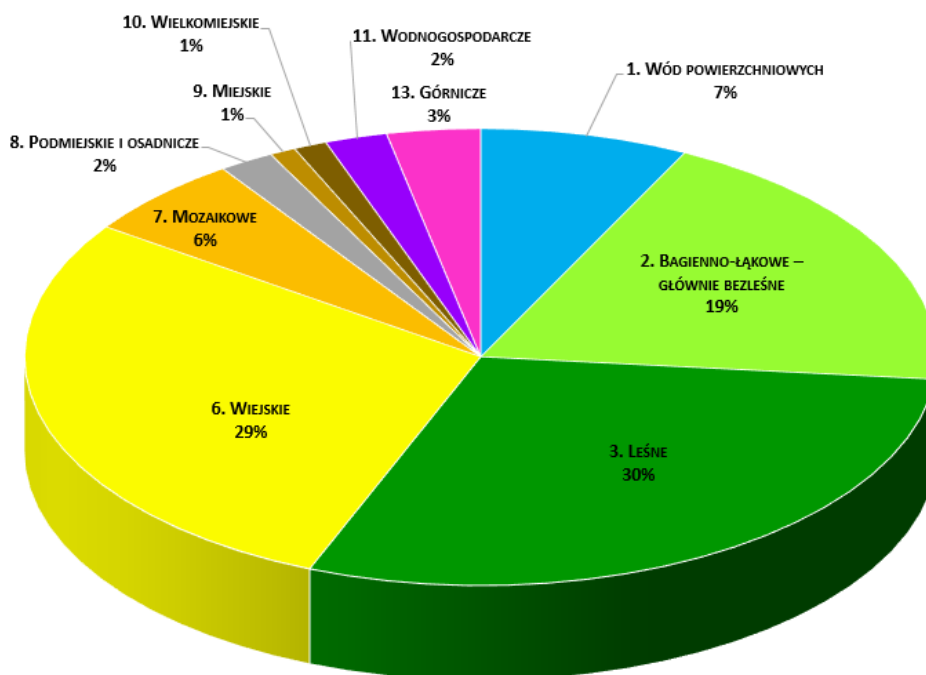

W odniesieniu do jednostek krajobrazów przyrodniczo-kulturowych i kulturowych, których podstawą wyznaczenia były obszary osadnicze np. miasta-ogrody, wsie, zespoły klasztorne, pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe, folwarczne, a także zabytkowe układy przestrzenne miast, ich zachowanie i kontynuacja funkcji są niezbędne dla kształtowania więzi społecznych z tradycją i historią regionu. Stanowią one bowiem dziedzictwo kulturowe będące podstawą podtrzymywania tożsamości regionalnej.

Krajobrazy priorytetowe, w których dominujący element przestrzeni stanowią **zbiorniki wodne**, są istotne dla zachowania, ze względu nie tylko na funkcję przyrodniczą, ale także rekreacyjną. Ta sama przesłanka do wytypowania krajobrazu znalazła zastosowanie w przypadku Lasu Łągiewnickiego (10-318.82-79).

W grupie krajobrazów priorytetowych znalazły się również **krajobrazy górnicze** związane z eksploatacją odkrywkową surowców. Wybór ten należy potraktować jako potencjał do kształtowania nowych walorów krajobrazowych na etapie rekultywacji terenów zdegradowanych i wykorzystać m.in. do celów edukacyjnych, turystycznych, gdyż są to odkrywki surowców niespotykanych, pod względem skali i rodzajów złoża, w Polsce, a w odniesieniu do KWB Bełchatów, również w Europie.

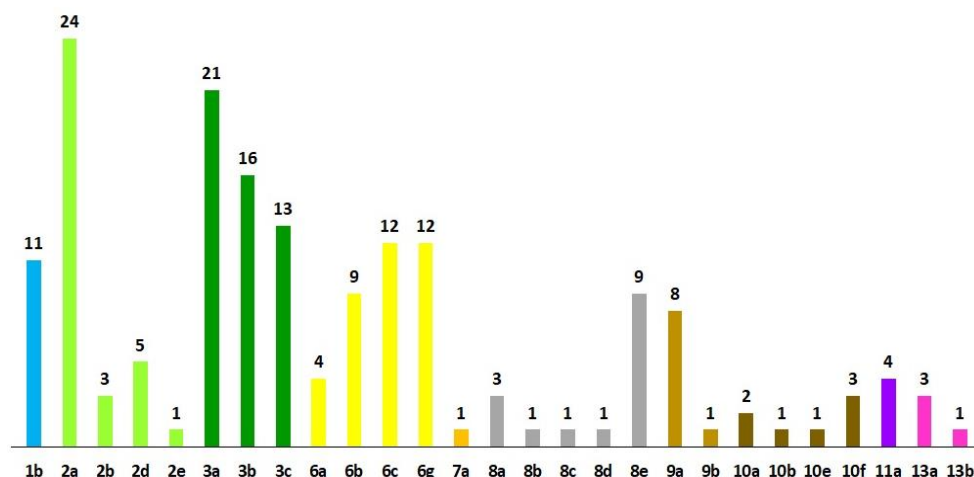
Rysunek 8. Struktura powierzchniowa krajobrazów priorytetowych w województwie łódzkim

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 9. Struktura liczbowa krajobrazów priorytetowych w województwie łódzkim

2. ANALIZA, REKOMENDACJE I WNIOSKI DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Dla krajobrazów priorytetowych w ramach AKWł zostały przygotowane szczegółowe karty. Każda z nich składa się z **czterech głównych** części:

- A. Charakterystyka krajobrazu zawierająca informacje o położeniu, wykaz obszarów chronionych, analizę walorów przyrodniczych, kulturowych, fizjonomii krajobrazu oraz walorów estetyczno-widokowych (tj. dominanty krajobrazowe, panoramy, punkty widokowe, ciągi widokowe, wnętrza krajobrazowe, akcenty krajobrazowe), powiązania przestrzenne krajobrazu;
- B. Zagrożenia – zawierające zestawienie zagrożeń przygotowane zgodnie z załącznikiem nr 6 Rozporządzenia ws. AK;
- C. Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu przygotowane zgodnie z załącznikiem nr 7 Rozporządzenia ws. AK,
- D. Lokalne formy architektoniczne zabudowy – zawierające zestawienie LFA, o ile zostały zdiagnozowane w danym krajobrazie.

Do każdej karty w odrębnych plikach dostępne są:

- dokumentacja fotograficzna,
- mapa w skali nie mniejszej niż 1:50 000 prezentująca walory obszaru, wraz z wybranymi rekomendacjami, wskazanymi w karcie,
- mapa w skali 1:2000 dla obszarów zabudowanych lokalną formą architektoniczną, o ile zdiagnozowano występowanie LFA w danym krajobrazie,
- analiza widokowa, o ile została sporządzona.

2.1. PODSTAWOWE ZASADY FORMUŁOWANIA REKOMENDACJI I WNIOSKÓW

Rekomendacje i wnioski dotyczą kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych. Zostały sformułowane w czterech grupach w odniesieniu do:

- form ochrony przyrody oraz zabytków;
- kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów poziomu regionalnego,
- kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów poziomu lokalnego (gminnego),

- zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu.

W ramach rekomendacji wskazano potencjalnych adresatów ich realizacji.

W niektórych **krajobrazach wydzielono strefy A, B lub C**, dla których formułowano rekomendacje różnicując ich zakres. Podstawą wyznaczenia stref były wnioski wynikające z opinii Rad Gmin lub z uwag przekazanych przez wnioskodawców na etapie konsultacji społecznych.

Rekomendacje zawarte w audycie krajobrazowym są narzędziem ochrony i gospodarowania krajobrazem:

- określają zasady zagospodarowania dla krajobrazów priorytetowych,
- wskazują lokalne formy architektoniczne zabudowy dla krajobrazów priorytetowych;
- wskazują dopuszczalne kierunki przekształceń krajobrazów.

Sformułowane w odniesieniu do krajobrazu priorytetowego rekomendacje są uzupełnieniem i co do zasady **nie mogą naruszać ustaleń wynikających z obowiązujących przepisów w dziedzinie** ochrony środowiska, krajobrazu, zabytków oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym zawartych w planach ochrony oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Rekomendacje sugerują **pożądany sposób postępowania i określone rozwiązania**, zwracając uwagę na zagrożenia i wskazując środki przeciwdziałania tym zagrożeniom. Należy je traktować jako element **dobrej praktyki planistycznej**. Część zapisów nie będzie mogła zostać przeniesiona do dokumentów planowania miejscowego i regionalnego, ponieważ ma **charakter edukacyjny**.

Rekomendacje na poziomie regionalnym stanowią syntezę poszczególnych rekomendacji lokalnych i co do zasady są **dedykowane polityce przestrzennej województwa**. Dlatego odstąpiono od ich indywidualizowania w poszczególnych krajobrazach priorytetowych na rzecz generalizacji i uogólnienia zapisów w ramach poszczególnych podtypów krajobrazów. Rekomendacje te w odniesieniu do poziomu lokalnego należy rozumieć jako element dobrej praktyki planistycznej dedykowanej poszczególnym podtypom krajobrazów wykazujących wspólne cechy. W zależności od istotności zasad zagospodarowania dla podtypu krajobrazu i potencjalnej możliwości wystąpienia danego zjawiska wyróżniono **zasady wiodące (W)** i **uzupełniające (U)**.

Rekomendacje na poziomie lokalnym powinny się przełożyć na ustalenia w zakresie kluczowych elementów polityki przestrzennej, m.in. w zakresie wyznaczania stref planistycznych oraz określania zasadniczych parametrów i wskaźników zagospodarowania terenu. Jednocześnie pozostawia się jednostce samorządu terytorialnego możliwość kształtowania przestrzeni **zgodnie z zasadą władztwa planistycznego**, według własnych potrzeb w granicach obowiązującego prawa. Należy przy tym zauważyć, że obowiązek uwzględnienia rekomendacji i wniosków nie jest równoważny z obowiązkiem ich bezwarunkowego „przekopiowania” do aktów planowania przestrzennego. Ich implementacja do prawa lokalnego (w stosownym stopniu) wymaga rozważenia zasadności i celowości, w kontekście zrealizowania obowiązku wyważenia różnych interesów adresatów norm prawnych, które powstają w wyniku uwzględnienia określonych wytycznych.

2.2. REKOMENDACJE I WNIOSKI DOTYCZĄCE FORM OCHRONY PRZYRODY ORAZ ZABYTKÓW

Zgodnie z załącznikiem nr 7 ust. 2 pkt 3, 4 i 5 Rozporządzenia ws. AK, w audycie krajobrazowym sformułowano propozycje w odniesieniu do utworzenia, weryfikacji lub przeprowadzenia pogłębionych analiz w odniesieniu do istniejących i proponowanych form ochrony przyrody i zabytków, a także wskazano obszary wymagające pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony ze względu na znaczący spadek wartości. Szczegółowe propozycje zostały uwzględnione w kartach krajobrazów priorytetowych. Podstawą wskazania tych obszarów były:

- wskazania wynikające z ekspertyz zleconych;
- wskazania Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego;
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030;
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2024-2027;
- Plany ochrony parków krajobrazowych;
- publikacje (Kurowski J. K., Grzelak P., 2020, Rezerваты przyrody w województwie łódzkim, WKP, Świebodzin);
- analizy własne BPRWL na podstawie wizji terenowej;
- wnioski zgłoszone do audytu krajobrazowego.

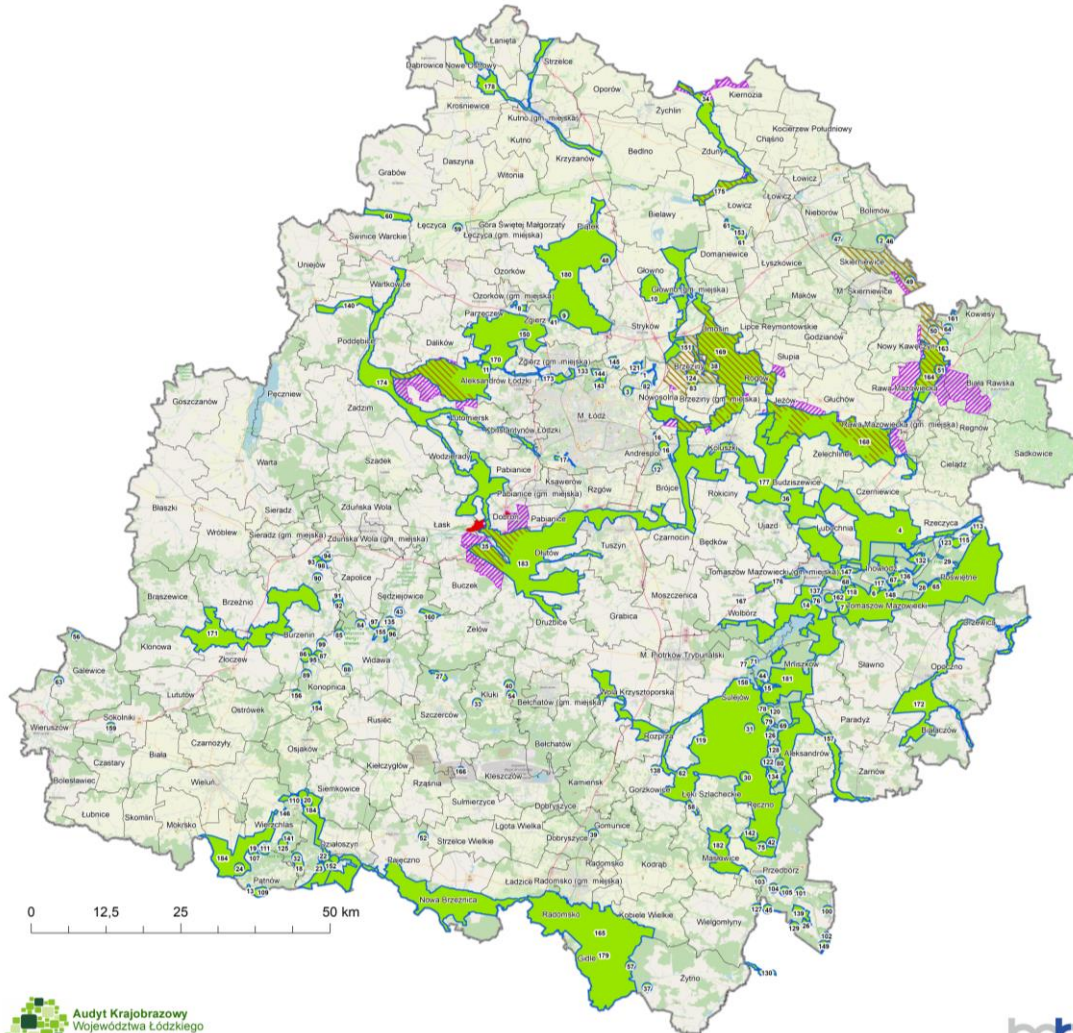
Granice proponowanych form ochrony wskazane w AKWŁ są **propozycją przybliżonego zasięgu obszaru w kierunku potencjalnej ochrony**. Uszczegółowienie granic w dokładniejszej skali, powinno być wynikiem bardziej szczegółowych ekspertyz przyrodniczych i kulturowych. Granice tych obszarów należy doprecyzować na etapie procedowania aktów powołujących daną formę ochrony.

W AKWŁ w odniesieniu do obszarów o wartościach przyrodniczych wyznaczono łącznie **184 obszarów wskazanych do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie**, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego.

Ponadto fragmenty 8. istniejących obszarów chronionego krajobrazu oraz 4. zespołów przyrodniczo-krajobrazowych zakwalifikowano **do grupy wymagających pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony ze względu na znaczący spadek wartości**.

Rysunek 10. Obszary objęte formami ochrony przyrody wymagające analizy w kierunku zasadności dalszej ochrony oraz obszary przyrodnicze wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego

Audyt Krajobrazowy
Województwa Łódzkiego

Obszary o wartościach przyrodniczych

Obszary objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębilnej analizy zasadności ich dalszej ochrony

Przeprowadzenie analizy w kierunku weryfikacji istniejącego obszaru chronionego krajobrazu wymagającego dostosowania statusu prawnego (zmniejszenie zasięgu ze względu na spadek wartości wybranych enklaw)

Przeprowadzenie analizy w kierunku weryfikacji istniejącego obszaru krajobrazu wymagającego dostosowania statusu prawnego do wymogów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (w tym zniesienie dublowania się z parkiem krajobrazowym)

Przeprowadzenie analizy w kierunku weryfikacji istniejącego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego wymagającego dostosowania statusu prawnego do wymogów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (zmniejszenie zasięgu ze względu na spadek wartości wybranych enklaw)

Obszary wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy

Przeprowadzenie analizy przyrodniczych i krajobrazowych w kierunku objęcia ochroną w ramach form ochrony przyrody wskazanych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Granice gmin
Granica województwa

1 Dolina Wierzbicy	21 Zespół w Niecimowie	44 Prochotka	67 Kopaniec Inowitów	80 Pielanica	113 Rozławska Wola II	134 Dolina Piłicy od Jędrzyna	156 Szywielec III	177 OCHR Kuzuborsko-Luboczańskie
2 Dolina Białej w dopływie	22 Zespół w Łosicach	45 Młynka Struga	68 Wysłota w Gódkach	81 Chocze Spoczne II	114 Rozławska Wola I	135 Dolina Łużyckiej	157 Dolina Czarnej Małeczki	178 OCHR Dolny Gogolin
3 Kolumna Wierzbicy Łódzkiej	23 Pasaż w dolinie Świąt Świąt	46 Dolina Grabini	69 Skarpa nad Czarną	82 Piaski Białe	115 Brzeg	136 Dolina Wępczowa	158 Dolina Łużyckiej	179 OCHR Paprotno-Gólski
4 Płaska Góra	24 Zespół "Szwajcarski Pałac"	47 Łąka i Chyżowa	70 Stradziej Wąpary	83 Pielno	116 Pielno	137 Skarpa nad Rajką	159 Park wsielony w miejscowości	180 OCHR Subkowy-Pogwiska
5 Małkowskie Pątle	25 Świątynia "Świętych Piotra i	48 Buda	71 Skarpa Baranowska	84 Zamość	117 Spalis	138 Skarpa nad Rajką	160 Dolina Parku Krajobrazowego	181 OCHR Swięta-Sobieszka
6 Kocina Brzezina	26 Grady Góry Wierzbicy	49 Buda	72 Kamieniec w Łosicach	85 Słone Wios	118 Kamieniec	139 Dolina Pajna Ryba i Góra Kłobucka	161 Dolina Parku Krajobrazowego	182 OCHR Struga Strzelecka
7 Żurzy	27 Świątynia Łop	50 Wypióz w Dolinie	73 Wapienne odkrycie w Łosicach	86 Chocze nad Wartą	119 Torfowiska Długie	140 Dolina Warty i Góra Kłobucka	162 Dolina Parku Krajobrazowego	183 OCHR Turzyniecki Dolny
8 Dolina Cielęckiego	28 Dolina Pajna Świątów	51 Buda	74 Wybitka wapienia Bagna Góra	87 Łąka	120 Boreczka w Jaskach Sulikowa	141 Dolina Warty pod Kamieniem	163 Dolina Parku Krajobrazowego	184 OCHR Zajączkowski
9 Zespół Cielęckiego	29 Dolina Młyn	52 Murawianiec	75 Wybitka wapienia Bagna Góra	88 Torfowiska Łysa Góra	121 Świątynia obok Olszowickich	142 Dolina Warty pod Kamieniem	164 Dolina Parku Krajobrazowego	
10 Dolina Łabęziańskiego	30 Dolina Kłobucka	53 Szopy	76 Buda Góra	89 Wapienice - świątynia żyłnisk	122 Boreczka w Jaskach Sulikowa	143 Dolina Warty pod Kamieniem	165 Dolina Parku Krajobrazowego	
11 Dolina Łabęziańskiego	31 Kawał	54 Złotnicka Brama	77 Boreczka Młoka	90 Wapienice - świątynia żyłnisk	123 Komlewska Stawiczka nad Piłicą	144 Napięta Ławica	166 Dolina Parku Krajobrazowego	
12 Dolina Łabęziańskiego	32 Młyn Łop	55 Dolina Olszowicka	78 Kopaniec pod Kamieniem	91 Wapienice - świątynia żyłnisk	124 Komlewska Stawiczka nad Piłicą	145 Napięta Ławica	167 Dolina Parku Krajobrazowego	
13 Dolina Łabęziańskiego	33 Kawał im. inż. Henryka Baranowskiego	56 Torfowiska Wypióz	79 Pajna Pajonowa	92 Wapienice - świątynia żyłnisk	125 Ogólnie	146 Dolina Warty pod Kamieniem	168 Dolina Parku Krajobrazowego	
14 Dolina Łabęziańskiego	34 Dolina Wierzbicy	57 Dolina Wypióz	80 Skarpa w Szczytnie	93 Wapienice w Wierzbicy	126 Boreczka Piłicy w okolicy wsi Pielonice	147 Dolina Warty pod Kamieniem	169 Dolina Parku Krajobrazowego	
15 Dolina Łabęziańskiego	35 Dolina Wierzbicy	58 Dolina Wypióz	81 Skarpa w Szczytnie	94 Dolina Wierzbicy	127 Boreczka Piłicy w okolicy wsi Wierzbica	148 Dolina Warty pod Kamieniem	170 Dolina Parku Krajobrazowego	
16 Dolina Łabęziańskiego	36 Dolina Wierzbicy	59 Dolina Wypióz	82 Skarpa w Szczytnie	95 Dolina Wierzbicy	128 Dolina Wierzbicy	149 Dolina Warty pod Kamieniem	171 Dolina Parku Krajobrazowego	
17 Dolina Łabęziańskiego	37 Dolina Wierzbicy	60 Dolina Wypióz	83 Skarpa w Szczytnie	96 Dolina Wierzbicy	129 Dolina Wierzbicy	150 Dolina Warty pod Kamieniem	172 Dolina Parku Krajobrazowego	
18 Dolina Łabęziańskiego	38 Dolina Wierzbicy	61 Dolina Wypióz	84 Skarpa w Szczytnie	97 Dolina Wierzbicy	130 Dolina Wierzbicy	151 Dolina Warty pod Kamieniem	173 Dolina Parku Krajobrazowego	
19 Dolina Łabęziańskiego	39 Dolina Wierzbicy	62 Dolina Wypióz	85 Skarpa w Szczytnie	98 Dolina Wierzbicy	131 Dolina Wierzbicy	152 Dolina Warty pod Kamieniem	174 Dolina Parku Krajobrazowego	
20 Dolina Łabęziańskiego	40 Dolina Wierzbicy	63 Dolina Wypióz	86 Skarpa w Szczytnie	99 Dolina Wierzbicy	132 Dolina Wierzbicy	153 Dolina Warty pod Kamieniem	175 Dolina Parku Krajobrazowego	
21 Dolina Łabęziańskiego	41 Dolina Wierzbicy	64 Dolina Wypióz	87 Skarpa w Szczytnie	100 Dolina Wierzbicy	133 Dolina Wierzbicy	154 Dolina Warty pod Kamieniem	176 Dolina Parku Krajobrazowego	
22 Dolina Łabęziańskiego	42 Dolina Wierzbicy	65 Dolina Wypióz	88 Skarpa w Szczytnie	101 Dolina Wierzbicy	134 Dolina Wierzbicy	155 Dolina Warty pod Kamieniem	177 Dolina Parku Krajobrazowego	
23 Dolina Łabęziańskiego	43 Dolina Wierzbicy	66 Dolina Wypióz	89 Skarpa w Szczytnie	102 Dolina Wierzbicy	135 Dolina Wierzbicy	156 Dolina Warty pod Kamieniem	178 Dolina Parku Krajobrazowego	
24 Dolina Łabęziańskiego	44 Dolina Wierzbicy	67 Dolina Wypióz	90 Skarpa w Szczytnie	103 Dolina Wierzbicy	136 Dolina Wierzbicy	157 Dolina Warty pod Kamieniem	179 Dolina Parku Krajobrazowego	
25 Dolina Łabęziańskiego	45 Dolina Wierzbicy	68 Dolina Wypióz	91 Skarpa w Szczytnie	104 Dolina Wierzbicy	137 Dolina Wierzbicy	158 Dolina Warty pod Kamieniem	180 Dolina Parku Krajobrazowego	
26 Dolina Łabęziańskiego	46 Dolina Wierzbicy	69 Dolina Wypióz	92 Skarpa w Szczytnie	105 Dolina Wierzbicy	138 Dolina Wierzbicy	159 Dolina Warty pod Kamieniem	181 Dolina Parku Krajobrazowego	
27 Dolina Łabęziańskiego	47 Dolina Wierzbicy	70 Dolina Wypióz	93 Skarpa w Szczytnie	106 Dolina Wierzbicy	139 Dolina Wierzbicy	160 Dolina Warty pod Kamieniem	182 Dolina Parku Krajobrazowego	
28 Dolina Łabęziańskiego	48 Dolina Wierzbicy	71 Dolina Wypióz	94 Skarpa w Szczytnie	107 Dolina Wierzbicy	140 Dolina Wierzbicy	161 Dolina Warty pod Kamieniem	183 Dolina Parku Krajobrazowego	
29 Dolina Łabęziańskiego	49 Dolina Wierzbicy	72 Dolina Wypióz	95 Skarpa w Szczytnie	108 Dolina Wierzbicy	141 Dolina Wierzbicy	162 Dolina Warty pod Kamieniem	184 Dolina Parku Krajobrazowego	
30 Dolina Łabęziańskiego	50 Dolina Wierzbicy	73 Dolina Wypióz	96 Skarpa w Szczytnie	109 Dolina Wierzbicy	142 Dolina Wierzbicy	163 Dolina Warty pod Kamieniem	185 Dolina Parku Krajobrazowego	
31 Dolina Łabęziańskiego	51 Dolina Wierzbicy	74 Dolina Wypióz	97 Skarpa w Szczytnie	110 Dolina Wierzbicy	143 Dolina Wierzbicy	164 Dolina Warty pod Kamieniem	186 Dolina Parku Krajobrazowego	
32 Dolina Łabęziańskiego	52 Dolina Wierzbicy	75 Dolina Wypióz	98 Skarpa w Szczytnie	111 Dolina Wierzbicy	144 Dolina Wierzbicy	165 Dolina Warty pod Kamieniem	187 Dolina Parku Krajobrazowego	
33 Dolina Łabęziańskiego	53 Dolina Wierzbicy	76 Dolina Wypióz	99 Skarpa w Szczytnie	112 Dolina Wierzbicy	145 Dolina Wierzbicy	166 Dolina Warty pod Kamieniem	188 Dolina Parku Krajobrazowego	
34 Dolina Łabęziańskiego	54 Dolina Wierzbicy	77 Dolina Wypióz	100 Skarpa w Szczytnie	113 Dolina Wierzbicy	146 Dolina Wierzbicy	167 Dolina Warty pod Kamieniem	189 Dolina Parku Krajobrazowego	
35 Dolina Łabęziańskiego	55 Dolina Wierzbicy	78 Dolina Wypióz	101 Skarpa w Szczytnie	114 Dolina Wierzbicy	147 Dolina Wierzbicy	168 Dolina Warty pod Kamieniem	190 Dolina Parku Krajobrazowego	
36 Dolina Łabęziańskiego	56 Dolina Wierzbicy	79 Dolina Wypióz	102 Skarpa w Szczytnie	115 Dolina Wierzbicy	148 Dolina Wierzbicy	169 Dolina Warty pod Kamieniem	191 Dolina Parku Krajobrazowego	
37 Dolina Łabęziańskiego	57 Dolina Wierzbicy	80 Dolina Wypióz	103 Skarpa w Szczytnie	116 Dolina Wierzbicy	149 Dolina Wierzbicy	170 Dolina Warty pod Kamieniem	192 Dolina Parku Krajobrazowego	
38 Dolina Łabęziańskiego	58 Dolina Wierzbicy	81 Dolina Wypióz	104 Skarpa w Szczytnie	117 Dolina Wierzbicy	150 Dolina Wierzbicy	171 Dolina Warty pod Kamieniem	193 Dolina Parku Krajobrazowego	
39 Dolina Łabęziańskiego	59 Dolina Wierzbicy	82 Dolina Wypióz	105 Skarpa w Szczytnie	118 Dolina Wierzbicy	151 Dolina Wierzbicy	172 Dolina Warty pod Kamieniem	194 Dolina Parku Krajobrazowego	
40 Dolina Łabęziańskiego	60 Dolina Wierzbicy	83 Dolina Wypióz	106 Skarpa w Szczytnie	119 Dolina Wierzbicy	152 Dolina Wierzbicy	173 Dolina Warty pod Kamieniem	195 Dolina Parku Krajobrazowego	
41 Dolina Łabęziańskiego	61 Dolina Wierzbicy	84 Dolina Wypióz	107 Skarpa w Szczytnie	120 Dolina Wierzbicy	153 Dolina Wierzbicy	174 Dolina Warty pod Kamieniem	196 Dolina Parku Krajobrazowego	
42 Dolina Łabęziańskiego	62 Dolina Wierzbicy	85 Dolina Wypióz	108 Skarpa w Szczytnie	121 Dolina Wierzbicy	154 Dolina Wierzbicy	175 Dolina Warty pod Kamieniem	197 Dolina Parku Krajobrazowego	
43 Dolina Łabęziańskiego	63 Dolina Wierzbicy	86 Dolina Wypióz	109 Skarpa w Szczytnie	122 Dolina Wierzbicy	155 Dolina Wierzbicy	176 Dolina Warty pod Kamieniem	198 Dolina Parku Krajobrazowego	
44 Dolina Łabęziańskiego	64 Dolina Wierzbicy	87 Dolina Wypióz	110 Skarpa w Szczytnie	123 Dolina Wierzbicy	156 Dolina Wierzbicy	177 Dolina Warty pod Kamieniem	199 Dolina Parku Krajobrazowego	
45 Dolina Łabęziańskiego	65 Dolina Wierzbicy	88 Dolina Wypióz	111 Skarpa w Szczytnie	124 Dolina Wierzbicy	157 Dolina Wierzbicy	178 Dolina Warty pod Kamieniem	200 Dolina Parku Krajobrazowego	

Tabela 20. Obszary wymagające pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony ze względu na znaczący spadek wartości

OBSZARY OBJĘTE FORMAMI OCHRONY PRZYRODY, KTÓRE ZE WZGLĘDU NA ZNACZĄCY SPADEK WARTOŚCI KRAJOBRAZU WYMAGAJĄ POGŁĘBIONEJ ANALIZY ZASADNOŚCI ICH DALSZEJ OCHRONY ²²	
FORMA OCHRONY PRZYRODY	REKOMENDACJE I WNIOSKI
PARK KRAJOBRAZOWY	<ul style="list-style-type: none"> – Nie określono takich obszarów w odniesieniu do parków krajobrazów
OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU²³	<ul style="list-style-type: none"> – OChK Dolina Przystawy – wyłączenie fragmentów obszarów z zabudową wzdłuż dróg Kiernozia-Żychlin, Kozanki-Zagroby, na zachód od Stępowa, na rzecz korekty zasięgu, w celu uwzględnienia w większym zakresie dolin (w ramach proponowanego Doliny Studwi-Przystawy); – Dolina Miazgi pod Andrespołem – korekta zasięgu (wniosek UG Andrespol w odniesieniu do terenu zbiorników wodnych), w kierunkach PZPWŁ 2030 zamiana na ZPK z ewentualną korektą granic; – Bolimowsko-Radziejowicki z doliną Środkowej Rawki – fragment z drogą S8, fragmenty z obszarami intensywnej urbanizacji (na północny wschód i północny zachód od Rawy Maz., na wschód od Skierniewic i wsi Samice), korekta geometrii granic; – Puczniewski OChK – wyłączenie obszarów o mniejszych wartościach przyrodniczych na rzecz korekty zasięgu, w celu uwzględnienia w większym zakresie dolin (w ramach proponowanego Puczniewsko-Grotnickiego) – OChK Środkowej Grabi - wyłączenie obszarów z S8, terenami intensywnie zabudowanymi i sąsiadującymi z lotniskiem w Łasku, dublującymi się z innymi formami ochrony przyrody. – OChK Górnej Rawki - wyłączenie obszarów przekształconych osadniczo w okolicach Rawy Mazowieckiej, S8, chaotycznej zabudowy PGR-u w Popieniu, na rzecz korekty zasięgu w celu uwzględnienia w większym zakresie doliny Rawki (w ramach proponowanych Górnej i Środkowej Rawki). – OChK Mrogi i Mroźcy - wyłączenie enklaw zabudowy (m.in. wieś Eufeminów, PGR Rogów, wsi Teodorów), wyłączenie obszaru dublującego się z zasięgiem Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, lasu Szeroka Droga (ze względu na brak powiązań); korekta geometrii granic. Wyłączenia mogą być przeprowadzone na rzecz korekty zasięgu i utworzenia proponowanego OChK Mrogi-Mroźcy; – OChK Dolina Bzury – wyłączenie obszaru eksploatacji złoża piasków i żwirów.
ZESPÓŁ PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWY	<ul style="list-style-type: none"> – ZPK Mogilno (wydma przecięta przez S14); – ZPK Dobroń (fragment „odcięty” przez drogę S8); – ZPK Kolumna Las (do likwidacji, dublowanie się form z istniejącym ZPK Dolina Grabi); – Poddębicki ZPK (korekta granic, do likwidacji fragment w otoczeniu Term Poddębice);

ZPK Dobroń. Przecięcie obszaru S8

ZPK Poddębicki. Zagospodarowanie pod termy

²² Wyszczególnione w art. 6 ust. 1 pkt 3, 4 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

²³ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, Regionalny system obszarów chronionych (SOCh). Uchwała Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

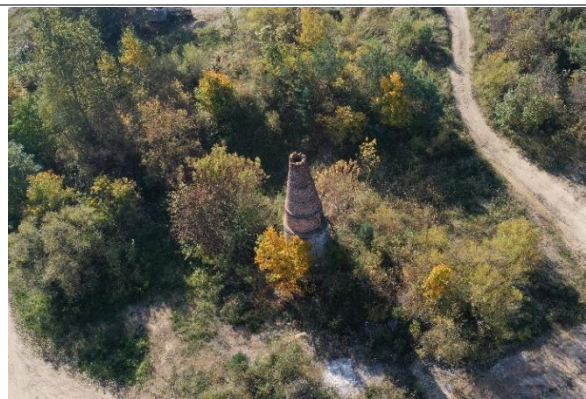
Tabela 21. Obszarów wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego

OBSZARY WSKAZANE DO UZUPEŁNIENIA STANU WIEDZY²⁴	
OBSZAR/OBIEKT	REKOMENDACJE I WNIOSKI
	przeprowadzenie analiz w kierunku możliwości objęcia formą ochrony przyrody, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
3 obszary w sąsiedztwie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego: dolina Rawki na południe od parku z terenami przylegającymi; tereny wiejskie z polami uprawnymi	w kierunku powiększenia istniejącego parku krajobrazowego
7 obszarów w oparciu o fragmenty istniejących obszarów chronionego krajobrazu (nieposiadających aktualnych aktów prawnych): Doliny Neru (obejmującego niewielki fragment istniejącego Puczniewskiego OChK), Doliny Słudwi-Przysowy (obejmującego fragmenty istniejących OChK: Dolina Przysowy, Doliny Bzury), Górnej i Środkowej Rawki (obejmującego fragmenty istniejących OChK: Bolimowsko-Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki oraz Górnej Rawki), Koluszkowsko-Lubochniańskiego (obejmującego niewielki fragment istniejącego OChK Górnej Rawki), Mrogi-Mroźnicy (obejmującego fragment istniejącego OChK Mrogi i Mroźnicy), Puczniewsko-Grotnickiego (obejmującego fragment istniejącego Puczniewskiego OChK), Tuszyńsko-Dłutowskiego (obejmującego fragment istniejącego OChK Środkowej Grabi);	w kierunku utworzenia obszarów chronionego krajobrazu w oparciu o istniejące, nieposiadające aktualnych aktów prawnych
10 obszarów OChK: Biańczowskiego, Bzury i dorzecza Sokołówki, Dolnej Wolbórki, Ochni-Głogowianki, Pajęczańsko-Gidelskiego, Sokolnicko-Piątkowskiego, Spalsko-Sulejowskiego, Strugi Strzeleckiej, Załęczańskiego, Złoczewskiego;	w kierunku utworzenia nowych obszarów chronionego krajobrazu
1 obszar w sąsiedztwie OChK Dolina Wolbórki: fragment zabytkowego założenia pałacowo-parkowego w Wolborzu w granicach krajobrazu priorytetowego (10-318.84-1).	w kierunku powiększenia istniejącego obszaru chronionego krajobrazu
1 obszar stanowiący otoczenie filii Kampinoskiego Parku Narodowego (Żubry)	forma nieokreślona
38 obszarów: Dolina Moszczenicy od Byszew do Starych Skoszew z dopływem Borchówki, Kulminacja Wzniesień Łódzkich, Ptasia Góra, Kolonia Brzustów, Ozorkowski, Bagna i stawy koło Woli Błędowej, Bagna nad Starą Bełdówką, Las k. Grabowa, Groty Nagórzyckie, Dolina Radońki i Podklasztorze, Dolina Miazgi pod Andrespołem, Dolina Neru w Łaskowicach, Góra Krzemycza, Czarna Włoszczowska II, Dolina Olszówki (Strugi) - Liciężna - Stara Wieś, Dolina Brzozy, Dolina Pilicy od Justynowa do Zyguntowa, Gościnna, Góra Fajna Ryba i Góra Kozłowa, Pradolina Neru, Dolina Warty pod Kamionem, Bąkowa Góra, Źródlika Bzury, Nad Łągiwniczanką, Panorama Dobra-Nowiny, Smugi koło Krzczowa, Ciebłowickie Łąki, Dolina Słomianki i Giełzówki, Czarna Włoszczowska I, Dolina Lindy w Grotnikach, Dolina Mroźnicy, Dolina Suchej Strugi, Okręt i Rydwan Konopnica-Mieścisko, Węzeł Hydrograficzny Widawki-Grabi-Niecieczy, Szynkielów III, Dolina Czarnej Malenieckiej, Dolina Liciężny, Międzyrzecze Orzechówki i Mękwy (Kolonia Ojrzeń - Włynice - Piaski)	w kierunku utworzenia w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego
3 obszary w sąsiedztwie zasięgów zespołów przyrodniczo-krajobrazowych „Luciejów”, „Parku zabytkowego w miejscowości Sokolniki” oraz Skarpy Jurajskiej	w kierunku powiększenia zasięgu zespołu przyrodniczo-krajobrazowego

²⁴ Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych – zał. nr 7 ust. 2 pkt 6 (t.j. Dz.U. z 10 kwietnia 2024 r., poz. 537).

<p>3 obszary: Starorzeczca Pilicy w okolicach wsi Biała, Starorzeczca Pilicy w okolicy wsi Pratkowice, Starorzeczca Pilicy w okolicy wsi Winduga</p>	<p>w kierunku utworzenia np. w formie użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego</p>
<p>10 obszarów: Źródła Cieku Szkolnego, Zespół źródeł przykorytowych w Bobrownikach, Wąwóz Królowej Bony, Źródło w Niechmirowie, Źródło w Lisowicach, Ponor w dolinie Suchej Strugi, Źródło "Objawienia", Źródło "Świętego Floriana", Parów paprotkowy, Wąwał - dolina rzeki ginącej (ponor)</p>	<p>w kierunku utworzenia np. w formie pomnika przyrody nieożywionej</p>
<p>42 obszary: Zak, Grądy Góry Kozłowej, Święte Ługi, Bory nad Pilicą, Dolina Ceteńki, Dolina Pięciu Stawów, Struga Młynki, Kaleń, Mokry Ług, Kluki im. inż. Henryka Baksalerskiego, Stawy Stępowskie, Rokitnica, Subina, Torfowisko Sowin, Torfowisko Żabieniec, Wójcik, Źródłisko Buczycha, Źródło Ciosenki, Łęgi nad Pilicą, Wola Wężykowa (Świerczyna), Prucheńsko, Młyńska Struga, Dolina Grabinki, Silne Błota, Ruda, Babsk, Dębowiec, Las Jabłoniowy, Murowaniec, Sługocice, Źródłiska Borowiny, Struga Dobieszowska, Torfowisko Wypalanki, Liczydło Górskie w Ewinie, Torfowisko Bęczkowice, Stone Łąki w Wilczkowicach, Dolina Neru k. Dąbia, Stawy Okręt i Rydwan, Wyspa Cieszanowice, Torfowiska nad Prosną, Formy polodowcowe w Chełmcach, Wąwozy w Lisnej i Psarach, Bagno nad Rajchą.</p>	<p>w kierunku utworzenia lub powiększenia np. w formie rezerwatu przyrody</p>
<p>19 obszarów: Źródła Ceteńki, Wąwał, Kopalnia Inowódz, Wyrobiska w Ciebłowicach, Skarpa nad Czarną, Stobnickie Wąwozy, Skarpa Barkowicka, Kamieniołom w Lisowicach, Wapienna odstąpienie w Lisowicach, Wyrobisko wapienia Bąkowa Góra, Wyrobisko wapienia Dęba, Biała Góra, Barkowice Mokre, Kopalnie pod Kurnędzem, Skarpa w Szarbsku, Wapienniki w Raciszynie, Ostaniec denudacyjny Janów, Wzgórze Grzmiąca, Fragment wyrobiska KWB Bełchatów – po zakończeniu eksploatacji</p>	<p>w kierunku utworzenia np. w formie stanowiska dokumentacyjnego</p>
<p>1 obszar: Małkowy Parów</p>	<p>w kierunku utworzenia np. w formie stanowiska dokumentacyjnego lub zespołu przyrodniczo-kulturowego</p>
<p>46 obszarów: Torfowisko w Kraszewie, Las k. Bronikowa, Łąki k. Chyleńca, Świerczów Olsy, Góra Charlawa I, Niechmirów III, Siemiechów-Łąki, Zabłocie, Niechmirów I, Chojne Oles, Małkowy Dół, Plebanka, Chojne Starorzeczce II, Piaski Beleń, Piekło, Zamość, Stara Wieś, Chojne nad Wartą, Łązek, Torfowiska Łysa Góra, Wojciechów - śródleśny zbiornik, Łąki nad Czarną Włoszczowską, Doły potorfowe pod Przedborzem, Wapienne wzgórze w Jabłonnej, Czartowska Góra, Suchy Ług, Madęły, Polana Kluski, Łąki k. Głuchowa, Starorzeczce k. Łykowa, Drabki, Smug, Roszkowa Wola II, Roszkowa Wola I, Brzeg, Piaski, Spała, Kaczeniec, Torfowiska Dunaj, Starorzeczca w okolicach Sulejowa, Strefa otulinowa Dobieszków, Kompleks starorzeczy Trzy Morgi, Grotowickie Starorzeczca nad Pilicą, Kompleks źródeł Dąbrówka, Ogroble, Wola Wężykowa</p>	<p>w kierunku utworzenia np. w formie użytku ekologicznego</p>

Wapienniki w Raciszynie

Dolina Olszówki (Strugi) - Liciężna - Stara Wieś

Kopalnie pod Kurnędzem

Dolina Mroźnicy

Dolina Drzewiczki. Proponowany Białaczkowski OChK

Dolina Mrogi. Proponowany OChK Mrogi-Mroźnicy

W AKWŁ wyznaczono łącznie **28 obszarów wskazanych do objęcia ochroną, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** w formie: pomnika historii (5 obszarów) i parku kulturowego (11 obszarów) – wytypowanych na podstawie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2024-2027, oraz 12 obszarów i obiektów do wpisu do rejestru zabytków – zarekomendowanych/uzgodnionych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ponadto wyznaczono **74 obszary wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego**. Jest to kategoria obejmująca obszary cenne kulturowo i krajobrazowo, co do których istnieją potwierdzone przesłanki o konieczności zwiększenia ochrony obszarowej. W ich przypadku opracowujący AKWŁ odstąpili od wskazywania konkretnej formy ochrony, zdejając się na ocenę właściwych rzeczowo organów: Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w zakresie wpisu obszarowego do rejestru zabytków) lub samorządów lokalnych (w zakresie ustaleń ochrony w mpzp). Wśród tych obszarów znalazły się wskazania wynikające z WPOnZ na lata 2024-2027

(tereny charakterystyczne dla historii i tradycji osadniczej regionu wskazane do stanowienia form ochrony obszarowej, w tym obszary o treściach archeologicznych) oraz obszary wynikające z analiz własnych prowadzonych w ramach AKWŁ.

Tabela 22. Obszary wskazane do objęcia formami ochrony zabytków

OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA FORMAMI OCHRONY ZABYTKÓW ²⁸	
FORMA OCHRONY PRZYRODY	REKOMENDACJE I WNIOSKI
WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	<p>12 obszarów, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zespół budowlany (archikolegiata i kościół filialny) w Tumie z otoczeniem, – Otoczenie kościoła rzymskokatolickiego św. Idziego w Inowłodzu, – Plebania kościoła rzymskokatolickiego św. Jana Chrzciciela i św. Doroty w Dobrej (ul. Starowiejska 17, gm. Stryków), – Ogród przy dawnej willi Hermana Juliusza Milscha w Łodzi (ul. Kopernika 46 / ul. Łąkowa 21), – Kamienica wielkomięjska Nissena Rosenbluma wraz z nieruchomością gruntową w Łodzi (al. Kościuszki 21), – Kamienica (Dom mieszkalny Gustawa i Amalji Laury Ryszak) w Łodzi (ul. Lipowa 28), – Cmentarz wojenny z I i II wojny światowej w Piotrkowie Trybunalskim (ul. Partyzancka 1a), – Cmentarz ewangelicki w Piotrkowie Trybunalskim (ul. Cmentarna 14 / ul. Partyzantów 16), – Cmentarz rzymskokatolicki parafii pw. św. Jakuba "stary" (ul. Cmentarna 10-12), – Cmentarz rzymskokatolicki "nowy" (ul. Partyzantów 1 / ul. Spacerowa 12/24), – Kaplica murowana w Jeruzalu (Jeruzal-Las); – zespół „200-letnich stodoł” w Kazimierzu nad Nerem
WPIS NA LISTĘ SKARBÓW DZIEDZICTWA	– nie określono
UZNANIE ZA POMNIK HISTORII²⁹	<p>5 obszarów, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zespół XVI-wiecznego drewnianego kościoła w Boguszycach, – Grupa XVI-wiecznych drewnianych kościołów wieluńskich, – Układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego, – Zespół kościoła romańskiego w Strońsku, – Zespół zamku w Oporowie,
UTWORZENIE PARKU KULTUROWEGO³⁰	<p>11 obszarów, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zespół osadniczo-przestrzenny Tum – Łęczyca, – Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy (rejon gmin: Łowicz, Kiernożia, Bielawy), – ul. Piotrkowska w Łodzi, – Ruda – Popioły – zespół willi letniskowych w Łodzi, – Młyny nad Grabią, – Spała – Inowódz, – Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny), – Gidle z zespołami sakralnymi (w tym z sanktuarium maryjnym dominikanów), – Układ urbanistyczny osady rękodzielniczej Nowe Miasto w Łodzi, – Układ urbanistyczny dzielnicy Wiązowa w Łodzi, – Dolina rzeki Łódki w Łodzi;
USTALENIA OCHRONY W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I INNYCH DECYZJACH	– nie określono, jednak należy rozważyć w odniesieniu do obszarów wskazanych do uzupełnienia stanu wiedzy;

²⁸ Wyszczególnione w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

²⁹ Wg Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2024-2027.

³⁰ Jw.

Układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego

Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny)

Zespół zamku w Oporowie

Ulica Piotrkowska w Łodzi

OBSZARY WSKAZANE DO UZUPEŁNIENIA STANU WIEDZY ³¹	
OBSZAR/OBIEKT	REKOMENDACJE I WNIOSKI
	<p>analiza w kierunku wzmocnienia obszarowej ochrony prawnej w ramach form ochrony o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.</p>
<p>36 terenów charakterystyczne dla historii i tradycji osadniczej regionu³²:</p> <ul style="list-style-type: none"> – założenia przestrzenne miast, miasteczek i osiedli: Drzewica – układ przestrzenny (miasto z zamkiem), Sieradz – układ urbanistyczny z zespołami sakralnymi, Sulejów z Podklasztorzem, Uniejów – Spycimierz, układ urbanistyczny Jeżowa, układ przestrzenny Pabianic, układ przestrzenny Gidle-Pławno, Posiadła wodno-fabryczne w dolinie rzeki Jasień w Łodzi, Warta – układ urbanistyczny z zespołami sakralnymi, układ urbanistyczny Wielunia, założenie przestrzenne z zespołem pałacowym w Wolborzu, założenie przestrzenne Złoczewa, założenie przestrzenne Żarnowa z zespołem kościoła i grodem kasztelańskim (tzw. Szwedzką Górą), osiedle pracowników kolei w Koluśkach, osiedle kolejowe w Zduńskiej Woli-Karsznicach; – obszary z cennymi zespołami obiektów obronnych, rezydencjalnych i sakralnych: Besiekiery, rejon Boguszyce (Boguszyce – Stare Byliny), cerkiew Aleksandra Newskiego w Łodzi, zespół klasztorny filipinów z sanktuarium w 	

³¹ Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych – zał. nr 7 ust. 2 pkt 6 (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 537).

³² Wg Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2024-2027.

<p>Studziannej-Poświętnem, Las Łagiewnicki, Ożarów – Kocilew, dolina Proсны (Bolesławiec – Chróścín),</p> <ul style="list-style-type: none"> – cenne układy przestrzenne wsi: Bąkowa Góra, Chełmo, Lubień, Majkowice, Skotniki, Skórkowice, Węglewice, Wólka Skotnicka, Złaków Borowy, Złaków Kościelny; – obszary związane z historycznymi postaciami i wydarzeniami: Lipce Reymontowskie (Wł. Reymont), dolina Moszczenicy Byszewy - Stare Skoszewy (J. Iwaszkiewicz), Pole bitwy nad Rawką, Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona (gm. Zduny). 	
<p>10 terenów charakterystycznych dla historii i tradycji osadniczej regionu - obszary o treściach archeologicznych³³:</p> <ul style="list-style-type: none"> – osada Krakówek w Brzezinach, Stara Rawa – Dzwonkowice, wokół zbiornika Jeziorsko, Konopnica – Strobin, Krzętle, „Wioska Lutomiersk”, Burzenin – Witów, Kamion – Toporów – Przywóz, w Wieruszowie i Rawie Mazowieckiej 	np. wpis obszarowy do rejestru zabytków lub/ i ustalenia ochrony w mpzp
<p>27 terenów cennych kulturowo i krajobrazowo wskazane na etapie opracowywania AKWŁ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – układ przestrzenny Oporowa, Łęczycy, Łowicza, Ozorkowa, Głuchowa, Koła, Strońska, Człop, Spycimierza Kol., Lekaszyna, Brzozówki, Wilamowa, Czepowa, Gór, Skotnik, Kuczek, Ostrowska, Kazimierza nad Nerem, zespoły rezydencjonalne w Biańczowie i Zgniłym Błocie, zespół cmentarzy w Piotrkowie Trybunalskim, cukrownia Leśmierz, kościół z otoczeniem w Górze Św. Małgorzaty, Arkadia – Pola Elizejskie. 	np. wpis obszarowy do rejestru zabytków lub/ i ustalenia ochrony w mpzp
<ul style="list-style-type: none"> – Kolumna-Las – miasto ogród 	np. park kulturowy lub/i ustalenia ochrony w mpzp
<ul style="list-style-type: none"> – zabytki archeologiczne w Joachimowie Mogiły i Suliszewie 	wpis do AZP - Zabytek Archeologiczny Łądowny
<p>1 fragment istniejącego pomnika historii: Nowy Cmentarz Żydowski w Łodzi (fragment PH – Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego);</p>	<p>analiza w kierunku wpisu na listę UNESCO</p> <p>podjęcie działań w celu umieszczenia na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO</p>

Ożarów – Kocilew

Zespół folwarczny ze stawami w Zgniłych Błotach

³³ Wg Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2024-2027.

Rysunek 11. Obszary o wartościach kulturowych wskazane do objęcia ochroną

Audyt Krajobrazowy
Województwa Łódzkiego

Obszary o wartościach kulturowych wskazane do objęcia ochroną

OBIEKTY I OBSZARY, KTÓRE POWINNY ZOSTAĆ OBJĘTE FORMAMI OCHRONY ZABYTKÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 7 USTAWY Z DNIA 23 LIPCA 2003 R. O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI PARKÓW KULTUROWYCH

- Uznanie za pomnik historii
- Utworzenie parku kulturowego
- Wpis do rejestru zabytków nieruchomych

WSKAZANE DO UZUPEŁNIENIA STANU WIEDZY W ZAKRESIE, W KTÓRYM NA CZAS SPORZĄDZANIA AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO DANE I INFORMACJE NIE BYŁY DOSTĘPNE, A SĄ ISTOTNE DLA OSIĄGNIĘCIA CELU AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO

- Obszary o wartościach kulturowych
- Obszary o treściach archeologicznych
- Krajobrazy priorytetowe
- Granice gmin
- Granica województwa

Źródło: opracowanie własne.

2.3. REKOMENDACJE DLA POZIOMU REGIONALNEGO

Rekomendacje dla poziomu regionalnego sformułowano z uwzględnieniem zasad i wytycznych w zakresie kształtowania przestrzeni, które mogą mieć wpływ na krajobraz województwa, a wynikają z obowiązujących dokumentów:

- Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego
- Strategii rozwoju województwa
- Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami.

Katalog rekomendacji na poziomie regionalnym ma charakter bardzo ogólny i z tego względu co do zasady nie był indywidualizowany dla każdej jednostki krajobrazowej. Wyjątek stanowiły niewielkie krajobrazy osadnicze, w których nie występowały wszystkie komponenty będące podstawą kształtowania w wyniku wdrażania rekomendacji.

2.4. REKOMENDACJE DLA POZIOMU LOKALNEGO

Rekomendacje na poziomie lokalnym są szczegółowym wykazem wskazań w odniesieniu do kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów dedykowanych konkretnemu krajobrazowi priorytetowemu. Zakres i wnioski w nich sformułowane wynikają z załącznika nr 7 ust. 4 pkt 1–4 oraz ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia ws. AK. W ramach rekomendacji sformułowano, tam gdzie było to zasadne:

- Wytyczne odnośnie kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów lub zasad ich zagospodarowania określających dopuszczalny zakres i ograniczenia tych zmian, w tym wytycznych odnośnie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów;
- Parametry i wskaźniki zagospodarowania terenu, maksymalna i minimalna intensywność zabudowy jako wskaźnik powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej;
- Kształtowanie linii zabudowy, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
- Zasady kompozycji przestrzennej nowej zabudowy i harmonizowania planowanej zabudowy z zabudową istniejącą, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy;
- Zasady kształtowania form budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy;
- Zasady stosowania i eksponowania elementów konstrukcyjnych i zdobniczych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy;
- Rodzaje i standardy jakościowe stosowanych materiałów wykończeniowych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych;
- Charakterystyczne cechy elewacji budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy;
- Charakterystyczne cechy dachów budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy;
- Zasady i warunki dotyczące sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzaje materiałów budowlanych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych, w tym dla przestrzeni dostępnych publicznie;

- Zasady dotyczące zagospodarowania i wyposażenia terenów przestrzeni dostępnych publicznie;
- Określanie warunków działalności usługowej, w tym handlowej, w szczególności maksymalnej powierzchni sprzedaży obiektów handlowych, obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o maksymalnej powierzchni sprzedaży i ich dopuszczalnej liczby;
- Wytyczne odnośnie określenia walorów ekspozycji, w szczególności elementów takich jak przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe oraz zasad ich ochrony i kształtowania, w tym nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów.

2.5. REKOMENDACJE POZIOMYCH ZADAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZACHOWANIE DOTYCHCZASOWEGO STANU LUB DOPROWADZENIE DO STANU POŻĄDANEGO

W ramach AKWŁ dla każdego krajobrazu priorytetowego sformułowano pakiet rekomendacji i wniosków w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego obszaru³⁷, które swoim zakresem obejmują wskazania w odniesieniu do:

- Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej;
- Koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych.

2.6. OBSZARY ZABUDOWANE WYRÓŻNIAJĄCE SIĘ LOKALNĄ FORMĄ ARCHITEKTONICZNĄ

W obrębie 34 krajobrazów priorytetowych wyznaczono **54 obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną**.

Pod pojęciem **lokalnej formy architektonicznej** należy rozumieć zachowane elementy dawnej zabudowy, wyselekcjonowane przeważnie na podstawie ewidencji zabytków. W tej grupie znalazły się obiekty będące świadectwem **miejscowej tradycji budowlanej**, które cechuje **spójność terytorialna i formalna**. Wykazują one cechy wspólne w sposobie usytuowania (rozmieszczenia w przestrzeni) oraz ukształtowania zewnętrznej formy, przez co tworzą indywidualny wyraz fizjonomii krajobrazu historycznej struktury osadniczej (lub jej części).

Zgodnie z wytycznymi Rozporządzenia ws. AK przygotowano **zestawienia lokalnych form architektonicznych zabudowy** w formie karty (w części D.I.), która zawiera określenia dotyczące typu zabudowy, jej cech i parametrów.

³⁷ Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych – zał. nr 7 ust. 4 pkt 1–4 oraz ust. 2 pkt 2 (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 537).

Poniższe rekomendacje są uzupełnieniem i co do zasady nie mogą naruszać ustaleń wynikających z obowiązujących przepisów w dziedzinie ochrony środowiska, krajobrazu, zabytków oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym zawartych w planach ochrony, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 23. Zestawienie baz danych wykorzystanych na poszczególnych etapach AKWł

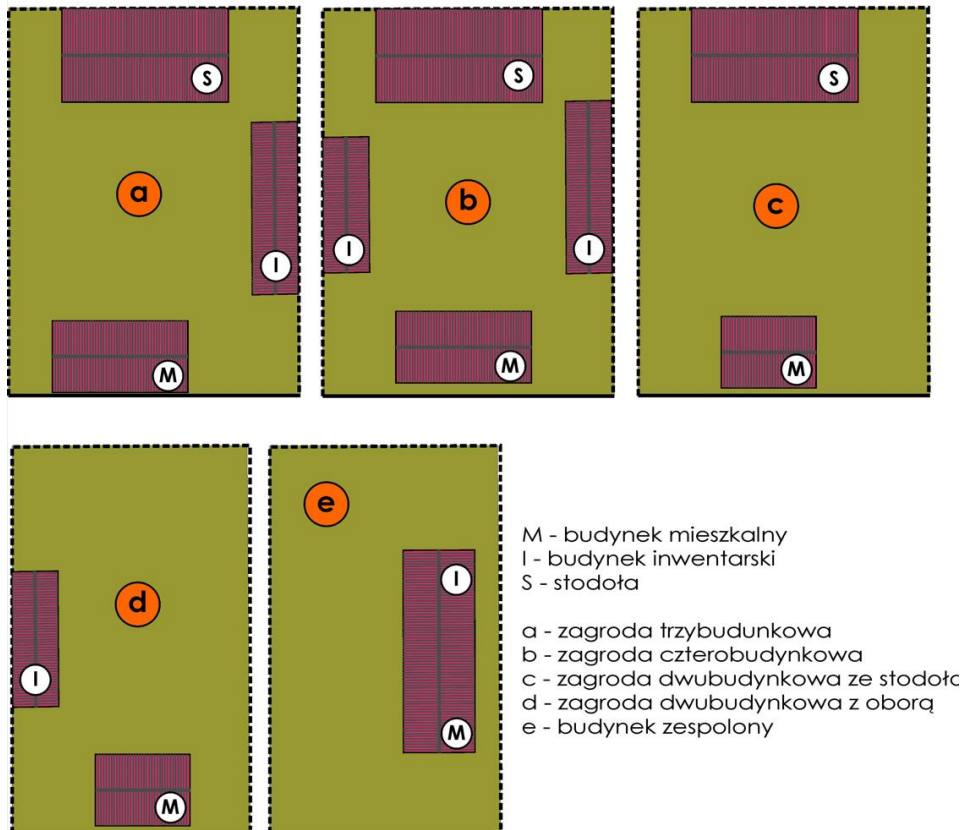
TYP ZABUDOWY	CECHA	PARAMETR			
Zabudowa mieszkalna (dom)	Sposób sytuowania				
	Forma budynku	Wysokość całkowita			
		Gabaryty (S/W/G w m)			
		Proporcje i kształt bryły			
		Wysokość górnej krawędzi elewacji frontowej			
		Proporcje między wysokością elewacji i dachu			
		Geometria dachu	Kąt nachylenia		
			Wysokość kalenicy		
			Układ		
		Poziom posadowienia parteru			
	Wielkość i proporcje otworów	Okienne			
		Drzwiowe			
	Procent przeszklenia elewacji				
	Charakterystyczne elementy konstrukcyjne i zdobnicze				
	Materiały wykończeniowe i standardy jakościowe				
Charakterystyczne cechy elewacji	Kolorystyka				
	Dyspozycja				
Charakterystyczne cechy stolarki					
Charakterystyczne cechy dachów	Kolorystyka				
	Materiały				
Ogrodzenie (w części frontowej)	Sposób sytuowania				
	Wysokość				
	materiał				
	rodzaj				
	detale				

Ponadto na potrzeby AKWł opracowano katalogi lokalnych form architektonicznych, które powstały w ramach zewnętrznych ekspertyz. **Katalog lokalnych form architektonicznych dla wybranych krajobrazów w powiecie poddębickim** (M. Gorączko, A. Gorączko, 2022 r.) wykorzystano do opracowania kart właściwych krajobrazów priorytetowych. Natomiast **Katalog lokalnych form architektonicznych dla wybranych krajobrazów miejskich Łodzi i Piotrkowa Trybunalskiego** (R. Warsza, A. Tomczak, D. Lipińska, 2022 r.) stanowi element kart dla krajobrazów wielkomiejskich Łodzi i Piotrkowa Trybunalskiego.

W opracowaniu kart LFA dla krajobrazów wiejskich uwzględniono wyniki analiz dotyczących modelowego sposobu rozplanowania zabudowy w siedlisku zagrodowym oraz charakterystyczne cechy i parametry ukształtowania budynków.

Rysunek 12. Występujące warianty układu zagrody

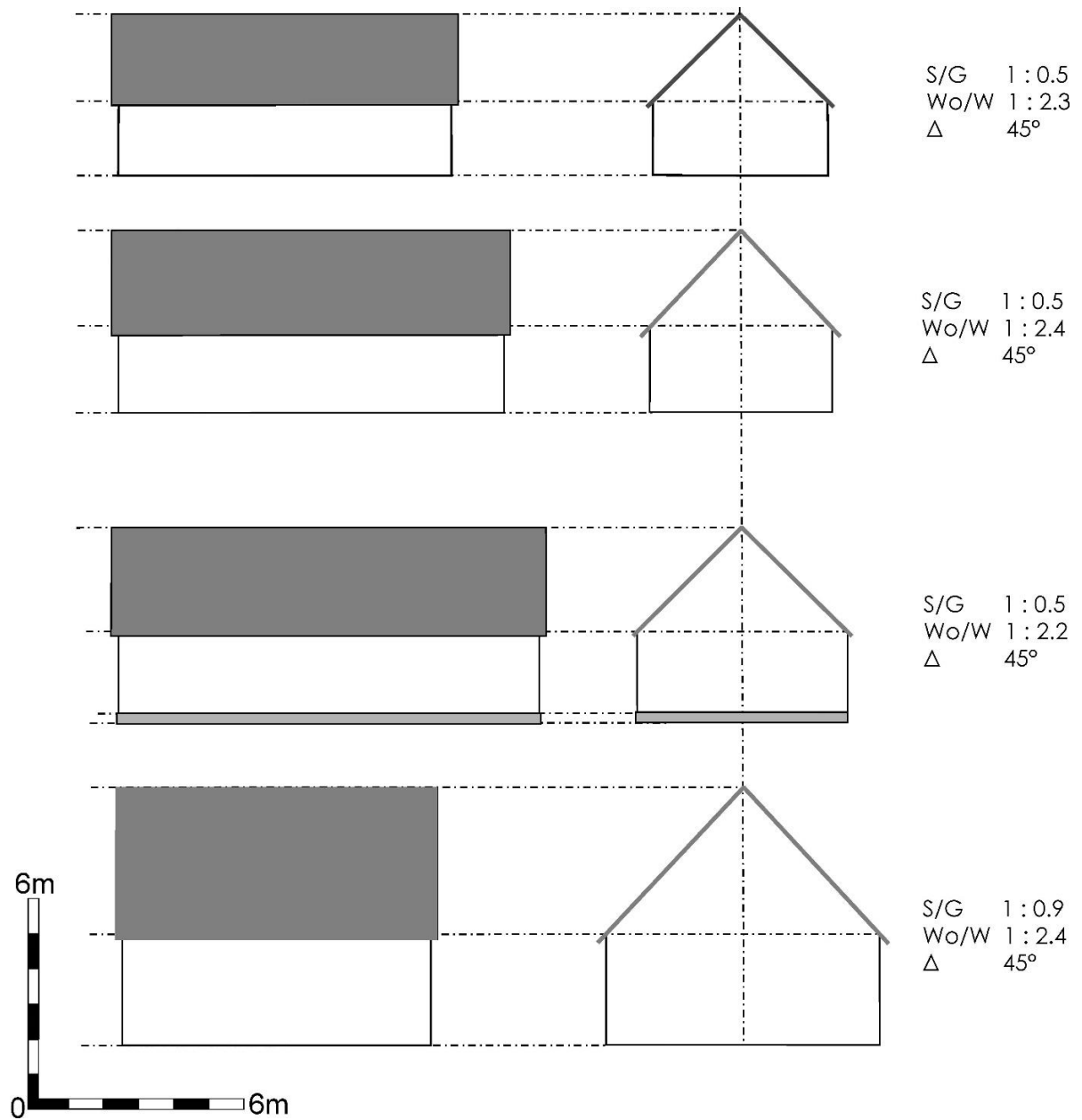

Rysunek 13. Występujące warianty położenia budynku względem linii rozgraniczających

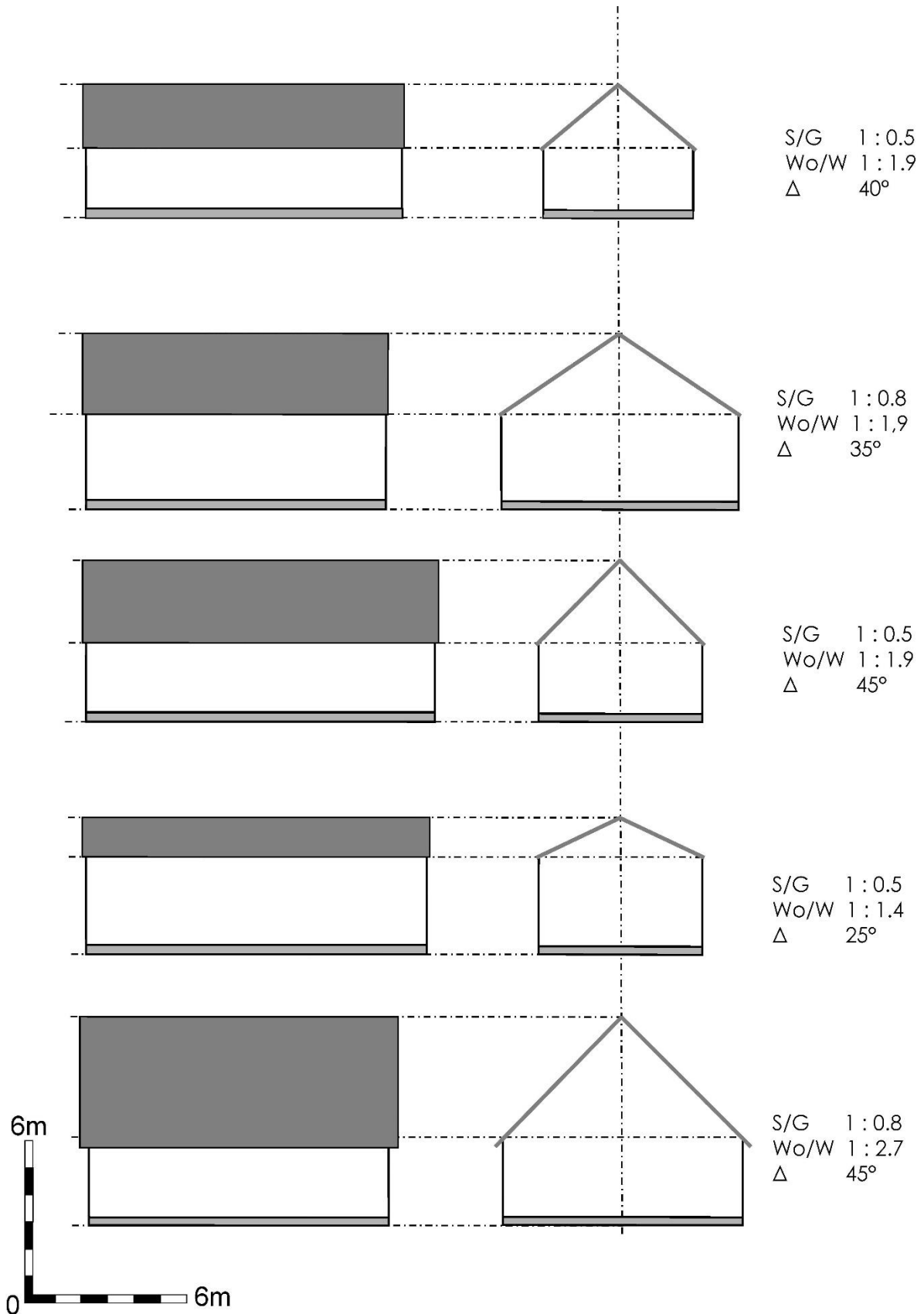

Rysunek 14. Modelowy schemat ilustrujący podstawowe parametry budynków mieszkalnych z drewna

Rysunek 15. Modelowy schemat ilustrujący podstawowe parametry murowanych budynków mieszkalnych

Lokalne formy architektoniczne wskazane w AKWŁ **mogą stanowić inspirację w procesie rozwoju**, uwzględniającego kontynuację tradycji regionalnych - jako modelowe wzorce w zakresie charakterystycznych parametrów (proporcji, sposobu ukształtowania bryły, materiałów budowlanych) - z zastosowaniem współczesnych rozwiązań technologicznych i odpowiednio dostosowanych do współczesnych standardów użytkowych. AKWŁ - **w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu** (w części C.III. kart) - zawiera rekomendację dotyczącą koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z zaleceniem **opracowania katalogu dobrych praktyk zawierającego modelowe przykłady rozwiązań w zakresie kształtowania zabudowy i małej architektury** (np. w formule „Twój dom – dialog z tradycją” zaproponowanej przez Narodowy Instytut Dziedzictwa).

Bąkowa Góra

Poświętne

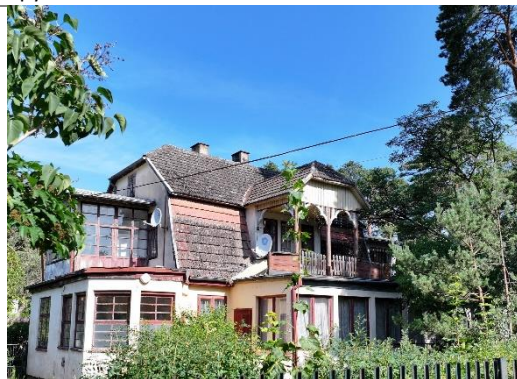
Skotniki

Spycimierz wieś

Łask-Kolumna

Łask-Kolumna

Warta

Zduńska Wola - Karsznice

Łódź

Piotrków Trybunalski

2.7. POTENCJALNI ADRESACI REALIZACJI REKOMENDACJI I WNIOSKÓW

Potencjalnymi adresatami rekomendacji i wniosków są wszyscy użytkownicy danego obszaru danego krajobrazu. Zostali oni wskazani w pkt. C.IV. kart rekomendacji i są wśród nich: jednostki samorządu terytorialnego wraz ze swoimi jednostkami organizacyjnymi z obszaru województwa łódzkiego (regionalne, lokalne), podmioty administracji rządowej, państwowe jednostki organizacyjne, inne organizacje (w tym pozarządowe, stowarzyszenia i fundacje), jednostki sektora gospodarczego i sektora usług, mieszkańcy i użytkownicy. W AKWł adresaci rekomendacji zostali wskazani zgodnie z zał. nr 7 ust. 5 oraz ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz.U. z 10 kwietnia 2024 r., poz. 537).

IX. KRAJOBRAZY W OBRĘBIE OBSZARÓW CHRONIONYCH

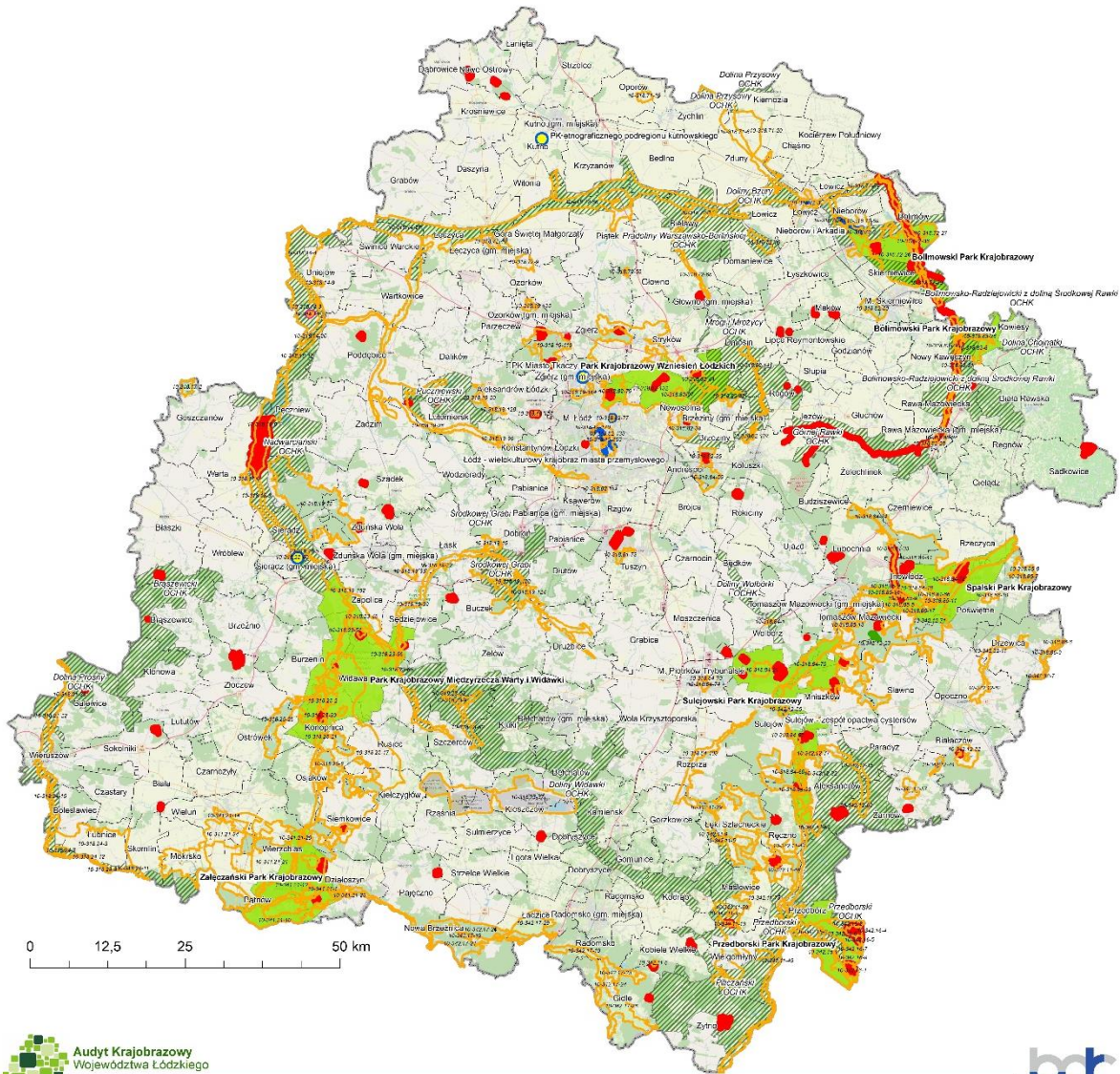
1. OBSZARY CHRONIONE UWZGLĘDNIONE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM

Zgodnie z pkt. 1 i 2 załącznika nr 7 w Rozporządzeniu ws. AK rekomendacje i wnioski zostały przygotowane dla krajobrazów w obrębie **124 obszarów lub obiektów**, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, czyli:

- 3 parków kulturowych;
- 90 rezerwatów przyrody;
- 1 filii Kampinoskiego Parku Narodowego
- 7 parków krajobrazowych;
- 17 obszarów chronionego krajobrazu;
- 1 obszaru wpisanego na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO;
- 5 pomników historii, jako obiektów mogących potencjalnie aplikować na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Rysunek 16. Obszary lub obiekty, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Audyt Krajobrazowy
Województwa Łódzkiego

Obszary chronione*

- Park narodowy
- Parki krajobrazowe
- Rezerwy przyrody
- Obszary chronionego krajobrazu
- Obiekt znajdujący się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO
- Parki kulturowe
- Pomniki Historii jako obiekty mogące potencjalnie aplikować na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO
- Krajobrazy priorytetowe
- Granice gmin
- Granica województwa

*Obszary i obiekty chronione, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

© Główny Urząd Geodezyjno-Kartograficzny, OGP-154

Źródło: opracowanie własne.

2. ANALIZA, REKOMENDACJE I WNIOSKI DLA KRAJOBRAZÓW W OBRĘBIE OBSZARÓW CHRONIONYCH

Dla krajobrazów w obrębie obszarów chronionych w ramach AKWŁ zostały przygotowane szczegółowe karty. Każda z nich składa się z **trzech głównych** części:

- A. Charakterystyka krajobrazu zawierająca informacje o położeniu, wykaz obszarów chronionych, analizę walorów przyrodniczych, kulturowych, fizjonomii krajobrazu oraz walorów estetyczno-widokowych (tj. dominanty krajobrazowe, panoramy, punkty widokowe, ciągi widokowe, wnętrza krajobrazowe, akcenty krajobrazowe), powiązania przestrzenne krajobrazu;
- B. Zagrożenia – zawierające zestawienie zagrożeń przygotowane zgodnie z załącznikiem nr 6 Rozporządzenia ws. AK;
- C. Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu przygotowane zgodnie z załącznikiem nr 7 Rozporządzenia ws. AK.

Do każdej karty w odrębnych plikach dostępne są:

- dokumentacja fotograficzna,
- mapa w skali nie mniejszej niż 1:50 000 prezentująca walory obszaru, wraz z wybranymi rekomendacjami, wskazanymi w karcie.

Rekomendacje zawarte w audycie krajobrazowym są narzędziem ochrony i gospodarowania krajobrazem:

- określają zasady zagospodarowania krajobrazami położonymi w obrębie wybranych form ochrony,
- wskazują dopuszczalne kierunki przekształceń tych krajobrazów.

Sformułowane w odniesieniu do krajobrazów w obrębie obszarów chronionych rekomendacje są uzupełnieniem i co do zasady **nie mogą naruszać ustaleń wynikających z obowiązujących przepisów w dziedzinie** ochrony środowiska, krajobrazu, zabytków oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym zawartych w planach ochrony, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Wszystkie karty zostały opracowane wg tego samego wzoru, co karty krajobrazów priorytetowych. Rekomendacje i wnioski sformułowano w tych samych zakresach, co w kartach priorytetów. Jednak co do zasady mają charakter bardziej ogólny i jeżeli, w danym obszarze chronionym znajdował się krajobraz priorytetowy, to **w celu uzyskania pełnego katalogu rekomendacji dla tego obszaru należy uwzględnić rekomendacje z karty obszaru objętego formą ochrony i karty danego krajobrazu priorytetowego.**

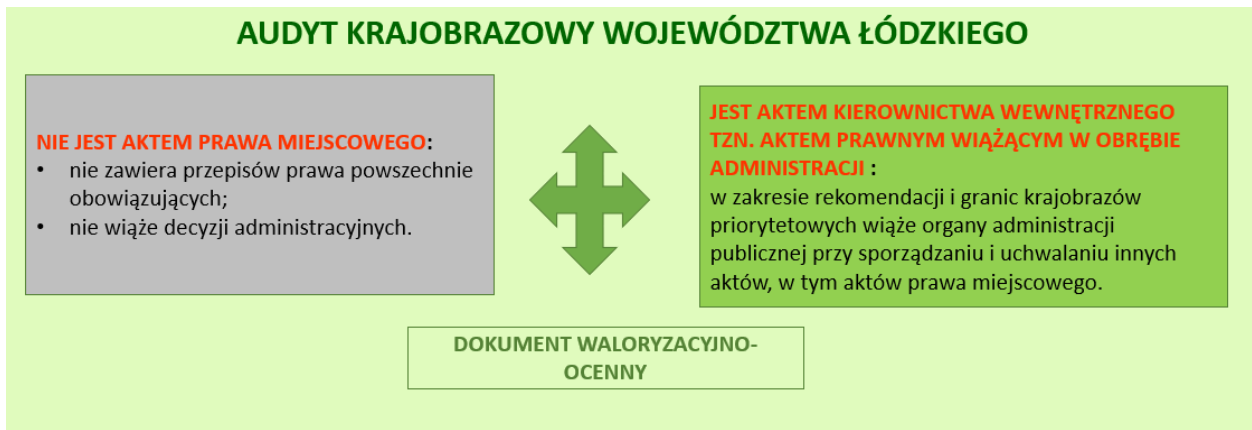
IX. AUDYT KRAJOBRAZOWY W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM

1. SKUTKI PRAWNE AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO

Założeniem wprowadzenia instytucji audytu było stworzenie narzędzi do realizacji zadań samorządów województwa polegających na powszechnej identyfikacji i waloryzacji krajobrazów w celu zapewnienia ich właściwej ochrony przed degradacją. Biorąc pod uwagę ten cel, można wyróżnić trzy podstawowe funkcje audytu:

- **opisową** – polegającą na identyfikowaniu i charakteryzowaniu typów krajobrazów występujących na obszarze województwa;
- **ocenną** – polegającą na waloryzacji krajobrazu w skali całego województwa i wyróżnieniu szczególnie cennych krajobrazów (tzw. priorytetowych);
- **ochronną** – polegającą na ustaleniu zagrożeń dla rozpoznanych krajobrazów priorytetowych oraz zaplanowaniu ich ochrony.

Rysunek 17. Audyt krajobrazowy województwa łódzkiego jako akt prawny

Źródło: opracowanie własne na podstawie Fogel A., *Audyt krajobrazowy, a dokumenty planistyczne w planowaniu przestrzennym oraz ochronie przyrody, Nowe wyzwania dla ochrony i kształtowania krajobrazu - V konferencja poświęcona wdrażaniu Europejskiej Konwencji Krajobrazowej w Polsce 20 października 2016 r.*

Audyt krajobrazowy, co do zasady nie wprowadza bezpośrednio ograniczeń w gospodarowaniu przestrzenią, to jednak jego ustalenia stanowią **podstawę do wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu**, a w ich **granicach stref ochrony krajobrazu**, w których możliwe jest wprowadzenie określonych zakazów. A zatem **audyt krajobrazowy ma wpływ na treść innych aktów planowania przestrzennego, aktów prawa miejscowego i działania organów administracji publicznej, zwłaszcza w zakresie tworzenia form ochrony przyrody i wprowadzania w nich regulacji ochronnych.**

Audyt krajobrazowy bezpośrednio wpływa na:

- akty planowania przestrzennego, w tym akty prawa miejscowego:
 - plan ogólny na poziomie gminnym, w którym uwzględnia się rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym oraz krajobrazy priorytetowe (art. 13b pkt 5 u.p.z.p.). Projekt planu ogólnego podlega uzgodnieniu z zarządem województwa w zakresie uwzględnienia rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym (art. 13i ust. 3 pkt 5 lit. b tiret 2 u.p.z.p.);

- projekt planu miejscowego, w którym obowiązkowo określa się granice i sposoby zagospodarowania krajobrazów priorytetowych określonych w audycie krajobrazowym (art. 15 ust. 2 pkt 7 u.p.z.p.);
 - plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym uwzględnia się rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym (art. 39 ust. 3 u.p.z.p.);
 - uchwałę reklamową, określającą zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, w której należy uwzględnić m.in.: wnioski i rekomendacje wynikające z audytu (art. 19 ust. 1b pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz. U. z 2024 r., poz. 1292).
- obszary chronione na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r., poz. 1336, 1688 i 1890, Dz. U. z 2022 r., poz. 2375 oraz Dz.U. z 2024 r. poz. 1089 dalej zwanej: u.o.p.):
- **plan ochrony** dla parku narodowego, rezerwatu przyrody oraz **parku krajobrazowego** sporządza się na okres 20 lat, z uwzględnieniem wyników audytu krajobrazowego (art. 20 ust. 1. pkt 6 u.o.p.), w tym poprzez: określenie w planie ochrony parku krajobrazowego granic **stref ochrony krajobrazów** stanowiących w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, wyznaczonych w obrębie krajobrazów priorytetowych (art. 20 ust. 4 pkt 7 u.o.p.), wraz ze wskazaniem zakazów, które obowiązują w danej strefie (art. 17 ust. 1a u.o.p.);
 - na obszarze chronionego krajobrazu, w drodze uchwały sejmiku województwa (akt prawa miejscowego), wyznacza się, w granicach krajobrazów priorytetowych, **strefy ochrony krajobrazu** stanowiące w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, istotne dla zachowania walorów krajobrazowych obszaru chronionego krajobrazu (art. 23a ust. 1 u.o.p.), wraz ze wskazaniem obowiązujących zakazów (art. 24 ust. 1a u.o.p.);
 - rada gminy nie może odmówić uzgodnienia projektu uchwały o utworzeniu parku krajobrazowego lub powiększeniu jego obszaru, w przypadku, gdy podjęcie tej uchwały jest konsekwencją rekomendacji dotyczącej utworzenia lub powiększenia obszaru parku krajobrazowego zawartej w audycie krajobrazowym (art. 16 ust. 4c u.o.p.);
 - rada gminy nie może odmówić uzgodnienia projektu uchwały o utworzeniu lub powiększeniu obszaru chronionego krajobrazu, w przypadku, gdy podjęcie tej uchwały jest konsekwencją rekomendacji dotyczącej utworzenia lub powiększenia obszaru chronionego krajobrazu zawartej w audycie krajobrazowym (art. 23 ust. 3c u.o.p.).

Podsumowując zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawą o ochronie przyrody w zakresie rekomendacji i granic krajobrazów priorytetowych będzie następowała transpozycja zapisów audytu krajobrazowego do poszczególnych dokumentów planistycznych, w tym prawa miejscowego na poziomie regionalnym i lokalnym.

2. ROLA AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO W POLITYCE KRAJOBRAZOWEJ WOJEWÓDZTWA

Rekomendacje zawarte w **Audycie krajobrazowym województwa łódzkiego** są **narzędziem ochrony i gospodarowania krajobrazem**, ponieważ określają zasady zagospodarowania krajobrazów priorytetowych i krajobrazów położonych w obrębie wybranych form ochrony i wskazują dopuszczalne kierunki przekształceń tych krajobrazów. W nawiązaniu do poprzedniego podrozdziału oczywistym pozostaje fakt, że zapisy AKWł będą na mocy prawa musiały być **uwzględnione w dokumentach poziomu regionalnego**:

- w planie zagospodarowania przestrzennego województwa w formie: granic krajobrazów priorytetowych, granic proponowanych form ochrony, zapisów kierunkowych określających politykę przestrzenną w odniesieniu do krajobrazu;
- w planach ochrony parków krajobrazowych w formie granic krajobrazów priorytetowych i zapisów odnośnie kształtowania krajobrazu w obszarze parku sformułowanych na podstawie rekomendacji i wniosków z audytu (w tym w odniesieniu do lokalnych form architektonicznych).

Dla prowadzenia polityki krajobrazowej na poziomie województwa istotne będzie **wyznaczenie stref ochrony krajobrazu** w obrębie krajobrazów priorytetowych położonych w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu.

Ponadto rekomendacje i wnioski wynikające z AKWł należy uznać za:

- podstawę kształtowania Regionalnego Systemu Obszarów Chronionych, z uwzględnieniem proponowanych obszarów chronionego krajobrazu;
- elementy do uwzględnienia w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego, zwłaszcza w odniesieniu do granic krajobrazów priorytetowych i proponowanych obszarów chronionego krajobrazu jako składowych modelu funkcjonalno-przestrzennego;
- elementy do uwzględnienia w dokumentach branżowych tj. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Ponadto wymiernym działaniem w zakresie polityki krajobrazowej województwa będzie wdrażanie zapisów AKWł poprzez **uzgadnianie dokumentów planowania miejscowego**.

X. SŁOWNIK TERMINÓW

Słownik pojęć stosowanych w Audycie Krajobrazowego Województwa Łódzkiego opracowano na podstawie aktów prawnych, publikacji, źródeł internetowych.

Agresywna kolorystyka (barwy ciepłe) – subiektywna ocena doboru barw, np. w zbyt jaskrawych odcieniach lub nasyceniu. Barwy tworzące kompozycję nieharmonijną, nieuzasadnioną, przypadkową, nieprzyjemną i drażniącą w odbiorze wizualnym (kakofonia).

Akcent - element krajobrazu wyróżniający się cechami indywidualnymi, oddziałujący na obserwatora, stanowiący widoczny punkt charakterystyczny lub orientacyjny w przestrzeni, o mniejszej sile oddziaływania niż dominanta³⁸.

Analiza krajobrazowa – jest to ocena wpływu planowanych inwestycji/obiektów (wyglądu – gabarytów, kolorystyki, stylu itp.) na aktualne walory krajobrazu, uwzględniająca ocenę wpływu elementu wprowadzanego do przestrzeni na jej jakość (pod względem walorów widokowych, kompozycyjnych lub estetycznych)³⁹.

Budownictwo ekologiczne - budownictwo ze zdrowych i energooszczędnych materiałów oparte na energooszczędnych rozwiązaniach oraz energooszczędnych i nieniszczących otoczenia metodach i technikach realizacji, mocniej zespolonych z przyrodą i znacznie mniej zanieczyszczających otoczenie naturalne⁴⁰.

Dominanta - obiekt w krajobrazie o wiodącym oddziaływaniu wizualnym, silna forma przestrzenna wertykalna lub horyzontalna (przestrzenna)⁴¹.

Dostosowanie obiektu (...) do kontekstu krajobrazowego – to samo co „Zabudowa dostosowana odpowiednio do kontekstu wynikającego z sąsiedztwa”.

Ekspozycja bierna - określa jak i gdzie widoczny jest obiekt, element krajobrazu⁴².

Ekspozycja czynna - określa co widzi obserwator, użytkownik przestrzeni.⁴³

Elementy obce kulturowo – elementy obce pochodzące z innego kręgu kulturowego lub obszaru o odmiennej kulturze do terenu rozpatrywanego⁴⁴.

Gatunki ekspansywne - gatunki samoistnie wkraczające na coraz większy obszar danego siedliska lub ekosystemu, wypierając gatunki charakterystyczne i rodzime. Z punktu widzenia różnorodności biologicznej⁴⁵.

³⁸ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

³⁹ Źródło: Definicja własna BPRWŁ.

⁴⁰ Źródło: „Budownictwo ekologiczne i energooszczędne w aspekcie budownictwa przyszłości”. Bartosz WALENDA, Anna STARCZYK – KOŁBYK, 2022 r. PDF

⁴¹ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁴² Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁴³ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁴⁴ Źródło: Definicja własna BPRWŁ.

⁴⁵ Definicja BPRWŁ na podstawie: <https://encyklopedialesna.com/haslo/gatunek-ekspansywny/>

Gatunki inwazyjne (inwazyjne gatunki obce, IGO) - rośliny, zwierzęta, patogeny i inne organizmy, które nie są rodzime dla ekosystemów i mogą powodować szkody w środowisku lub gospodarce, lub też negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka. W szczególności IGO oddziałują negatywnie na różnorodność biologiczną, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie gatunków rodzimych, poprzez konkurencję pokarmową, drapieżnictwo lub przekazywanie patogenów oraz zakłócanie funkcjonowania ekosystemów⁴⁶.

Gatunki rodzime (*native, indigenous, autochthonous species*) to gatunek lub podgatunek występujący w obrębie swego naturalnego i potencjalnie dyspersyjnego zasięgu, takiego, w którym takson ten żyje lub może żyć bez udziału człowieka⁴⁷.

Genius loci - (przyjęto za: Dąbrowska-Budziło 2011) tzw. "duch miejsca", „niematerialna wartości krajobrazu rozumiana jako zespół właściwości, które nadają określonej części środowiska człowieka – poszczególnym miejscom obiektom, domom i zespołom, miastom, ogrodom, wreszcie całym krajobrazem, indywidualną jakość. Na jakość tę składają się, prócz cech fizycznych, dostępnych naszym zmysłom, także znaczenia wynikłe z przeszłości, w tym również wydarzenia oraz znaczenia związane z życiem współczesnym”⁴⁸.

Główne elementy kompozycyjne (architektura, planistyka, środowisko, przyroda) – główne elementy kompozycji czyli układ elementów zestawionych ze sobą w taki sposób, aby tworzyły one harmonijną całość z punktu widzenia istniejących lub potencjalnych układów architektonicznych, planistycznych, środowiskowych lub przyrodniczych stanowiących kompozycję krajobrazową takich jak założenie architektoniczne np. zamek, układ planistyczny miejscowości np. rynek i ulice przyległe, zespół powiązanych elementów środowiska abiotycznego lub biotycznego, teren typu park, zespół obiektów przyrodniczych np. drzew pomnikowych⁴⁹.

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg⁵⁰.

Historyczny zespół budowlany - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;⁵¹

Inwestycje mogące negatywnie wpływać na krajobraz – inwestycje pogarszające walory widokowe, kompozycyjne, estetyczne itp. krajobrazu.

Krajobraz - należy przez to rozumieć postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka⁵².

⁴⁶ Definicja wg: <https://www.gov.pl/web/gdos/inwazyjne-gatunki-obce3>.

⁴⁷ <https://www.iop.krakow.pl/gatunkiobce/default6be5.html>

⁴⁸ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁴⁹ Źródło: Definicja własna BPRWŁ.

⁵⁰ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁵¹ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁵² Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

Krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;⁵³

Kompozycja – sposób powiązania elementów formalnych (np. linii, brył, płaszczyzn), tak aby tworzyły spójną całość. Na schemat kompozycyjny składają się ramy zewnętrzne (np. otoczenie przestrzenne dzieła architektury) i wewnętrzne, wyznaczające zasięg przestrzenny kompozycji (np. kształt przestrzenny dzieła architektury), osie kompozycyjne, podziały kompozycyjne, wprowadzające rozgraniczenia wewnątrz kompozycji i ją porządkujące⁵⁴.

Krajobraz priorytetowy - należy przez to rozumieć krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania⁵⁵.

Kształtowanie właściwych powiązań przestrzenno-funkcjonalnych – zagwarantowanie zachowania określonego w art. 2 pkt 1 u.p.z.p. ładu przestrzennego, rozumianego jako takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w przyporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, gospodarczo-społeczne, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno - estetyczne⁵⁶.

Ład przestrzenny - należy przez to rozumieć takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.)⁵⁷.

Miejsca ekspozycji czynnej - miejsca w terenie o wysokich wartościach percepcji widokowej krajobrazu. Są to głównie punkty, osie i ciągi widokowe⁵⁸.

NBS (Nature Based Solutions) – rozwiązania oparte na przyrodzie - działania wykorzystujące naturalne procesy i ekosystemy do rozwiązywania problemów środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Mają one na celu ochronę, zrównoważone zarządzanie i przywracanie naturalnych lub zmodyfikowanych ekosystemów, by skutecznie i adaptacyjnie stawić czoła wyzwaniom społecznym, zapewniając korzyści dla dobrostanu ludzi i lokalnej bioróżnorodności⁵⁹.

Obszar zwartej zabudowy – rozumie się przez to obszar wyznaczony przez obwiednię prowadzoną w odległości 50 m od zewnętrznych krawędzi skrajnych budynków tworzących zwartą zabudowę lub po zewnętrznych granicach działek, na których położone są te budynki, jeśli ich odległość od tych granic jest mniejsza niż 50 m; i według nich kształtować rozwój zabudowy.

⁵³ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁵⁴ Definicja wg. S. Kozakiewicz, Warszawa (1976) Słownik terminologiczny Sztuk Pięknych.

⁵⁵ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁵⁶ Źródło 1: Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (aktualna)

Źródło 2: <https://wartowiedziec.pl/zarzadzanie-przestrzeni/44458-zasada-dobrego-sasiedztwa>

⁵⁷ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁵⁸ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁵⁹ Źródło: <https://ansee.pl/rozwiwania-oparte-na-naturze-czym-sa-nature-based-solutions/>

Osiedla łanowe - wąskie, prostokątne działki rolne zlokalizowane wzdłuż drogi, które przekształcane są obecnie w działki budowlane, na których powstają kompleksy jednakowych domów. Urbanistyka łanowa prowadzi także do **suburbanizacji**, czyli tzw. rozlewania się przedmieść, kiedy to ludność, podmioty gospodarcze, formy przestrzenne miasta przenoszą się z centrum do strefy podmiejskiej. Zjawisko to powoduje wiele problemów gospodarczych, infrastrukturalnych, społecznych i środowiskowych. Osiedle mieszkaniowe na miejskich i podmiejskich terenach otwartych, którego wielkość i kształt wynika z odrolnionych działek rolnych nabytych przez inwestorów (deweloperów).

Oś widokowa - wyobrażalna prosta kierująca wzrok na charakterystyczne elementy zagospodarowania terenu lub terenów⁶⁰.

Panorama/sylweta - rozległy widok rozpościerający się na obiekty naturalne i/lub antropogeniczne o cechach indywidualnych mogące być wyróżnikiem krajobrazowym konkretnej jednostki osadniczej lub terenu pozbawionego zabudowy (panorama o charakterze przyrodniczym). Najczęściej jest widoczna z dalekiej perspektywy, często z dróg dojazdowych lub punktów widokowych⁶¹.

Przeciętne parametry istniejącej zabudowy tradycyjnej – parametry istniejącej na danym terenie zabudowy ustalane na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 15 lipca 2024 r. w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i istniejących zamierzeń inwestycyjnych w postaci nowej zabudowy.

Przedpole ekspozycji - rozległe poziome płaszczyzny, w szczególności zbiorniki wodne, zbocza lub płaskie dna dolin, umożliwiające ekspozycję panoram⁶².

Punkt widokowy - miejsce lub punkt topograficznie wyniesiony w terenie, z którego układ wizualny obszaru widzenia dla obserwatora jest szeroki i daleki⁶³.

Reklama wielkopowierzchniowa (reklama wielkoformatowa) - to wszelkie urządzenie, obiekt, materiał lub forma przekazu, mające na celu promowanie lub reklamowanie towarów, usług, osób lub idei, a także inne formy komunikacji, które mają na celu oddziaływanie na odbiorców w celu kształtowania ich postaw lub zachowań konsumpcyjnych⁶⁴.

System identyfikacji wizualnej - jednolita i spójna koncepcja prezentacji wizualnej danego obszaru. Jest zestawem reguł i konsekwentnie zaplanowanych wzorców, które mają za zadanie budować pozytywne wyobrażenie o danym miejscu, jego ofercie (np. turystycznej) oraz utrzymywać korzystne opinie wśród odwiedzających, a wśród mieszkańców wpływać na poczucie tożsamości. Element budowania marki w marketingu terytorialnym.

⁶⁰ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu". GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁶¹ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu". GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁶² Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu". GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁶³ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu". GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁶⁴ Źródło: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150000774/T/D20150774L.pdf>

Walory krajobrazowe - wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, estetyczno-widokowe obszaru oraz związane z nimi rzeźbę terenu, twory i składniki przyrody oraz elementy cywilizacyjne, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka⁶⁶.

Wielkoskalowe uciążliwości sanitarne – odnoszą się do negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko i zdrowie publiczne, wynikającego z emisji substancji takich jak nieprzyjemne zapachy, hałas czy pyły. Są one generowane przez różne instalacje i procesy technologiczne, w tym oczyszczalnie ścieków, fermy przemysłowe czy inne obiekty o dużej skali działalności⁶⁷.

Wnętrze (krajobrazowe) - podstawowa jednostka strukturalno-kompozycyjna krajobrazu. Jest to przestrzeń widoczna dla człowieka/obserwatora krajobrazu określona ścianami (konkretnymi, obiektywnymi lub subiektywnymi), posiadająca zdefiniowaną płaszczyznę poziomą oraz sklepienie. Wnętrza, ze względu na rodzaj elementów je budujących można podzielić na urbanistyczne, ruralistyczne oraz przyrodnicze. W niniejszym opracowaniu rozpatrywane są wnętrza o ścianach konkretnych lub obiektywnych⁶⁸.

Zabudowa dostosowana odpowiednio do kontekstu wynikającego z sąsiedztwa („dostosowanie odpowiednie” „sąsiedztwo” (zasięg?) „kontekst wynikający z sąsiedztwa”)

– zabudowa dostosowana do otaczającego sposobu zagospodarowania terenu według zasady dobrego sąsiedztwa, uzależniającej możliwość realizacji zamierzonej inwestycji od dostosowania się do wskazanych cech zagospodarowania terenu sąsiedniego biorąc pod uwagę zagwarantowanie zachowania określonego w art. 2 pkt 1 u.p.z.p. ładu przestrzennego, rozumianego jako takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w przyporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, gospodarczo-społeczne, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno - estetyczne.

Definicja wynika z przepisu art. 61 ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (dalej u.p.z.p.), który wprowadza tzw. zasadę dobrego sąsiedztwa, uzależniającą możliwość realizacji zamierzonej inwestycji od dostosowania się do wskazanych cech zagospodarowania terenu sąsiedniego. Zabudowa działek sąsiednich stanowi więc dla organów orzekających w sprawie punkt odniesienia, jakiego rodzaju inwestycję i o jakich parametrach (wskaźnikach) można zrealizować na terenie objętym wnioskiem o ustalenie warunków zabudowy⁶⁹.

Zabudowa dysharmonijna – to taki układ przestrzenny wewnątrz którego panuje chaos i nieporządek. Różne barwy, różne kształty i położenie obiektów względem siebie na zasadzie przypadkowości potęgują wrażenie dysharmonii panującej w danej przestrzeni. Taki rodzaj kompozycji może być zabiegiem celowym, jednak częściej będzie świadczył o błędach popełnionych podczas komponowania, ponieważ z założenia celem projektowania jest porządkowanie, nadawanie kształtu i funkcjonalności przestrzeni. Kształty ostre oraz duże nagromadzenie porzucanych elementów wzmacnia efekt zagubienia u obserwatora⁷⁰.

Zabudowa przeskalowana – zabudowa, której wielkość (kubatura) i kształt pomija aspekt skali i kontekstu sąsiedniej zabudowy. Zabudowa zbyt duża gabarytowo (nadmierna dominacja

⁶⁶ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁶⁷ Źródło: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2025-03/Do_PRM_fermy_przemyslowe_13_03_2025.pdf

⁶⁸ Definicja wg: Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazu”. GDOŚ, praca zbiorowa, Warszawa, 2019 r.

⁶⁹ Źródło 1: Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (aktualna)

Źródło 2: <https://wartowiedziec.pl/zarzadzanie-przestrzenia/44458-zasada-dobrego-sasiedztwa>

⁷⁰ Źródło: <https://architekturaharmonii.pl/rodzaje-kompozycji-krajobrazowych/>

w przestrzeni przesłaniająca krajobraz, obiekt) i niezrozumiała stylistycznie, niespełniająca standardów na danym obszarze.

Zabudowa tradycyjna – zabudowa dawna, charakterystyczna dla sposobu użytkowania i zagospodarowania terenu oraz kształtowania formy architektonicznej obiektów budowlanych.

Zasady oceny możliwości objęcia zbiorczymi systemami infrastruktury technicznej – czyli zasady obsługi w zakresie infrastruktury technicznej – ogólnie przyjęte zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów infrastruktury technicznej zapisane w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego na poziomie ich przygotowania⁷¹.

Zespoły osiedlowe (zespoły mieszkaniowe) – urbanistyczny zespół mieszkaniowy stanowiący strukturalną jednostkę mieszkaniową w mieście i zajmuje ograniczoną przestrzeń, zamieszkiwaną przez 5–20 tysięcy mieszkańców.⁷²

Zwarta zabudowa – rozumie się przez to zgrupowanie nie mniej niż 5 budynków, za wyjątkiem budynków o funkcji wyłącznie gospodarczej, pomiędzy którymi największa odległość sąsiadujących ze sobą budynków nie przekracza 100 m.

⁷¹ Źródło 1: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/osiedle-mieszkaniowe;3952184.html>

Źródło 2: Definicja własna BPRWŁ.

⁷² Źródło 1: <https://sjp.pwn.pl/slowniki/osiedlowy.html>

Źródło 2: Definicja własna BPRWŁ.

XI. BIBLIOGRAFIA

Publikacje książkowe i artykuły naukowe:

- Żarska B., Ochrona krajobrazu, Wyd. SGGW, Warszawa 2011;
- Mitkowska A., Siewniak M., Tezaurus sztuki ogrodowej, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2021;
- Andrejczuk W., Funkcje Krajobrazu Kulturowego, Krajobraz a Człowiek w Czasie i Przestrzeni – Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego Nr 20, Sosnowiec 2013, s. 65-18;
- Andrejczuk W., Funkcje krajobrazu kulturowego, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego Nr 20, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec 2013, 65-81;
- Balon J, Krąż P., Przestrzenne zróżnicowanie i cechy charakterystyczne krajobrazów Polski w ujęciu fizycznogeograficznym, Problemy Ekologii Krajobrazu. Tom XL, 2015, s.77-84;
- Balon J, Krąż P., Ocena jakości krajobrazu – dobór prawidłowych jednostek krajobrazowych;
- Baranowska M. Miasta-ogrody, utopia a rzeczywistość, AUL FGS-O 8, 2007;
- Chmielewski T., Myga-Piątek U., Solon J., Typologia aktualnych krajobrazów Polski, Przegląd geograficzny (t. 87/ 3), 2015, s. 377-408;
- Górka A., Krajobraz kulturowy wsi jako nośnik mitu, Niematerialne Wartości Krajobrazów Kulturowych - Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego Nr 15, Sosnowiec 2011, s. 248-258;
- Jakiel M., Ocena atrakcyjności wizualnej krajobrazu dolinek krakowskich – możliwości zastosowania w planowaniu przestrzennym, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, 2015;
- Kistowski M., Problemy weryfikacji zasięgu i reżimu ochronnego obszarów chronionego krajobrazu na przykładzie wybranych obszarów w województwie pomorskim. Problemy Ekologii Krajobrazu, 2016, T. XLI, 21 – 42;
- Kostaryko M., Góra Chełmo w perspektywie badań archeologicznych w przeszłości i przyszłości, Zeszyty Radomszczańskie, 2013, Tom VII;
- Kowara S., Budownictwo drewniane w Szadku, Biuletyn Szadkowski, TOM 9, s. 135-153, 2009;
- Królikowski T. Jeremi, Krajobraz jako wyraz wartości, SSGW w Warszawie, Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu, Katedra Sztuki Krajobrazu;
- Mania W., Współczesne transformacje i zagrożenia krajobrazów małych miast, zarządzanie krajobrazem kulturowym - Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego Nr 10, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec 2008, s. 87-95;
- Milecka M., Różańska A. Studzianna – Poświętne, Maryjne Sanktuarium w relacji z krajobrazem 5-A/2010, Zeszyt 13.
- Mirowska N., Krysiak S., Atrakcyjność wizualna krajobrazu doliny Mrogi i jej sąsiedztwa w gminie Dmosin, ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS Folia Geographica Physica 14, 2015, s. 26-35;
- Myga-Piątek U., Krajobraz jako autentyk, makieta, hybryda. Rozważania o roli krajobrazu we współczesnej turystyce, Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Śląski, Nr 1/2016;
- Myga-Piątek U., Krajobraz jako autentyk, makieta, hybryda. Rozważania o roli krajobrazu we współczesnej turystyce, Turystyka Kulturowa, www.turystykakulturowa.org, Katowice, Nr 1/2016;
- Myga-Piątek U., Krajobrazy Dźwiękowe Regionu Górnośląskiego, Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań interdyscyplinarnych prace komisji krajobrazu kulturowego T. XI, Instytut Nauk o Ziemi UMCS, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Lublin 2008 s. 86-99;
- Niewiarowski W., Kot R., Delimitacja i charakterystyka gatunków i odmian krajobrazu naturalnego Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, Równiny Urszulewskiej oraz przyległych dolin Wisły i Drwęcy, Przegląd geograficzny, 82, 3, s. 335–365, 2010;
- Plit J, Regionalizacja Współczesnych Krajobrazów Historyczno – Kulturowych Polski, Prace Komisji Krajobrazu kulturowego Nr 27, Warszawa 2015, s. 79-94;

- Schwartz K. Ochrona lasów łęgowych i starorzeczy w nadleśnictwie Jarocin, Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R. 10. Zeszyt 2 (18), 2008;
- Wójcik M. 2023, Wsie o istotnych walorach krajobrazowych. Przypadek województwa łódzkiego, Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna 63: 35–49.

Inne źródła:

- Badora K., Ustawa Krajobrazowa – prezentacja multimedialna, Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytet Opolski, 2023;
- Geografia Fizyczna Polski, T. Kalicki, Instytut Geografii Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach;
- Wpływ nowych kompetencji samorządu województwa wynikających z tzw. ustawy krajobrazowej na samodzielność i władztwo planistyczne gminy, dr M. Kruś, Kancelaria Spaczyński Szczepaniak i Wspólnicy, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza;
- Wykorzystanie narzędzi GIS w audycie krajobrazowym województwa wielkopolskiego, Prof. UAM dr hab. A. Macias, mgr inż. W. Piniarski, Zakład Ekologii Krajobrazu, WNGiG UAM Poznań;
- Wykorzystanie zasobów wodnych województwa łódzkiego na cele energetyki i towarzyszącej jej turystyki, publikacja w ramach projektu: „Bioenergia dla regionu - Zintegrowany Program Rozwoju Doktorantów”, Łódź 2012.

Projekty badawcze i opracowania studialne:

- Baranowska-Janota M., Marcinek R., Myczkowski Z., Czerwona księga krajobrazu Polski – projekt pilotażowy tematu (Opracowanie na zlecenie Ministerstwa Środowiska), Kraków 2004;
- Materiał do realizacji audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego. R. Szmytkie Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego 35, Wrocław 2014;
- Ocena różnorodności krajobrazu na podstawie analizy struktury przestrzennej roślinności, Polska Akademia Nauk Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego prace geograficzne nr 185, J. Solon, Warszawa 2002;
- Sporządzenie audytu krajobrazowego - testowanie metodyki identyfikacji i oceny krajobrazu, Zespół wykonawców pod kierownictwem: dr hab. U. Myga- Piątek, Konsultacja: prof. dr hab. J. Solon, Będzin 2015;
- Studium ochrony krajobrazu województwa pomorskiego opracowanie: dr hab. M. Kistowski, dr inż. B. Lipińska, mgr B. Korwel-Lejkowska, na zlecenie Samorządu Województwa Pomorskiego, umowa nr UM/DRRP/114/05/D, Gdańsk 2005;
- Udział społeczeństwa w ochronie, zarządzaniu i planowaniu krajobrazu – podręcznik dobrych praktyk, Instytut Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej, Pracownia Podstaw Kulturowych Architektury Krajobrazu, K. Pawłowska, A. Staniewska, J. Konopacki, Kraków 2012.

Broszury i materiały popularyzujące:

- Dobre praktyki w zakresie zagospodarowania przestrzennego wokół przejść dla zwierząt - broszura podsumowująca wyniki projektu „Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie sieci lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski”, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, www.gdos.gov.pl;
- Identyfikacja i ocena krajobrazów – metodyka oraz główne założenia - Polska Akademia Nauk Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego, Opracowanie: J. Solon (z wykorzystaniem materiałów autorskich K. Pawłowskiej i J. Konopackiego), 2014;

- Identyfikacja i waloryzacja krajobrazów – Wdrażanie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej – Materiały Konferencyjne, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Referaty konferencyjne, Warszawa 2013;
- Katalog Budownictwa Regionalnego Województwa Łódzkiego ze szczególnym uwzględnieniem krajobrazów kulturowych dorzeczy Warty i Pilicy, zespół autorski: P. Dankowski, J. Salm, M. Dankowska, 2013;
- Krajobrazy Kulturowe Aspekty Ewolucyjne i Typologiczne, U. Myga-Piątek, Uniwersytet Śląski Katowice 2012;
- Podręcznik planowania krajobrazu z partycypacją społeczną, Projekt LIFEescape, Projekt realizowany w latach 2011-2014 pod przewodnictwem Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej/Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Praca zbiorowa.

Dokumenty i akty prawne:

- Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, 2004, Dziennik Ustaw Nr 14, Poz. 98, s. 564-576.

Publikacje internetowe:

- Kolumna Projekt dla Przyszłości, K. Błaszczyk, www.nasza-kolumna.pl;
- Mikuła E., Turkowska K, Krajobraz Sakralny - Kulturowe Studia Krajobrazowe, Projekt realizowany ze środków grantu 0059/NPRH4/H2b/83/2016, © - studiakrajobrazowe.amu.edu.pl

XII. SPIS RYSUNKÓW, TABEL

Rysunek 1. Położenie administracyjne w aspekcie historycznym	16
Rysunek 2. Położenie na tle podziału fizyczno-geograficznego	18
Rysunek 3. Położenie na tle typów krajobrazów naturalnych	19
Rysunek 4. Typy rzeźby terenu województwa łódzkiego	25
Rysunek 5. Zidentyfikowane krajobrazy w województwie łódzkim wg liczby podtypów w danych grupach krajobrazu.....	28
Rysunek 6. Liczba krajobrazów priorytetowych w województwie łódzkim wg kryterium wytypowania	49
Rysunek 7. Krajobrazy priorytetowe w województwie łódzkim	55
Rysunek 8. Struktura powierzchniowa krajobrazów priorytetowych w województwie łódzkim	56
Rysunek 9. Struktura liczbowa krajobrazów priorytetowych w województwie łódzkim.....	57
Rysunek 10. Obszary objęte formami ochrony przyrody wymagające analizy w kierunku zasadności dalszej ochrony oraz obszary przyrodnicze wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego	60
Rysunek 11. Obszary o wartościach kulturowych wskazane do objęcia ochroną.....	68
Rysunek 12. Występujące warianty układu zagrody.....	72
Rysunek 13. Występujące warianty położenia budynku względem linii rozgraniczających	72
Rysunek 14. Modelowy schemat ilustrujący podstawowe parametry budynków mieszkalnych z drewna.....	73
Rysunek 15. Modelowy schemat ilustrujący podstawowe parametry murowanych budynków mieszkalnych.....	74
Rysunek 16. Obszary lub obiekty, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	78
Rysunek 17. Audyt krajobrazowy województwa łódzkiego jako akt prawny.....	80
Tabela 1. Zestawienie metodyk zastosowanych na poszczególnych etapach opracowania AKWŁ	6
Tabela 2. Zestawienie baz danych wykorzystanych na poszczególnych etapach AKWŁ.....	7
Tabela 3. Opracowania eksperckie przygotowane na potrzeby AKWŁ	10
Tabela 4. Obligatoryjne elementy struktury dokumentu	14
Tabela 5. Struktura folderów zawierających poszczególne elementy AKWŁ	15
Tabela 6. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów.....	22
Tabela 7. Wykaz podtypów krajobrazu, dla których zastosowano odstępstwo od kryterium powierzchni	24
Tabela 8. Zestawienie podtypów krajobrazu wraz z charakterystyką	29
Tabela 9. Wykaz cech analitycznych przyrodniczych wykorzystanych do charakterystyki krajobrazów	37
Tabela 10. Wykaz cech analitycznych kulturowych wykorzystanych do charakterystyki krajobrazów	38
Tabela 11. Wykaz wskaźników przyjętych dla cechy syntetycznej wykorzystanych do charakterystyki krajobrazów	39
Tabela 12. Cecha syntetyczna – funkcja krajobrazu wykorzystana do charakterystyki krajobrazów ..	41
Tabela 13. Przykładowy arkusz obliczeń, przygotowany na potrzeby charakterystyki krajobrazów ...	42

Tabela 14. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ I	43
Tabela 15. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ II	44
Tabela 16. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ III	44
Tabela 17. Przykładowa karta charakterystyki krajobrazu – MODUŁ IV	45
Tabela 18. Przykładowa karta oceny krajobrazu (KOK)	46
Tabela 19. Zestawienie krajobrazów priorytetowych.....	49
Tabela 20. Obszary wymagające pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony ze względu na znaczący spadek wartości.....	61
Tabela 21. Obszarów wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego	62
Tabela 22. Obszary wskazane do objęcia formami ochrony zabytków	65
Tabela 23. Zestawienie baz danych wykorzystanych na poszczególnych etapach AKWŁ.....	71